

ТЕКА • ГАЛАКТИКА •
МОТЕКА • ГАЛАКТИКА •
ОТЕКА • ГАЛАКТИКА •
ТЕКА • ГАЛАКТИКА •
МОТЕКА • ГАЛАКТИКА •
ОТЕКА • ГАЛАКТИКА •
ТЕКА • ГАЛАКТИКА •
МОТЕКА • ГАЛАКТИКА •
ОТЕКА • ГАЛАКТИКА •
ТЕКА • ГАЛАКТИКА •

КЛИФЪРД САЙМЪК

ГРОБИЩЕН СВЯТ

КЛИФЪРД САЙМЪК ГРОБИЩЕН СВЯТ

Превод: Михаил Грынчаров

chitanka.info

Земята след десет хиляди години. Човечеството се разселило в Галактиката, а родната планета е превърната в гробище, където то погребва своите покойници. Всъщност авторът рисува днешната капиталистическа действителност, която пренася в далечното бъдеще, за да разголи по-добре нейната античовешка същност.

ЛЮБЕН ДИЛОВ ЕДНО ШОКИРАЩО ЗАГЛАВИЕ — ГРОБИЩЕН СВЯТ?

Преди няколко години едно малко познато ни име — Клифърд Саймък — очарова българския любител на фантастиката с първия си излязъл у нас роман „Всичко живо е трева“. Впрочем на „хобистите“ той е известен отдавна, ако не от другаде, то от многобройните му преводи в Съветския съюз, които стигат и до нас. За тях той представлява определено понятие: автор от първата редица на американската фантастика, умен, човеколюбив, изящен стилист, в много от разказите си проявяващ и едно чудесно чувство за хумор. За мен лично новелите му „Детската градина“ и „Поколението, което достигна целта“ са едни от най-хубавите неща, които съм срещал в световната фантастика.

Роден през 1904 г. в щата Уискънсин, след завършването на образованието си той избира попрището на журналистиката и дори като световноизвестен вече автор е продължил да работи във в. „Минеаполис стар“, живеейки не в самия град, а в мъничко поселище на брега на езерото Минетука. И другите му странични занимания, не само журналистиката, са съвсем земни: вьдичарство, отглеждане на рози, шах, филателия.

Писателският му живот започва някъде в 1930 година. През него той е създал множество романи: „Пръстенът около слънцето“ (1951), „Градът“ (1952), „Отново и отново“ (1955), „Те вървяха като хора“ (1962), „Междинната станция“ (1963), „Всичко живо е трева“ (1965) и др. Написал е още десетки новели и разкази, а за романа „Междинната станция“ и повестта „Необятният двор“ му е присъждана най-високата награда за фантастика в САЩ — Хюго.

Струва ми се, че е достатъчно да прочетеш дори само една от книгите му, за да добиеш вярна представа за най-характерното в неговото творчество: кротката естественост, с която ни поднася и най-

причудливите рожби на своето въображение (за разлика от мнозина фантасти, които още в първите страници се опитват да ни слисат, а и докрая все още ни крещат: вижте колко съм умен!), и меката ненатрапливост на философията му — понякога тъжна, понякога иронична или добродушно засмяна, но винаги повече лирична, отколкото патетична. Макар че патосът е едно от законните качества на фантастиката, която, пръкнала се от коренчето на вълшебната приказка сред моралистите на 18 век, и до днес си остава по същество една морализаторска литература.

Ние, хомосапиенсите, като че ли нямаме трети вид реакция за срещата ни с непознатото, необичайното — то или ни плаши, или ни разсмива. Пък и как иначе да му реагираш? Спокойно или равнодушно се посреща нещо, с което си свикнал. Ето защо, като оставям настрана оная масова книжнина с фантастичен характер, която има чисто развлекателни функции и твърде малко художествени качества, азделя за себе си съвременната фантастика на два основни дяла: на плашеща и на осмиваща. Първата се опитва, като ни сплаши с мрачни видения и прогнози, да ни предупреди за нещо опасно в днешния ни живот; втората ни кара със смях или злост да се отречем от същите недъзи на нашето съвремие.

Фантастът, за сериозния става дума, не е ясновидка или кафегледачка, която предсказва бъдещето. Писателят гледа само в чашата на своето настояще. И ако в някое свое произведение ни рисува един или друг модел на някакво бъдещо общество, то е било да ни зарази с някоя своя мечта, било да ни доведе до края на някоя пакостна тенденция в днешното ни общество.

Ако гледа мрачно нанякъде талантливият и честен западен фантаст от ранга на Саймък, то е към днешната капиталистическа действителност, която силно го тревожи. Нея продължава той в бъдещето, за да оголи античовешките ѝ закони. И ние можем да спорим с него заради едно или друго тълкуване на нещата, но не и да му се сърдим, когато в своите устроения тръгва от „домашната“ си отправна точка. Защото фантастичната литература с основната си целенасоченост е дискутираща литература, тя цели да провокира мисленето и въображението на читателя в определена посока. А истинският писател, все едно в кой жанр работи, е художник и е силен само когато рисува онова, което е прозрял в своето време. Затова не е

случайно, че дори най-добре съчинената утопия обикновено ни оставя равнодушни.

Клифърд Саймък е от тези автори, на които понякога им се ще да ни плашат, но не умеят истински да плашат читателите си. Не защото му липсва умение да рисува страшното, а защото у него винаги надделяват лиризмът и мъдростта. Пък те не плашат, те съобщават и приобщават. Дори в този си роман, където той иска да ни стресне още със заглавието му и в който създава една почти чудовищна картина на Земята, превърната в гигантско гробище, той не ни ужасява, а само ни кара да се замислим.

Вероятно и затова е отнесъл видението си в едно не толкова безпокоящо съвременния читател време — след десет хиляди години. Но героите му са си, естествено, днешни американци — и двамата храбри идеалисти, дошли от други планети да търсят древното културно наследство на Земята, и директорът на североамериканския клон на погребалната корпорация „Майка Земя“, който по нищо не се отличава от съвременния менажер на капиталистическо предприятие. Нима Клифърд Саймък не знае онова, което знае всяко дете: че всичко тече, всичко се променя, та и след десет хилядолетия ни среща с такива хора и корпорации? Обидно и нелепо е да се задава такъв въпрос. Следователно не в този календар е разположена идеята на романа му.

Някъде сред тия хилядолетия напред се е състояла „последната война“. Тя се е водела вече не между хората, а между свръхумни бойни машини, които почти са унищожили природата на Земята, и е завършила без победа, защото няма победа в такава война. Пък и хората благоразумно и своевременно са напуснали опустошената си планета. Заселили са се на различни планети, край различни слънца, създали са множество нови човешки цивилизации и ги обединява само още споменът за общата родина. А една могъща финансово погребална фирма хитро експлоатира сантименталните им чувства, превръщайки Земята в гробище за ония, които желаят телата им да почиват в нея...

Такъв образ на едно, макар и далечно бъдеще, наистина шокира. Но какво е поискал да ни каже Саймък с него? Погребалната корпорация досущ прилича на днешните гигантски тръстове от рода, примерно, на прословутата „Юнайтид фрут кампъни“, която доскоро владееше Южна Америка и дори не се нуждаеше от помощта на ЦРУ,

за да сваля и качва цели правителства, чрез наемни убийци безцеремонно да премахва противниците си. И методите на корпорацията „Майка Земя“ са същите: тя или купува нужното ѝ и по подобие на днешните капиталистически фондации наема хора на изкуството, за да я възпяват, или брутално унищожава онзи, който ѝ пречи. От нея героите на романа трябва да спасяват и древните културни ценности на Земята. Очевидно авторът ни поднася една доста прозрачна алегория на днешния монополистически империализъм, който луксозно и с всички удобства се опитва да погребее човечеството.

С този зловещ модел на едно „бъдеще“, носещо толкова познати за днешния американски читател черти, Саймък просто е поискал да му каже с горчивина и насмешка: „Гледай, мили читателю, ще ли ти се таква бъдеще?“ И е излишно да добавя назидателно: „Мисли и мечтай за друго, по-добро. Пък се постарай и да направиш нещичко за него!“, защото читателят не може да не си направи този извод.

А когато след „последната война“, още преди самия ѝ край, двете свръхумни машини се побратимили и тръгнаха да търсят хората, за да им бъдат полезни в мирното възстановяване на Земята, това е просто един замечтано зададен въпрос: няма след като и машините са способни да се побратимяват в името на създанието, миролюбивото човечество няма да обуздае днешните „ястреби“?

Разбира се, образът, който ни дава на „последната война“, ние можем да оспорим, но Саймък нито посочва виновника за нея, нито застава на страната на капитализма в този хипотетичен световен конфликт. Той само тръгва от една символна предпоставка, за да споделя с нас веруюто си, че войната не може да разреши днешните социални и нравствени проблеми на човечеството, а ще ги направи неизмеримо по-трудни.

За разлика от нефантастичната белетристика, фантастиката има свободата чрез специфичните си средства — символи, алегии, фантастически метафори и т.п. — да оперира директно с глобалните проблеми на нашата цивилизация. В този си роман Саймък е вложил най-големите от тях: безогледната експлоататорска същност на съвременния капитализъм, омиротворяването и сплотяването на човечеството, екологичния проблем и проблема за приемствеността на човешката култура. Но и в това си може би най-мрачно видение

Клифърд Саймък си е същият оптимист, какъвто го познаваме от другите му произведения. Той неотстъпно вярва в по-доброто бъдеще, затова и тук човечеството е достатъчно силно, за да оцелее след „последната война“, и отново се намират хора, които съумяват да защитят и съхранят неговите културни ценности, да станат неговото разумно продължение, да се противопоставят на гробищния свят на корпорациите и тръстовете.

ГЛАВА 1

Гробището се бе ширнало в светлината на утрото — една бездиханна красота. Редиците от лъскави паметници се низеха през долината и покриваха всички склонове и хълмове. Тревата, окосена подрязана с педантична грижливост, наподобяваше изумрудено покривало, скриващо грубата почва, в която се вливаха нейните корени. Откъм величествените борове, посадени на пътеките между редиците гробове, се долавяше нежна сърцераздирателна музика.

— Поразителна гледка — каза капитанът на погребалния космически кораб.

Той се тупна в гърдите, за да ми покаже къде точно бе поразен. Невероятен глупак беше този капитан.

— Човек помни майката Земя — каза ми той — през цялото време, докато е отсъствал, през всички години, прекарани в космоса и на другите планети. Човек си спомня всичко така, както си е. После се приземява, отваря люка и излиза на повърхността и изведнъж го поразява фактът, че е помнил само половината. Майката Земя е твърде голяма и прекрасна, за да я побере цяла в спомените си.

Зад нас, изправен върху площадката за кацане, погребалният кораб още съскаше от високата температура, която бе развил при приземяването си на повърхността на планетата. Обаче екипажът не чакаше температурата да спадне. Високо нагоре по черните му стени се отваряха люкове, чуваше се стърженето на кранове, придружено от тракането и дрънченето на развиващите се вериги за спускане на товара. От едно продълговато ниско здание, което взех за хангар, излизаха различни транспортни средства и се носеха през полето, за да поемат ковчезите.

Капитанът не обръщаше внимание на онова, което ставаше наоколо. Той стоеше и гледаше втренчено Гробището. Сякаш бе омагьосан от него. Направи движение с ръката си, с което искаше да обхване всичко.

— Нашир и дълж все гробище — каза той. — Не само тук, в Северна Америка, но и по другите места. Това е само едно кътче от него.

Не ми казваше нищо ново. Бях изчел всичко, което можеше да се прочете за Земята. Бях изгледал и прослушал всяко парченце лента, имащо някакво отношение към планетата, до което можах да се добера. Дълги години бях мечтал за Земята, с години я бях изучавал и когато най-сетне бях тук, този невероятен клоун — капитанът — обръщаше всичко на глупаво панаирджийско представление. Сякаш той лично я притежаваше, макар че това бе разбираемо, защото той принадлежеше към Гробището.

Разбира се, капитанът бе прав, като казваше, че това е само едно малко кътче от него. Паметниците, кадифеният килим от трева и това величествено шествие на боровете се простираха в продължение на много мили. Тук, в древната Северна Америка и на стария Британски остров, на континента Европа, в Северна Африка и Китай.

— И всяка педя от това гробище — каза капитанът — е все така добре поддържана и добре гледана, все така красива и мирна, все така тържествена, като това малко кътче от него.

— А останалата част? — запитах аз.

Капитанът се извърна сърдито към мен:

— Каква останала част? — попита той.

— Останалата част от Земята. Цялата не е гробище.

— Струва ми се — каза капитанът малко рязко, — че и преди сте ми задавали този въпрос. Сякаш ви е обзела някаква фикс-идея. Едно нещо трябва да разберете, и то е, че Гробището е единствената важна част от Земята.

Разбира се, пак същото. В цялата нова литература за Земята, а „нова“ означава литературата през около последните хиляда години — рядко някъде се споменава нещо за останалата част на Земята. Земята беше Гробище, ако не се смятаха онези няколко места с културно и историческо значение, които така много се рекламираха и препоръчваха от „Поклоннически екскурзии“, ала дори и тези интересни места за поклонение създаваха впечатлението, че са отделени и запазени за бъдещите поколения само благодарение на великодушието на Гробището. С изключение на тях, за другата Земя не се споменава нищо или се споменава само бегло — сякаш

останалата част от Земята не бе нищо друго освен площ, която чака да бъде превърната в гробище, сякаш тя не бе нищо друго, освен безлюден и празен терен, останал необитаем толкова дълго, че дори и споменът за древни времена е бил отдавна заличен.

Капитанът продължаваше да се държи строго с мен.

— Ще свалим вашия товар — каза ми той — и ще го складираме в хангара. Там ще имате лесен достъп до него. Ще предупредя работниците да внимават да не го смесят в ковчезите.

— Много любезно от ваша страна — казах аз.

Бях напълно разочарован от този капитан. До гуша ми беше дошъл — дойде ми до гуша още на третия ден след излитането. Бях се старал с всички сили да се държа настрана от него, но това никак не е лесно, когато човек се намира на борда на погребален кораб и формално е гост на капитана — макар че си бях платил хубавичко, за да бъда негов гост.

— Надявам се — каза той, като все още продължаваше да говори с леко обиден тон, — че вашият товар не съдържа никакви материали с противодържавен характер.

— Не ми беше известно — казах му аз — че корпорацията „Майка Земя“ е в такова положение, което да допуска размирици.

— Не ви попитах — каза той, — нито правих специални проучвания. Сметнах ви за честен човек.

— Честта не влизаше в сделката — казах аз. — Тя беше с чисто финансов характер.

Казах си, че може би не трябваше въобще да споменавам останалата част от Земята. Бяхме говорили и преди за това, естествено, и аз бях разбрал още в самото начало, че тази тема на разговор е много деликатна. Би трябвало да се досетя, че е така от онова, което бях прочел, и трябваше да си държа езика зад зъбите. Ала съзнанието, че старата Земя не се бе превърнала в една напълно обезличена планета, независимо от изминалите десет хиляди години ми допаднаше много. Убеден бях, че ако човек си поставеше за цел да наблюдава, той все още можеше да открие стари белези, следи от минало величие, древни спомени, записани в праха и върху камъка.

Капитанът се бе обърнал и се канеше да си тръгне, но аз му зададох друг въпрос.

— Ами тоя човек — казах аз, — директорът. Когото трябва да посетя.

— Името му — рече студено капитанът — е Максвел Питър Бел. Ще го намерите хей там, в управлението.

Той посочи към блестящата грамада на едно голямо бяло здание на другия край на полето. До него водеше път. Щеше да бъде доста дълга разходка, ала си казах, че ходенето ще бъде приятно. Не се виждаха никакви превозни средства. Всички коли, които бяха дошли от хангара, се бяха наредили и чакаха да бъдат натоварени с ковчезите от кораба.

— А другото здание там — рече капитанът, като посочи отново — е хотелът на „Поклоннически екскурзии“. Вероятно ще можете да се настаните там.

Сетне, изпълнил дълга си към мен, капитанът се отдалечи с достойнство.

Хотелът — ниска постройка на не повече от три етажа, бе на значително по-голямо разстояние, отколкото управлението. Освен двете здания и космическия кораб, изправен на площадката си, наоколо бе пусто. На космодрума нямаше други кораби и освен колите, предназначени за обслужването им, нямаше никакво движение.

Тръгнах към сградата. Щеше да бъде приятно, мислех си, да се поразтъпча, да почувствувам под нозете си твърда земя, да подишам отново чист въздух след прекараните в космоса месеци. Щеше да бъде хубаво да съм на Земята. Много пъти бях изпадал в отчаяние при мисълта, че едва ли ще мога някога да се добера до нея.

Елмър по всяка вероятност се пукаше от яд, че не съм успял да го разопаковам веднага след приземяването на планетата. Нямаше да бъде лошо, защото ако бях сторил това, Елмър можеше да започне да монтира Мустанг, докато съм при Бел. Но тогава щеше да се наложи да вися, докато сандъците бъдат разтоварени и закарани в хангара, а аз горях от нетърпение да правя нещо, горях от нетърпение да започна.

Докато вървах, се чудех защо ли въобще трябваше да се обаждам на този Максвел Питър Бел. Едно посещение на учтивост, беше ми казал капитанът, ала това не бе много правдоподобно. В цялото пътуване имаше дяволски малко учтивост; по-скоро имаше сухи пари — последните от дългогодишните спестявания на Елмър. Сякаш, помислих си аз, Гробището бе някакво правителство, което изискваше

да му се оказват дипломатически почести. Но то съвсем не бе такава. Гробището се занимаваше с обикновен бизнес, студено циничен по своя характер. В продължение на много, много дълъг период от време, докато изучавах старата Земя, уважението ми към корпорацията „Майка Земя“ бе намалявало все повече и повече.

ГЛАВА 2

Максуел Питър Бел, директор на Североамериканския клон на корпорацията „Майка Земя“, бе закръглен човек, който искаше да бъде харесван. Седеше на своето старо, масивно и добре тапицирано кресло зад тежкото блестящо бюро в канцеларията, разположена върху надстройката на плоския покрив на сградата на управлението. Потри ръце и ми се усмихна почти нежно и аз нямаше да се учудя, ако неговите кръгли топли кафяви очи бяха започнали да се топят и да се стичат по бузите му, оставяйки шоколадови следи.

— Добре ли пътувахте — попита той. — Добре ли ви устрои капитан Андерсън.

Кимнах.

— Възможно най-добре. Аз съм ви благодарен, разбира се. Нямах пари да си купя билет за поклоннически кораб.

— Не трябва да мислите за благодарност — настоя той меко. — Ние сме тези, които трябва да се радват. Малко са хората на изкуството, които проявяват интерес към нашата „Майка Земя“.

Говорейки приятно и мазно, той малко попрекаляваше с ласкателствата, защото в продължение на години тук бяха идвали много — както той ги наричаше — хора на изкуството, които се бяха интересували от Земята, и при всеки един случай това бе ставало под изисканото и майчинско покровителство на самата „Майка Земя“. Дори човек да не знаеше за това покровителство, той би могъл да заподозре, че то съществува. Повечето техни произведения се четяха, изглеждаха и звучаха като нещо, което може да изработи един добре платен журналистически екип, за да рекламира Гробището.

— Приятно е тук — казах аз повече за да поддържам разговора, отколкото поради някаква друга причина.

Не си давах сметка, че сам си го търся, но така си беше. Той се настани удобно в креслото си като квачка, разперила крила над люпилото си.

— Несъмнено сте чули боровете — каза той. — Те могат да пеят. Дори и тук, от тази височина, човек може да чуе как пеят, ако прозорецът е отворен. Макар да съм ги чувал в продължение на тридесет години, слушам ги всеки час. Това е песента на вечния покой, който не може да бъде постигнат напълно никъде, освен на Земята. Понякога ми се струва, че това не е само песента на боровете, на вятъра или земните звуци. Това е по-скоро песента на разпръснатото човечество, събрало се най-носле в своя дом.

— Не чух всичко това — казах аз. — Може би след време ще го чуя. След като послушам малко по-дълго. Точно затова съм дошъл тук.

По-добре да си бях мълчал. Той дори не ме слушаше. Не искаше да ме слуша. Трябваше да си изприказва своето, да проведе маскировъчната си операция, и се бе съсредоточил изключително върху това.

— Повече от тридесет години — каза той — аз подчинявах всеки миг мислите си на великите идеали на Последното завръщане. Работата ми не може да се възприеме несериозно. Преди мен е имало много хора, много други директори са седели в това кресло, твърде много наистина, и всеки един от тях е бил честен и чувствителен човек. Моята задача е да продължавам тяхното дело, и не само него. Аз съм длъжен също така да поддържам великите традиции, създавани и подхранвани през цялата история на „Майка Земя“.

Той се отпусна тежко в креслото си и кафявите му очи станаха още по-меки, ако въобще това бе възможно, и леко се навлажниха.

— Понякога — каза ми той — не е лесно. Съществуват толкова много обстоятелства, срещу които човек трябва да се бори. Правят например намеци, шепнешком се носят слухове, подмятат разни обвинения, но никога не се изразяват открито, за да може човек да се справи с тях. Предполагам, че сте ги чували.

— Някои от тях — казах аз.

— И сте им вярвали?

— На някои от тях.

— Хайде да говорим без заобикалки — рече той малко кисело. — Оставете на нас да говорим за тези неща. Нека кажем веднага, че корпорацията „Майка Земя“ е едно погребално обединение, а Земята — гробище. Това не е мошеническа печалбарска организация, нито е някаква благочестива лъжа или предприятие за търговия на дребно с

големи и безполезни участъци недвижимо имущество, продавани с огромна печалба. Естествено, ние действуваме според установената търговска практика. Това е единственият възможен начин на действие. Това е единственият начин, по който можем да предложим услугите си на човешката галактика. Всичко това изисква по-огромна организация, отколкото човек би могъл лесно да си представи. Именно защото е толкова огромна, налага се свобода в работата. Не се упражнява строг контрол върху всички операции. Винаги съществува вероятността тук, в управлението, да не сме уведомени за редица действия, които не бихме оневинили с готовност.

Наели сме цяла армия от специалисти-социолози, за да подпомагат нашето начинание. По необходимост ние трябва да го рекламираме и в най-отдалечените кътчета на областите, населени с представители на човешкия род. Ние с радост признаваме, че имаме търговски представители на всички планети, обитавани от хора. Всичко това обаче не е нищо повече от нормална търговска практика. Трябва да вземете пред вид и това, че като налагаме нашата търговия така енергично, ние правим голяма услуга на човешкия род, най-малко на две равнища.

— Две равнища — повторих аз смаяно — смаян по-скоро от човека, отколкото от потока думи. — Мислех си...

— Най-напред — на равнището на личността. Нали за това си помислихте? Разбира се, то е нашата първа грижа. Повярвайте ми, безкрайно голяма утеха е човек да знае, че любимите му същества, чийто житейски път е свършил, са били погребани тържествено в пръстта на майката Земя. Има дълбоко удовлетворение в това човек да знае, че когато най-послед настъпи сетният му час, той ще бъде положен да почива сред хълмовете на тази прекрасна планета, на която е възникнало човечеството.

Аз се размърдах неспокойно на стола. Срамувах се за него. Той ме притесняваше, а освен това го ненавиждах. Мислех си — той сигурно ме взема за кръгъл глупак, щом смята, че тези цветисти думи, леещи се като сироп, биха приспали съмненията, които можех да имам по отношение на корпорацията „Майка Земя“, и биха ме привлекли на страната на Гробището.

— Освен това — каза той — има и второ равнище, на което правим може би още по-голяма услуга. Ние от „Майка Земя“, както

искрено вярвам, служим, един вид, като спойка, която скрепява идеята за единността на човешкия род. Без идеята за „Майка Земя“, човек би се превърнал в дърво без корени. Той би загубил произхода си. Не би имал нищо, което да го свързва с тази сравнително малка пращинка материя, обикаляща около една съвсем обикновена звезда. Колкото и тънка да е тази нишка, струва ми се, че трябва да има нещо, което да държи хората заедно, някакво съображение, което да дава на всички хора нещо общо. Какво би могло да служи по-добре на тази цел, ако не чувството на лично единение с планетата, на която те са възникнали като вид.

Той се поколеба за миг седеше и ме гледаше втренчено. Може би след гладкото изложение на такива благородни мисли очакваше някакъв отклик. В такъв случай аз го разочаровах.

— И така, Земята е огромно галактично гробище — продължи той, след като стана ясно, че нямам намерение да коментирам. — Обаче човек трябва да разбере, че тя е нещо повече от обикновено пространство за погребване. Тя е също паметник, памет и връзка, които правят от човечеството едно цяло, независимо къде се намира отделният индивид. Без нашето дело Земята отдавна щеше да е изличена от паметта на човечеството. Не е трудно да си представим, че при други обстоятелства звездата, където е възникнал Човекът, досега можеше да се е превърнала в предмет на голям академичен интерес и безплодни спорове, а разни експедиции щяха да се опитват сляпо да налучкват някакви мъгляви сведения, спомагащи да се уточни онази слънчева система, от която е тръгнало човечеството.

Той се наклони напред в креслото си и опря лакти на бюрото.

— Отегчавам ли ви, мистър Карсън?

— Съвсем не — казах му аз. И това бе самата истина. Той не ме отегчаваше. Изумяваше ме. Струваше ми се невероятно, че може искрено да вярва в тези цветисти глупости.

— Мистър Карсън — каза той. — Но как беше малкото ви име? Сега не мога да си спомня малкото ви име.

— Флечър.

— О, да, Флечър Карсън. Вие, разбира се, сте чували всички тези истории. Как искаме прекалено високи цени, как мамим хората и оказваме натиск върху тях, и как...

— Някои от историите — признах аз — са стигали до мен.

— И вие сте мислили, че те може да са верни.

— Мистър Бел — казах аз, — не виждам смисъла да...

Той ме прекъсна.

— Известна доза увлечение от страна на наши представители е имало. Възможно е от време на време ентусиазмът на нашите служители да е ставал причина за изфабрикуването на реклами, които са били малко по-крепящи, отколкото налага добрият вкус. Но, общо взето, ние винаги честно сме се старали да се държим с нужното достойнство, съответстващо на отговорността, с която сме натоварени.

Всеки поклонник, посетил „Майка Земя“, може да свидетелства, че няма нищо по-прекрасно от вече осъществените части на нашия проект. Парцелите са оформени съобразно природата с вечнозелени растения и тисове, което е сторено със съвършен вкус, тревата се поддържа грижливо и с любов, а цветните лехи са толкова изящни... но, мистър Карсън, вие сте видели всичко това.

— Зърнах го съвсем набързо.

— Нека ви покажа нагледно с какви трудности трябва да се справяме — каза той във внезапен прилив на доверие, сякаш бях проявил по някакъв начин малко съчувствие. — Преди няколко години един от нашите търговски пътници в някакъв далечен сектор на Галактиката стана причината да се разпространи слух, че „Майка Земя“ привършва парцелите и скоро ще бъде съвсем претъпкана, така че и на онези семейства, които биха искали да погребат своите покойници тук, се препоръчва най-искрено незабавно да си запазят няколкото останали парцела, които все още са свободни.

— И разбира се, това не би могло да бъде вярно — казах аз. — Или би могло, мистър Бел?

Естествено знаех, че не би могло да бъде вярно. Просто го дразнех, но той изглежда, не забелязваше.

Бел въздъхна.

— Разбира се, че не е вярно. Дори онези, които го чуха, би трябвало да знаят, че не е. Те трябваше да разберат, че това е злонамерен слух и не биваше да му обръщат внимание. Но много от тях започнаха да се оплакват, последва заплетено разследване на цялата работа и безкрайни неприятности — както душевни, така и финансови. Най-лошото е, че слухът още не е заглъхнал из Галактиката. Дори и сега на някои планети, там горе, продължават да

си шушукат. Ние се стараем да го унищожим. Винаги, когато стигне до нас, се стараем, да вземем мерки. Отричаме го категорично, но изглежда, че от това няма полза.

— Но все пак можете да продавате парцели благодарение на него — забелязах аз. — Ако бях на ваше място, не бих се старал прекалено усърдно да го унищожавам.

Той изду бузи.

— Вие не разбирате. Винаги ни е ръководил принципът да бъдем справедливи и крайно честни. И поради това не смятаме, че трябва да ни бъде търсена строга отговорност заради действията на този единствен търговски представител. Поради разстоянията и произтичащите от тях трудности в съобщенията графикът на нашата организация по принуждение не е много точен.

— Което ни довежда до въпроса — казах аз — за останалата част от Земята, онази част от нея, която не е Гробището. Как ли изглежда тя? Имам силно желание да...

Той махна с подпухналата си ръка и така отхвърли не само въпроса ми, а и останалата част от Земята.

— Там няма нищо. Пустош. Съвършена пустош. Единственото важно нещо на планетата е Гробището. Практически Земята — това е Гробището.

— При все това бих искал...

Но той ме прекъсна отново и продължи лекцията си върху мъките да се управлява Гробището.

— Винаги съществува — заяви той — проблемът за таксите и винаги с намека, че са прекалено високи. Но нека за момент обсъдим разходите, които се правят. Самите разходи за издръжка на организация като нашата смайват въображението. Добавете към това разходите за поддържане на флотилиите ни от погребални кораби, които непрекъснато обикалят многобройните планети, събират труповете и ги връщат на Земята. А сега прибавете към всичко това разходите за дейностите ни тук на Земята и ще получите крайната сума, която напълно оправдава нашите такси.

Разберете, че са малко онези членове на семейства, които биха приели с лекота неудобствата да придружават своите скъпи покойници с погребалния кораб. Дори да се съгласяха, ние не бихме могли да настаним много от тях. Вие пътувахте няколко месеца и вече знаете, че

пътуването с погребален кораб не е екскурзия за удоволствие. Цените на чартърните кораби са прекалено високи за всички, с изключение на най-богатите, а пристигането на поклонническите кораби, с които не е евтино да се пътува, обикновено не съвпада с пристигането на погребалните кораби. Тъй като членовете на семейството най-често нямат възможност да присъстват на церемонията по предаване на тялото на святата пръст, ние трябва да се грижим за спазването на традиционната почителност. Естествено немислимо е човек да бъде предаден на майката Земя без подходящ израз на скръб от непоправимата загуба. Поради тази причина трябва да поддържаме голям щат от оплаквачи и носители на покрова. Освен това имаме цветари, гробари, скулптори за паметниците и градинари, да не забравим свещениците. Свещениците са подходящ пример. Трябва да ви кажа, че имаме доста много свещеници. В процеса на разселването по звездите религиите на човечеството са се обособявали все повече и повече, така че сега има хиляди секти и вероизповедания. Но въпреки това „Майка Земя“ може с гордост да се похвали, че нито едно тяло не се полага в гроба, без да се изпълни точно церемонията на съответната избрана от покойника секта. За да сме в състояние да сторим това, ние трябва да поддържаме голям брой свещеници, всеки един от тях квалифициран в съответното вероизповедание, като при това са чести случаите, когато някои от свещениците, свързани с по-неизвестните секти, биват повиквани едва няколко пъти в годината. Обаче, за да бъдат на разположение при нужда, трябва да им плащаме през цялата година.

Вярно е, разбира се, че бихме могли да осъществим някои икономии. Можем да спестим значителни суми, ако използваме механични екскаватори за копаене на гробовете. Но ние здраво и непоклатимо отстояваме великата традиция и като следствие нашите хора гробари наброяват хиляди. Бихме могли също да поспестим, ако се задоволяваме да използваме метални паметни плочи за гробовете, но и тук плащаме дан на традицията. Всяка паметна плоча навсякъде в Гробището е издялана ръчно от самите скали на майката Земя.

Има още нещо, което много хора са склонни да отминат с неразбиране. Ще дойде ден — в далечното бъдеще, но той ще дойде, — когато майката Земя ще се запълни, когато всяка педя от нея ще бъде осветена с присъствието на скъпите покойници. Тогава нашите

приходи ще спрат, но ще останат задълженията и разходите за постоянното поддържане. И така за тази цел всяка година ние трябва да увеличаваме фонда за постоянното поддържане, гарантирайки по този начин, че докато съществува Земята, нито разруха, нито немара ще заличат плочите, издигнати тук за вечна памет.

— Всичко това е много хубаво — казах му аз — и се радвам, че ми го разказахте. Чудя се обаче дали бихте имали нещо против да ми кажете защо ми го разказахте?

— Ами — рече той с известно учудване, че го питам — просто, за да изясним нещата. Да установим истината. Така че да си дадете сметка за проблемите, които стоят пред нас.

— И за да узная вашето дълбоко чувство на дълг и вашата непреклонна преданост.

— И това също — каза той съвсем невъзмутимо и без никакъв срам. — Искаме да ви покажем всичко, което може да се види. Приятните селца, където живеят нашите работници, красотата на нашите многобройни горски параклиси, работилниците, в които се дялат паметници.

— Мистър Бел, не съм дошъл тук да правя екскурзии с екскурзовод. Аз не съм поклонник.

— Но все пак сигурно ще приемете дребните услуги и проявите на любезност, които с удоволствие ще ви предложим.

Поклатих глава, надявам се с не много заинатен вид.

— Сам ще се оправя. Това е единственият начин да сполучим. Аз, Елмър и Мустанг.

— Вие, Елмър и какво?

— Мустанг.

— Мустанг? Нищо не разбирам.

— Мистър Бел — казах аз — за да разберете, би трябвало да ви е известна историята на Земята и някои от нейните древни легенди.

— И какво е това Мустанг?

— Мустанг е стар земен термин, означаващ кон. Особен вид кон.

— Значи, този Мустанг е кон?

— Не, не е.

— Мистър Карсън, не съм сигурен дали разбирам кой сте вие и какво възнамерявате да правите.

— Аз съм композиторен оператор, мистър Бел. Имам намерение да направя композиция за планетата Земя.

Той кимна важно — всякакво съмнение бе изчезнало от ума му.

— О, да, композиция. Веднага трябваше да се сетя. Имате вид на чувствителен човек. И не бихте могли да изберете нито по-хубава тема, нито по-добро място. Тук, на майката Земя, ще намерите онова вдъхновение, което не ще изпитате никъде другаде. Тази планета притежава едно неуловимо качество, което досега не се е поддавало на изразяване. Музиката е в самата нейна същност и тъкан...

— Не музика — казах му аз. — Не само музика.

— Искате да кажете, че „композицията“ не означава музика?

— Не в този смисъл. Една композиция е нещо много повече от музика. Тя е цялостно художествено произведение. Включва в себе си музика, но включва също така писменото и говоримото слово, скулптурата, живописата, песента.

— Искате да кажете, че вие правите всичко това?

Поклатих глава.

— Наистина, аз правя една малка част от това. Мустанг е оня, който всъщност го прави.

Той размахна ръце.

— Страхувам се, че започвам да се обърквам.

— Мустанг е композитор — казах му аз. — Той поглъща настроението, визуалното въздействие, скритите нюанси, звуците, облика, формите. Той взима всичко това и създава произведение. Не напълно завършено произведение, а записи и модел на произведението. Аз работя с него; двамата работим заедно. За известно време, струва ми се, би могло да се каже, аз ставам част от него. Той събира основните материали, а аз ги интерпретирам, макар и не изцяло. Поделяме си и тази работа. Страхувам се, че става малко трудно за обяснение.

Той поклати глава.

— Никога не съм чувал за подобно нещо. Това е ново за мен.

— Идеята е сравнително нова. Била развита на планетата Олдън преди няколко века и оттогава насам постоянно се намира в процес на усъвършенстване. Апаратурите не приличат една на друга. Винаги може да се направи нещо така, че следващата апаратура да бъде по-съвършена. Конструирането на композитор — наименованието е доста

неподходящо, но досега никой не е измислил по-сполучливо — е процес, който може да завърши по най-непредвиден начин.

— Но вие наричате този композитор Мустанг. Сигурно има нещо в името...

— Ето как стоят нещата — казах аз. — Композиторият е доста голям и тежък. Представлява сложен механизъм с множество нежни части, които изискват солидна броня. Не е нещо, което човек може да подмята насам-натам; композиторият трябва да се придвижва сам. Затова, когато го конструирахме, сложихме седло, което позволява да бъде язден от човек.

— Като казвате „ние“, предполагам, че имате пред вид себе си и Елмър. Защо Елмър не е с вас сега?

— Елмър е робот и се намира в един сандък. Той пътува на борда на кораба като товар.

Бел се размърда неспокойно и изрази протеста си:

— Но, мистър Карсън, вие би трябвало да знаете. Наистина би трябвало да знаете. На майката Земя не се допускат роботи. Страхувам се, че ще трябва...

— В дадения случай нямате избор — казах аз. — Не можете да му откажете да стъпи на планетата. Той е коренен жител на Земята, а това е нещо, с което нито вие, нито аз можем да се похвалим.

— Кореняк! Невъзможно. Мистър Карсън, вие сигурно се шегувате.

— Ни най-малко. Той е произведен тук. По времето на Последната война. Помагал е при създаването на последните велики бойни машини. Оттогава е станал свободен робот и според галактичния закон се ползува с всички права, с каквито се ползува човека — с много малко изключения.

Бел поклати глава:

— Не съм сигурен. Никак не съм сигурен.

— Не е нужно вие да сте сигурен. Но аз съм. Проверих законите най-задълбочено. Елмър е не само коренен жител — но, според тълкуванието на закона, той е роден тук. Не произведен. Роден. Там, на Олдън, съществува един съвсем законен документ, който свидетелства за всичко това и аз нося с мен препис от него.

Той не поиска да види преписа.

— Фактически — казах аз — Елмър е човешко същество.

— Но невъзможно е капитанът да не е направил въпрос.

— На него му беше безразлично — казах аз. — Особено след подкупа, който му дадох. И в случай че законът не ви е достатъчен, бих могъл да подчертая, че Елмър е цели осем стъпки висок и е много, много як. И нещо повече, той е готов за действие. Не ми позволи да го изключа, когато го заковах в сандъка. Просто не ми се иска да мисля какво би се случило, ако не аз, а някой друг отвори тоя сандък.

Бел ме изгледа почти сънливо, но зад тази сънливост той беше нащрек.

— Е добре, мистър Карсън — попита той, — нима вашето мнение за нас е толкова лошо? Ние високо ценим вашето идване и това, че сте се сетили за нас. Само да поискате, ще получите всякакъв вид помощ, която корпорацията „Майка Земя“ може да ви окаже. Ако имате финансови затруднения...

— Финансови затруднения, разбира се, не липсват. Но ние не търсим помощ.

Той настояваше:

— Имало е случаи, когато сме отпусkali парични помощи и на други хора на изкуството. На писатели, художници...

— Опитах колкото се може по-ясно да изтъкна, че не искаме да се обвързваме нито с корпорацията „Майка Земя“, нито с Гробището. Но вие продължавате умишлено да се преструвате, че не разбирате. Трябва ли да заявя това направо?

— Не — каза той. — Мисля, че не е необходимо. Вие работите под влияние на романтичното заблуждение, че на Земята има още нещо освен Гробището. Но аз ви казвам, сър, че няма нищо друго. Земята няма никаква стойност. Тя е била опустошена и напусната преди десет хиляди години и вече отдавна да е била забравена, ако не бяхме ние. Няма ли да размислите? И за двама ни би имало голяма взаимна изгода. Аз съм силно заинтригуван от новата художествена форма, която вие описахте.

— Вижте какво — казах аз, — по-добре разберете това. Нямам намерение да работя за Гробището. Нямам намерение да бъда нает като вестникарски агент на корпорацията „Майка Земя“. И друго, не съм ви задължен с нищо. Платих на вашия скъпоценен капитан пет хиляди кредита, за да ни превози до тук и...

— Което е по-малко — каза Бел ядосано, — отколкото трябваше да платите на поклоннически кораб. При това един поклоннически кораб не би взел целия ви товар.

— Мисля — казах аз, — че съм заплатил достатъчно.

Не се сбогувах. Обърнах гръб и излязох. Вървейки надолу по стълбището на управлението, забелязах една кола, паркирана пред стълбите в кръга за превозните средства. Това бе единствената кола наоколо. Жената, която седеше в нея, гледаше право в мен, сякаш знаеше отнякъде, че съм бил в сградата, и ме очакваше.

Колата бе боядисана в крещящо розово и този цвят — розовият — накара мисълта ми да се завърне в Олдън, където започна всичко.

ГЛАВА 3

Това се бе случило привечер — стоях в градината и съзерцавах пурпурния облак, който висеше над розовия хоризонт (защото Олдън е един розов свят), заслушан във вечерната молитвена песен на птиците, събрали се в малката горичка под градината. Слушах с известно удоволствие, когато с тежки стъпки по прашната пътека, пресичаща розовата песъчлива равнина, се зададе онова огромно чудовище, високо осем стъпки, с тромава и олюляваща се походка като пиян хипопотам. Наблюдавайки го, аз се надявах, че то ще отmine и ще ме остави с вечерта и птиците, тъй като не бях в настроение да се занимавам с непознати. Бях много подтиснат и не желяех нищо друго освен да ме оставят на мира и да ми дадат възможност да се съвзема. Защото точно това бе денят, когато най-сетне се бях сблъскал със суровата действителност и бях разбрал, че ако не съумееш да намеря още пари, с мечтата ми за Земята е свършено. Знаех, че шансът да намеря пари е много малък. Бях събрал всичко, каквото можах, и бях заел от всекиго, от когото можах, и дори щях да открадна, ако имаше някаква възможност да открадна. Бях преценил трезво всичко и знаех, че няма да мога да конструирам такъв композитор, какъвто ми трябваше, и колкото по-скоро се примирях с всичко това, толкова по-добре щеше да бъде.

Стоях в градината, наблюдавах как това огромно чудовище се олюлява по пътеката и се мъчех да си внуша, че то отива другаде и няма да спре. Но това бе чисто самозалъгване, защото единственото място, където то можеше да се е запътило, бе моята градина.

Приличаше на робот-работник или може би на робот с тежка конструкция, макар че не можех да си представя какво ще търси един робот с тежка конструкция на планета като Олдън. Тежките конструкции са просто едно от многото неща, които не се правят на Олдън.

Той се приближи клатушкайки се и спря до портата.
— С ваше разрешение, сър — каза той.

— Добре дошли в моя дом — процедих аз през зъби. Той махна резето и влезе, като, преди да продължи, се спря да се увери, че вратата е заключена отново. Приблужи се към мен и приклепна колкото му бе възможно по-леко, а след туй посъска малко в знак на учтивост. Чували ли сте някога тритонен робот да съска? Фантастично нещо, уверявам ви.

— Хубаво пеят птичките — рече тази метална буца, както си клечеше там до мен.

— Много хубаво — казах аз.

— Позволете ми да ви се представя.

— Ако обичате.

— Казвам се Елмър. Аз съм свободна машина. Получих документите си за освобождаване преди много столетия. Оттогава сам съм си господар.

— Е — казах аз, — моите поздравления. Как я карате?

— Много добре — отвърна Елмър. — Ей, така, просто се мотая, скитам тук и там.

Кимнах, защото му повярвах. От време на време човек можеше да види такива свободни странстващи роботи, които след дългогодишна служба си бяха извоювали формално правното положение на хора.

— Чух — каза Елмър, — че се връщате на Земята.

Не „заминавате“ за Земята, а „се връщате“ — така го каза. След повече от десет хилядолетия човек все още се „връщаше“ на Земята. Сякаш човечеството я бе напуснало едва вчера.

— Грешно са ви информирали — казах аз.

— Но вие имате композитор...

— В основни линии, но той се нуждае от един милион неща, за да може да се справи с онова, което трябва да свърши. Ще бъде жалко да се отиде на Земята с такава купчина смет.

— Лоша работа — рече Елмър. — На Земята ни очаква славна композиция. Само едно нещо има, сър, което...

Той се запъна и млъкна, смутен поради някаква необяснима причина. Изчаках, понеже не исках да го смутя още повече, като кажа нещо.

— Исках да кажа, сър — а може би не е от моята компетентност да казвам каквото и да било, — исках да кажа, че не бива да се

оставяте да попаднете в капана на Гробището. Гробището е нещо, което е било натрапено на Земята. Натрапено с невероятен цинизъм, ако мога така да се изразя.

Като чух това, наострих уши. Ето, казах си аз учуден повече, отколкото бях готов да призная, ето някой, чието мнение съвпада с моето. В сгъстяващия се здрач се вгледах по-внимателно в него. Не беше кой знае каква гледка. Тялото му беше старомодно, поне според стандартите на Олдън, — тромава работа, само железа — грубо яко тяло с глава, при чиято направа не са били изразходвани никакви усилия, за да стане по-приятна. Но макар да изглеждаше груб и як, не говореше с такъв език, какъвто можеше да се очаква от един тромав, старомоден робот-работник.

— Малко съм изненадан — казах му аз — и същевременно ми е приятно да срещна робот, който се интересува от изкуство, особено от едно толкова сложно изкуство.

— Старал съм се — каза Елмър — да направя от себе си пълноценна личност. Това, че не съм човек, предполагам би могло да обясни защо съм се старал така усърдно. Щом получих документите си за освобождаване и наред с това получих правно положение на човек, аз почувствувах, че мой дълг е да се постарая да бъда човек. Разбира се, това е невъзможно. Аз все още до голяма степен си оставам машина...

— Но композирането — казах аз, — откъде узнахте за него и за мен, и за това, че работя върху тази апаратура?

— Аз, да ви кажа, съм механик — каза Елмър. — Цял живот съм бил механик, такъв съм по природа. Достатъчно е да хвърля един поглед върху нещо и вече инстинктивно разбирам как работи то или къде му е повредата. Само кажете каква машина искате да се конструира и току-виж съм ви я направил. Всъщност работата е там, че един от най-сложните механизми, на които човек може да попадне, е композиторът — още повече, ако далеч не е завършен. Той още се намира в процес на доизпипване и пътищата, по които човек може да тръгне, са безброй много. Виждам, че ме гледате в ръцете и се чудите как бих могъл да върша работата, която се изисква за композитора. Отговорът е, че имам и други ръце, много по-специални. Просто развинтвам ръцете, които са ми за всеки ден, и си завинтвам такива ръце, каквито ми трябва. Чували сте за това, нали?

Кимнах:

— Да. Предполагам, че имате също и специализирани очи.

— О, да, разбира се — каза Елмър.

— За вас композиторът е едно предизвикателство към вашите технически способности, нали?

— Не предизвикателство. Глупаво е да се назове с тази дума. Намирам удовлетворение да работя със сложни механизми. Това ми вдъхва живот. Кара ме да се чувствавам полезен. Питате как научих за вас. По всяка вероятност просто от някакво случайно споменаване, че правите композитор и имате планове да се завърнете на Земята. И така, поразпитах тоя, оня. Разбрах, че сте учили в университета и отидох там да поговоря с някои хора. Един професор ми каза, че ви има голямо доверие. Каза, че в духа ви има заложби за величие, че имате усет. Името му, струва ми се, беше Едъмз.

— Доктор Едъмз — казах аз — е вече стар и позабравя, и при това е много любезен човек.

Засмях се под мустак, като си помислих за това как огромният, несръчен, добросъвестен Елмър трополи по прекрасния двор на университета, как се препъва из всяващите благоговение, почти свети зали, как измъква професорите от академичните им бърлоги, за да им задава настойчиви, глупави въпроси за някакъв отдавнашен студент, за когото, без съмнение, много от тях не са могли дори да си спомнят.

— Имаше още един професор — каза Елмър, — който ми направи голямо впечатление и с когото имах дълъг разговор. Не се занимава с изкуствата, а с археология. Каза, че добре ви познава.

— Трябва да е бил Торндайк. Той е стар и сигурен приятел.

— Това беше името — каза Елмър.

Беше ми донякъде забавно, но и малко обидно. Какво му влизаше в работата на този нетактичен робот да събира сведения за мен?

— И сега сте убеден, че аз съм напълно способен да направя композитор, така ли? — попитах аз.

— О, без никакво съмнение.

— Ако идвате тук с надеждата да бъдете нает на работа, само си губите времето — казах аз. — Не че не ми е нужна помощ. Не че не бих искал да ви наема. Обаче нямам вече никакви пари.

— Работата не е само в това, сър. Разбира се, с радост бих работил с вас върху композитора. Но истинската причина, която ме накара да дойда, е, че искам да се върна на Земята. Нали разбирате — аз съм роден там; аз съм произведен там.

— Вие сте какво? — извиках аз.

— Аз съм създаден на Земята — каза Елмър. — Аз съм коренен жител на Земята. Бих искал да видя планетата още веднъж. И мислех, че ако вие се каните да...

— Повторете пак, но бавно. Нима наистина искате да кажете, че са ви създали на Земята? Едно време?

— Видях кончината на Земята — каза Елмър. — Работех върху последната бойна машина. Бях ръководител на проекта.

— Но вие щяхте да се износите. Досега щяхте ли сте изтъркан. Един робот може да живее дълго, разбира се, но...

— Аз бях много ценен — подчерта Елмър. Когато хората тръгнаха към звездите, на кораба се намери място и за мен. Аз не бях просто робот. Аз бях механик, инженер. Хората имаха нужда от работи като мен, за да им помогнат да построят новите си домове, далече в космоса. Грижеха се добре за мен. Подменяха износените части, поддържаха ме във форма. Откакто добих свободата си, винаги съм се грижил добре за себе си. Никога не съм се притеснявал за външния си вид. Никога не го променях. Поддържах тялото си да не ръждясва и го никелирах. Не тялото, а вътрешните части са важни. Макар че днес е невъзможно да се намират резервни части. Вече не ги държат на склад, прави се специална поръчка.

Приказките му звучаха правдоподобно. През онази отдавна отминала вълнуваща епоха, когато в продължение на около един век хората са бягали от съсипаната и опустошена планета — от Земята, защото не е оставало нищо, което да ги задържи на нея, те сигурно са се нуждаели от работи като Елмър. Но това не бе всичко. От Елмър говореше гласът на истината. Сигурен бях, че това не са измислици, предназначени да направят впечатление на слушателя.

И ето че след толкова години той седеше редом с мене и само ако го попитах, щеше да ми разкаже за Земята. Защото сигурно всичко се бе съхранило в него — сигурно бе съхранил в себе си всичко, което някога е виждал, чувал или знаел, защото роботите, за разлика от биологическите създания не забравят. Спомените за древната Земя

чакаха в сърцевината на неговата памет, чакаха да се добереш до тях — така свежи, сякаш са били запечатани там вчера.

Усетих, че треперя — треперех не външно, физически, а вътре в себе си. Години наред се бях опитвал да изучавам Земята, а бяха останали толкова малко неща за изучаване. Летописите и документите се бяха пръснали и изгубили, а в случаите, когато се бяха запазили, често представляваха само откъслеци. През оная далечна епоха, когато хората са напускали Земята, бягайки към звездите, те са бързали прекалено много, за да запазват наследството на планетата. На хиляди различни планети може би още съществуваха части от това наследство, съхранени, защото са били забравени, скрити в стари куфари и опаковъчни сандъци, скътани по таваните. Но за да ги издири човек, нужни му бяха няколко живота, а дори и да ги намереше, най-вероятно голяма част от тях щяха да му донесат разочарование — непотребни дреболии, които нямат особено отношение към въпросите, занимаващи ума му.

Ала тук седеше един робот, който бе познавал Земята и можеше, да разкаже за Земята, макар може би не толкова, колкото се надяваше човек, защото онези дни сигурно са били за него дни на отчаяние и труд, а голяма част от Земята вече не е съществувала.

Опитах се да измисля някакъв въпрос, но не можах да се сетя за нищо, на което той според мене можеше да отговори. Един след друг ми идваха наум въпроси, но аз отхвърлях всеки от тях, защото не се вместише в компетентността на един робот, предназначен за строеж на бойни машини.

И докато се опитвах да формулирам някакъв подходящ въпрос, той каза нещо, което напълно изби всички въпроси от главата ми.

— Години наред — рече Елмър — аз се скитам от една работа на друга и винаги са ми плащали добре. Нали разбирате — няма нещо, от което един робот наистина да се нуждае, нещо такова, което да го накара да си похарчи парите. Така че те просто се трупаха. Ето, че най-сетне има нещо, за което бих искал да ги похарча. Сър, ако това няма да ви оскърби...

— Кое да ме оскърби? — попитах аз, без напълно да разбирам насоката на целия този разговор.

— Ами — каза той, — бих искал да вложа парите си във вашия композитор. Струва ми се, че ще имам достатъчно, за да го довършим.

Предполагам, че трябваше да се побъркам от щастие, че трябваше да скоча на крака и да закрепця от радост. А аз седях застинал неподвижно и се боях да помръдна, боях се, че ако се помръдна, всичко това може да избяга уплашено.

Все така неподвижно застинал, аз казах:

— Това не е изгодно вложение. Не ви го препоръчвам.

Той едва не започна да ми се моли.

— Вижте какво, имам не само пари. Мога да ви предложа нещо повече. Аз съм добър механик. Ние двамата бихме могли да конструираме най-добрата апаратура, която някога е била създавана.

ГЛАВА 4

Когато слязох по стълбите, жената, седнала зад волана на розовата кола, ме заговори.

— Вие сте Флечър Карсън, нали?

— Да — отговорих аз напълно озадачен, — но откъде знаехте, че съм тук? Просто е невъзможно да сте знаели това.

— Чаках ви. Знаех, че пристигате с погребалния кораб, но той толкова се забави. Казвам се Синтия Ленсинг и трябва да говоря с вас.

— Не разполагам с много време — казах аз. — Може би малко по-късно.

Тя не беше красавица в точния смисъл на думата, но дори от пръв поглед, се виждаше, че в нея има нещо мило и необикновено привлекателно. Лицето ѝ бе почти сърцевидно, очите ѝ бяха кротки и спокойни, а черните ѝ коси се спускаха до раменете; тя не се усмихваше с устни, но цялото ѝ лице бе готово да се озари от усмивка.

— Вие отивате в хангара, за да разопаковате Елмър и Мустанг — каза тя. — Бих могла да ви закарам до там.

— Има ли нещо, което да не знаете за мен?

Тогава тя наистина се усмихна.

— Знаех, че щом пристигнете, ще трябва да засвидетелствате уважението си към Максвел Питър Бел, като го посетите. Как мина срещата?

— Влязох в черния списък на Максвел Питър Бел.

— Значи, не можа да ви привлече на своя страна?

Поклатих глава. Не смеех да приказвам много. Чудех се откъде, по дяволите, можеше да знае тя всичко онова, което, изглежда, знаеше? Имаше само едно място, откъдето бе възможно изобщо да научи нещо — от университета на Олдън. Тези мои стари приятели, рекох си аз, може да имат златни сърца, обаче са страшни дърдорковци.

— Хайде, качвайте се — каза тя. — Можем да говорим по пътя към хангара. При това бих искала да видя този удивителен робот Елмър.

Качих се в колата. В скута ѝ лежеше един плик, който тя ми подаде.

— За вас е — каза тя.

На лицевата страна на плика бе набързо надраскано моето име и аз безпогрешно разпознах чии бяха тези безформени драскулки. На Торни, казах си аз. Какво общо, по дяволите, имаше Торни с това, че Синтия Ленсинг ми бе устроила засада още с пристигането ми, на Земята? Тя запали колата и я подкара по алеята. Скъсах плика и отворих писмото. Беше написано на лист от служебна канцеларска хартия от университета на Олдън и на горния ляв ъгъл бе ясно напечатано: Уилям Дж. Торндайк, доктор на науките, факултет по археология.

Самото писмо бе написано със същия нечетлив почерк, както и името върху плика. Ето какво пишеше в него:

Драги Флеч,

Приносителката на това писмо е мис Синтия Ленсинг и аз бих искал да те уверя, че всичко, което тя ще ти разкаже, е истина. Проучих фактите и мога да заложа името си, че те са достоверни. Тя ще поиска да те придружи в пътуването и ако се разбереш с нея и тя получи от тебе възможно най-пълно съдействие и помощ, бих сметнал това за най-голямата услуга, която можеш да ми окажеш. Тя ще пътува до Земята с поклоннически кораб и когато пристигнеш, ще бъде там и ще те чака. Предоставил съм на нейно разположение известни служебни средства, които и ти можеш да използваш, ако има някаква нужда. Всичко, което трябва да ти кажа, е, че нейното присъствие на Земята е свързано с онова, за което говорихме последния път, когато дойде да се видим точно преди да заминеш.

Седях с писмото в ръка и го виждах такъв, какъвто беше последният път, когато му се обадох, в осветената от огъня разхвърляна стая, която той наричаше „кабинет“, с книгите, наредени по лавици до тавана, с остарели мебели, с кучето, свито на кълбо върху

килима пред камината и котката върху своята постелка. Беше седнал върху една възглавница и въртеше чашата с бренди в ръце, когато каза: „Флеч, убеден съм, че съм прав и че теорията ми е вярна. Анахронияните не са били галактични търговци, както смятат толкова много от моите колеги. Те са били наблюдатели; те са били шпиони в областта на културата. Като се задълбочиш, това не изглежда лишено от смисъл. Да речем, че някоя велика цивилизация е имала възможността да скита сред звездите. Да речем, че по някакъв начин те са успели да намерят някаква планета, на която се е зараждала или скоро е щяла да се зароди интелектуална култура. Тогава те слагат наблюдател на планетата и той стои там, за да следи тези страни от развитието, които могат да се окажат ценни. Както знаем, културите се различават много.

Това се наблюдава дори и сред човешките колонии, дошли от Земята. Само след няколко века си проличават известни различия. Различията, разбира се, са много по-големи сред онези планети, където още има или някога е имало чужди култури — чужди, в смисъл, че не са създадени от хора. Няма да се намерят и две групи разумни същества, които да създадат нещо успоредно. В крайна сметка те могат да стигнат до еднакъв резултат или до приблизително еднакъв резултат, но го правят по различен начин, и в този процес всяка от тях усъвършенства някаква способност или някаква идея, която другата не притежава. Една велика галактична култура също би се развивала по този начин и тъй като се е развивала именно по този начин, може да съществуват много пътища, много идеи, много умения, които е пренебрегнала или е пропуснала по пътя си. Ако това е вярно, изглежда, че си е струвало дори и нашата велика галактична култура да узнае и да има под ръка за проучване онези достижения на културата, които е пропуснала или за които може би никога не се е досетила. Вероятно не повече от едно на десет такива пропуснати достижения биха били приложими към тяхната култура, но точно това едно от десет би могло да се окаже най-важното. То би могло да разкрие нови хоризонти, би могло да им създаде една по-завършена и по-устойчива култура. Да допуснем, макар това, разбира се, да не е вярно, че земната култура е единствената, която е измислила колелото. Че дори и великата галактична цивилизация е пропуснала колелото, достигнала е своето величие на някаква друга основа, която е оставила липсата на

колелото незабелязана. И все пак нима не изглежда правдоподобно познаването на колелото дори в един по-късен период да има някаква стойност? Та колелото е толкова полезно нещо.“ Върнах се отново в настоящето. Все още стисках писмото в ръка. Колата приближаваше хангара. Погребалният кораб стоеше на площадката си, но от транспортните средства, които бяха пренасяли товара, нямаше и следа. Цялата работа трябва да беше приключила.

— Торни пише, че вие възнамерявате да дойдете с нас — казах аз на Синтия Ленсинг. — Не зная дали това ще бъде възможно. Ще живеем при сурови условия. Ще лагеруваме на открито при всякакво време.

— Мога да понасям несгоди. Мога да лагерувам.

Поклатих глава.

— Слушайте — запротестира тя, — заложих всичко, каквото имах, за да бъда тук, когато се приземите. Събрах и последния си кредит, за да заплатя безобразната цена на билета за поклонническия кораб...

— Торни споменава нещо за някакви средства. За отпуснати пари.

— Нямах достатъчно за билет — каза тя. — Затова използвах част от тях. Освен това, докато ви чаках да пристигнете, бях отседнала в „Поклонническата страноприемница“, а там не е евтино. Останаха ми много малко пари. Горедолу нищо...

— Жалко — казах аз. — Но вие сте знаели, че това е рисковано начинание. Не сте имали основание да се надявате...

— Но аз се надявах. И вие сте съсипан като мене.

— Какво искате да кажете?

— Искам да кажа, че след като направите композицията си няма да имате пари да се върнете на Олдън.

— Зная, но ако направя композицията...

— Без пари сте, а и „Майка Земя“ ще ви създава затруднения.

— Така е — казах аз, — но не виждам защо, ако ви взема с нас...

— Точно това се опитвам да ви кажа. Може да ви прозвучи глупаво...

Думите ѝ се изчерпаха и тя просто седеше и ме гледаше. Лицето ѝ повече не изглеждаше така, сякаш ей сега ще се усмихне.

— Дявол да го вземе — рече тя, — защо не кажете нещо? Защо не ми помогнете поне мъничко? Защо не ме попитате какво имам да ви кажа?

— Е, добре. Кажете, каквото имате за казване.

— Знам къде е съкровището.

— Какво съкровище, за бога?

— Съкровището на анахронияните.

— Торни е убеден — казах аз, — че анахронияните са идвали на Земята. Той искаше да видя дали са останали някакви следи от тяхното пребиваване тук. Разбира се, както той ми го обясняваше, звучеше като пращане за зелен хайвер. Археолозите дори не са сигурни, че е съществувала такава раса. Изобщо не са намерили планетата им. Единственото, което са открили, са фрагменти от надписи на половин дузина планети — откъслечни надписи, намерени сред надписите и останките от местните цивилизации. Има известни доказателства, макар да ми изглеждат съмнителни, че по някое време представители на тази предполагаема тайнствена раса са живели на други планети — може би като търговци, както смятат повечето археолози, или като наблюдатели, както смята Торни, или пък нито като търговци, нито като наблюдатели, а с някаква друга цел. Той ми разказа всичко това, но никога не е споменава за съкровище.

— Но съкровище е имало — каза тя. — То е било пренесено от някогашна Гърция в някогашна Америка по време на Последната война. Намерих едно описание на тези събития и професор Торндайк...

— Дръжте се разумно — рекох аз. — Ако Торни е прав, те не са идвали тук за съкровища. Идвали са, за да събират сведения, да наблюдават...

— За сведения, несъмнено — каза тя, — но какво ще кажете за наблюдателя? Той трябва да е бил специалист, нали? Историк или може би нещо много повече от историк. Той би оценил културната стойност на някои предмети, дело на човешката ръка — ритуална секира на някое праисторическо племе, гръцка урна, египетски украшения...

Натъпках писмото в джоба на самото си и изскочих от колата.

— Можем да поговорим за това по-късно — казах аз. — Сега трябва да освободя Елмър, за да започнем да монтираме Мустанг.

— А аз ще дойда ли с вас?

— Ще видим — рекох.

Чудех се как по дяволите можех да я спра да не дойде? Бе получила благословията на Торни; може би наистина знаеше нещо за анахронияните и дори за някакво съкровище. Освен това не можех да я оставя тук без пукната пара — защото дори да не бе съвсем закъсала, в скоро време щеше да закъса, ако продължаваше да живее в странноприемницата, а нямаше къде другаде да отседне. Бог ми е свидетел, че не я исках. Щеше да ни притеснява. Не бях тръгнал да търся някакво съкровище. Бях дошъл на Земята, за да сътворя композиция. Надявах се да уловя нещо от духа на Земята — Земята минус Гробището. Не можех да се втурна подир съкровище или анахронияни. На Торни просто бях казал, че ще си отворям очите, ако има някакви следи, но това не означаваше, че тръгвах да ги търся.

Отправих се към отворената врата на хангара, а Синтия ме следваше по петите. В хангара бе тъмно и аз спрях за миг докато очите ми свикнат с тъмнината. Нещо се раздвижи и различих трима мъже — съдейки по външния им вид, бяха работници.

— Имам няколко сандъка тук — казах аз. Беше пълно със сандъци — натрупания товар, свален от погребалния кораб.

— Хей, там са, мистър Карсън — каза единият. Той посочи настрани и аз ги видях — големия сандък, в който беше Елмър, и четирите сандъка, в които бяхме опаковали Мустанг.

— Благодаря — казах аз. — Много съм ви задължен, че сте ги отделили от другите. Бих помолил капитана, но...

— Остава да уредим само една дреболия — каза мъжът. — Пренасянето и съхранението.

— Не разбирам. Пренасяне и съхранение?

— Ами таксите. Моите хора не работят безплатно.

— Вие ли сте главният тук?

— Аха. Викат ми Рейли.

— Колко ви дължа за съхранението?

Рейли протегна ръка към задния си джоб и измъкна някакъв лист. Започна да го проучва с втрънен поглед — сякаш да се увери, че не е сбъркал цифрите.

— Ами, всичкото възлиза на около четиристотин и двадесет и седем кредита, ама да речем четиристотин.

— Сигурно имате грешка — казах му аз, старейки се да запазя самообладание. — Та вие само сте разтоварили сандъците и сте ги довели тук, а що се отнася до съхранението, те са стояли тук само около час.

Райли тъжно поклати глава.

— Нищо не мога да ви помогна. Такива са, значи, таксите. Или ще ги платите, или ще ви задържим товара. Такива са, значи, правилата.

Двамата други мъже се бяха приближили безшумно, по един от двете му страни.

— Всичко това е нелепо — запротестирах аз. — Това трябва да е някаква шега.

— Мистър — рече главният. — това не е никаква шега.

Нямах четиристотин кредита, а дори и да ги имах не бих платил, но пък от друга страна, нямах намерение да се счепкам с Главния и с тези мъжаги — носачите, застанали до него.

— Ще проверим това — казах аз за лице и без да имам никакво понятие какъв трябваше да бъде следващият ми ход. Знаех, че ме бяха поставили натясно. Макар че не точно те — това бе работа на Максвел Питър Бел. Натясно ме бе поставил той.

— Направете това, мистър — каза Рейли. — Хайде, направете го.

Бих могъл да отида и да се втурна възмутен при Бел, но той искаше точно това. Очакваше аз да постъпя така и, разбира се, щом приемех парична помощ от Гробището и се съгласях да работя за него, всичко щеше да се оправи и да ми бъде простено. Обаче нямах намерение да го направя.

Зад гърба ми Синтия се обади:

— Флечър, те се канят да ни нападнат.

Обърнах глава и видях, че през вратата влизаха още хора.

— Не да ви нападнат — каза Рейли. — Просто да се уверят, че проявявате разбиране. Не може току-така някакъв си чужденец да дойде тука и да започне да ни нарежда какво да правим.

Някъде зад Рейли се чу слаб, скърцащ звук и щом го чух, веднага се сетих откъде идваше той — изваждаха със сила пирон, забит в дървото.

Рейли и неговите помагачи се извърнаха назад, а аз изкрещях:

— Добре, Елмър! Измъквай се и им виж сметката!

При моя вик големият сандък сякаш експлодира; дъските, заковани на горната му страна, се откъртиха и изхвърчаха и от него се надигна Елмър в целия си ръст от осем стъпки.

Измъкна се от сандъка почти неохотно.

— Какво става тук, Флеч?

— Бъди внимателен с тях, Елмър — каза аз. — Не ги убивай. Просто ги поосакати малко.

Той направи крачка напред, а Рейли и двамата мъже отстъпиха назад.

— Нищо няма да им сторя — каза Елмър. — Просто ще ги изхвърля навън. Ами коя е тази с теб, Флеч?

— Това е Синтия — каза аз. — Ще дойде с нас.

— Така ли? — попита Синтия.

— Слушай, Карсън — изрева Рейли, — престани с тези грубиянски истории...

— Хайде, изчезвайте — рече Елмър. Той пристъпи бързо напред и замахна с ръка. Групата се пръсна, хората побягнаха и се струпаха пред вратата.

— Не, тая няма да я бъде! — кресна Елмър. Той се втурна покрай нас тъкмо когато затваряха вратата, но преди тя да се хлопне, Елмър пхна ръката си в процепа, сграби вратата, насили я и я отвори. После ѝ стовари един удар с рамо. Тя се смачка и увисна.

— Това ще ги обуздае — каза Елмър. — Сега вратата не може да се затваря. Искаха да ни заключат вътре, представете си. А сега, Флеч, кажи ми моля те какво става.

— Максвел Питър Бел не ни хареса — каза аз. — Хайде да се залавяме с Мустанг. Колкото по-бързо се измъкнем от тук...

— Трябва да докарам колата — каза Синтия. — Всичките ми припаси и дрехи са вътре в нея.

— Припаси ли? — попитах аз.

— Разбира се. Храна и разни други работи, от които ще имаме нужда. Не вярвам вие да сте донесли нещо със себе си. Това е една от причините да съм без пукната пара. Похарчих последните си пари...

— Идете да докарате колата — каза Елмър. — Аз ще пазя. Никой няма с пръст да ви докосне.

— За всичко сте помислили — каза аз. — Била сте съвсем сигурна...

Ала тя тичаше навън през вратата. Нямахте и помен от Рейли и неговите хора. Тя се качи в колата и я подкара през вратата вътре в хангара.

Елмър отиде при другите сандъци и потропа върху малкия.

— Там ли си Мустанг? Вътре ли си?

— Тук съм — обади се един приглушен глас. — Елмър, това ти ли си? Пристигнахме ли на Земята?

— Не знаех, че този Мустанг е живо същество и може да говори — каза Синтия. — Професор Торндайк не ми каза такова нещо.

— Жив е — рече Елмър, — но интелектът му не е блестящ. Не е титан на мисълта. После каза на Мустанг: — Мина ли благополучно пътуването?

— Чувствувам се отлично.

— Ще трябва да намерим някакъв лост, за да отворим тези сандъци — каза аз.

— Няма нужда — отвърна Елмър. Той сви единия си юмрук и го стовари върху ръба на сандъка. Дървото се огъна и се разцепи. Елмър пъкна пръстите си в зейналия отвор и откърти една дъска.

— Лесно стана — изсумтя той. — Не бях сигурен, че ще мога да се измъкна от моя сандък. Много тясно беше вътре и нямах опорна точка. Но когато чух какво става...

— Флечър тука ли е? — попита Мустанг.

— Флеч прекрасно се грижи за себе си. Тука е и си е намерил едно момиче.

Елмър продължи да кърти дъски от сандъка.

— Хайде да се хващаме на работа — обърна се той към мен.

Хванахме се на работа и двамата.

Мустанг бе сложно нещо и не беше лесно да бъде сглобен. Състоеше се от много части и беше нужно малко търпение, за да се свържат една с друга. Но и двамата бяхме работили с Мустанг почти две години и го познавахме из основи. Отначало бяхме използвали едно ръководство, ала сега нямахме нужда от него. Бяхме го изхвърлили, когато така се беше изпокъсало, че не служеше почти за нищо и когато самият Мустанг, усъвършенстван, преправян и дотъкмен тук-там на бърза ръка, се бе превърнал в изобретение, което малко приличаше на модела от ръководството. И двамата, работейки

заедно, бяхме научили всяка част наизуст. Можахме да разглобим Мустанг на тъмно и да го сглобим отново. Не правехме излишни движения и нямаше нужда да обсъждаме и да се напътстваме. Елмър и аз, работехме заедно като две машини. За един час Мустанг бе сглобен.

В готов вид той представляваше безумна гледка. Имаше осем начленени крака, които напомняха краката на насекоми. Всеки крак можеше да се постави под най-различни ъгли. Имаше и нокти, които можеше да изважда, за да хваща по-добре. Можеше да върви навсякъде, по всякакъв терен. Не бе изключено да се изкатери дори по стена. Тялото му с форма на варел, снабдено със седло, представляваше надеждна защита за чувствителните прибори, които се намираха вътре. На него имаше и множество халки, които позволяваха да се прикрепва товар към гърба му. Имаше и опашка, която можеше да прибира, и се състоеше от стотина различни чувствителни антени, а главата му бе увенчана с друг необикновен комплект антени.

— Чувствувам се добре — каза той. — Ще тръгваме ли вече?

Синтия бе разтоварила припасите от колата.

— Материали за лагеруване — каза тя. — Концентрирани храни, одеяла, дъждобрани и други подобни неща. Нищо луксозно. Нямах пари да купя по-хубави работи.

Елмър започна да качва кутиите и сандъците на гърба на Мустанг, като ги притягаше.

— Мислите, ли, че можете да яздите на него? — попитах Синтия.

— Разбира се, че мога. Но на какво ще яздите вие?

— Той ще язди мен — рече Елмър.

— Дума да не става — казах аз.

— Бъди разумен — каза Елмър. — Може да се наложи да се спасяваме с бягство, за да се измъкнем оттук. Те може да ни дебнат.

Синтия отиде до вратата и погледна навън.

— Никой не се вижда — каза тя.

— Как ще се измъкнем оттук? — попита Елмър. — Кой е най-бързият начин да се измъкнем от Гробището?

— Трябва да хванем пътя на запад — отговори тя. — Покрай сградата на управлението. След около двадесет и пет мили Гробището свършва.

Елмър приключи с натоварването на припасите върху Мустанг и хвърли един последен поглед наоколо.

— Като че ли това е всичко — рече той. — А сега, мис, яхвайте Мустанг.

Той ѝ помогна да го яхне и я предупреди:

— Дръжте се здраво. Мустанг не е най-кроткото животно за езда.

— Държа се — каза тя. Изглеждаше уплашена.

— А сега ти — каза ми Елмър.

Щях да започна да протестирам, ала не го сторих, защото знаех, че няма смисъл. Освен това разумно бе да яздя Елмър. Ако се наложеше да се спасяваме с бягство, той можеше да върви десет пъти по-бързо от мен. Дългите му металически крака направо гълтаха разстоянията.

Той ме вдигна и ме сложи на раменете си, така че възседнах врата му.

— Дръж се за главата ми, за да пазиш равновесие — каза той, — а аз ще ти държа краката. Ще внимавам да не паднеш.

Кимнах не особено радостно. Това положение беше дяволски уничително.

Не се наложи да се спасяваме с бягство. Наоколо не се виждаше никой, освен една пъплеца фигура далеч на север, която вървеше по една пътечка между паметниците. Сигурно имаше хора, които ни наблюдаваха; почти чувствах погледите им. Вероятно сме представлявали странна гледка: Синтия, която яздеше приличния на скакалец Мустанг със завързаните навсякъде по него вързопи и кутии, и аз, който се поклацах и олюлявах, възседнал високия осем стъпки Елмър.

Не бягахме, дори и не бързахме, ала при все това развивахме добра скорост. Мустанг и Елмър бяха добри пешеходци. Дори когато си вървяха нормално, човек трябваше да тича, за да не изостава.

Затрополяхме, залитайки по пътя покрай управлението, и навлязохме в главната част на Гробището. На пътя нямаше никой, а околността бе спокойна. От време на време в далечината се мяркаше някое малко селце, сгущено под някой скалист скат, със стройната си камбанария като човешки пръст, сочещ небето, и неясното цветно петно на покривите на къщите. Казах си, че в тези малки селца сигурно бяха домовете на работниците, наети от Гробището.

Яздейки нататък, като подскачах и се люшках в ритъма на Елмъровата клатушкаща се походка, забелязах, че Гробището, въпреки цялата си прехвалена хубост, всъщност бе неприветливо, мрачно място. Царяха безкрайно еднообразие и монотонен ред и то излъчваше чувство за смърт и безвъзвратност.

Не бях имал време да се тревожа преди, но сега започнах да се безпокоя. Странно, но най-силно ме тревожеше това, че Гробището, след доста вялото усилие, не се бе опитало наистина да ни спре. Макар че казах си аз, ако Елмър не бе успял да счупи сандъка си, Рейли и неговите хора щяха да ме поставят натясно. Но при това положение почти изглеждаше, че Бел е решил да ни пусне да вървим, понеже знаеше, че когато и да пожелае, може да протегне ръка и да ни залови. Не се залъгнах по отношение на Максвел Питър Бел.

Чудех се също дали щяха да предприемат нови покушения срещу нас. Може би нямаше; най-вероятно бе Бел и Гробището да изгубеха интереса си към нас. Можехме да отидем, където пожелаем, и това нямаше да има значение. Защото където и да отидехме каквото и да правехме, не бе възможно да напуснем Земята без помощта на Гробището.

Оплесках я, казах си аз. Влязох и започнах да се правя на всезнайко пред надутия Бел и така погубих всякаква възможност за каквито и да било служебни отношения с него и Гробището. Макар че разбирах — каквото и да бях сторил, можеше да се окаже без значение. Трябваше навреме да разбере, че на Земята човек или се съобразяваше с Гробището, или не се залавяше с нищо. Тази рискована работа бе обречена още от самото начало.

Въпреки че вероятно бе минало доста време, аз не го бях усетил — така бях потънал в грижи, че бях загубил всякаква представа за времето — но най-сетне пътят възлезе на един хълм и там свърши, а това бе също и краят на Гробището.

Погледнах към долината под нас и към редиците хълмове, които се извисяваха над нея, и ахнах от удивление пред тази гледка. Това бе странна гориста местност, потънала в пламтящи багри, които светеха като сияйни огньове под лъчите на следобедното слънце.

— Есен — каза Елмър. — Бях забравил, че на Земята има есен. Там откъдето идваме, няма разлика. Всичките дървета са зелени.

— Есен ли? — попитах аз.

— Есента е сезон. Определено годишно време, когато всички дървета са обагрени. Бях забравил това.

Той изви глава, за да може да погледне към мен. Ако можеше да плаче, щеше да се разплаче.

— Толкова много неща забравя човек — каза Елмър.

ГЛАВА 5

Това бе свят, изпълнен с красота, но красота жизнена, войнствена и навъсена, съвсем различна от нежната, почти крехка красота на моята планета Олдън. Този свят бе тържествен и внушителен и в самото му устройство, и в багрите му, се вплитаха чертите на нещо дивно и страховито.

Седях на обрасъл в мъх камък край ромонещия тъмнокафяв поток, по чиято повърхност се носеха отронени листа, подобни на червени и златистожълти ладии. Ако човек се вслушаше внимателно, можеше да долови сред гърлестото клокочене на тъмнокафявата вода слабото и далечно шумолене на други листа, ронещи се по земята. Но независимо от багрите и красотата, тук витаеше някаква древна тъга. Седях заслушан в шума на течащата вода и в слабото шумолене на листата и когато гледах дърветата, видях, че те са с огромни размери и излъчват някакво чувство на старост, че в тях се крие сигурност, уют и спокойствие. Тук имаше и цвят, и настроение, и звук, качество и структура, и някаква тъкан, която би могла да се усети с пръстите на ума.

Слънцето залязваше и върху потока и дърветата се спускаше подобен на мъгла здрач, а във въздуха се усещаше прохлада. Знаех, че бе време да се връщам в лагера. Обаче не ми се искаше да помръдна. Защото изпитвах чувството, че това бе едно от онези места, които, веднъж видени, не могат да се видят отново. Ако си отидех и се върнех отново, то нямаше да бъде същото; колкото и пъти да се връщах точно в това кътче, мястото и чувството никога нямаше да бъдат същите — нещо щеше да е изчезнало или щеше да бъде добавено, ала никога нямаше да съществуват пак, през цялата вечност, всички онези сложни причини, които го правеха такава, каквото бе в този вълшебен миг.

Някакъв камък изтрополя зад мен и когато се обърнах, видях, че бе Елмър, който се движеше в здрача. Не му казах нищо и той не ме заговори, а се приближи и клекна до мен, и нямаше защо да говорим, не бе нужно да приказваме. Седях и си припомнях всички други

подобни случаи — когато нямаше нужда от думи между мен и Елмър. Седяхме в сгъстяващия се мрак и слушахме как отдалече се донесе някакво свиркане, а малко по-късно се чу слаб лай. Мракът се сгъстяваше и водата продължаваше да ромони.

— Запалих огън — каза Елмър най-сетне. — Ще ни трябва за готвене, но дори и да не ни трябваше, пак щях да го запала. Земята го изисква. Двете неща вървят заедно. Човек се е измъкнал от дивачеството чрез огъня. През цялата си дълголетна история той никога не е оставял огъня да угасне.

— Всичко ли е такова, каквото си го спомняш? — попитах аз.

Той поклати глава.

— Не е, каквото си го спомням, но някак всичко е такова, каквото знаех, че ще бъде. Тогава нямаше такива дървета, нито такива потоци. Но стига да видиш едно дърво да пламти в лъчите на есенното слънце и можеш да си представиш как би изглеждала цяла гора от такива дървета. Достатъчно е да си видял как тече един червен и задръстен от мръсотия поток, за да можеш да си представиш какво би било, ако местността не беше замърсена.

Лаят се чу отново и по гърба ми полазиха студени тръпки.

— Кучета — каза Елмър. — Преследват нещо. Или са кучета, или вълци.

— Бил си тук през Последната война. Тогава е било различно.

— Различно беше. Почти всичко беше мъртво или умираше. Но тук-таме имаше места, където старата Земя се беше запазила. Малки долчинки, в които отровата и радиацията не бяха проникнали, местности, избягнали пряко попадение. Достатъчно, за да ти даде представа как е било всичко едно време. Хората живееха предимно под земята. Аз работех на повърхността, конструирах една от бойните машини — може би последната машина от този тип, която някога е била строена. Ако оставим настрана целта, за която бе направена, тя представляваше чудесен механизъм, а и нямаше как да не е, защото не беше просто машина. — Тялото беше на машина, но мозъкът бе нещо друго — комбинация от човек и машина — електронен мозък, свързан с мозъците на хора. Не знаех кои са тези хора. Някой може и да е знаел, но не и аз. Често се чудех — нали разбираш, това бе единственият начин, по който все още можеше да се води война. Нито едно човешко същество не би могло да води такава война. Затова машините —

помощници и другари на човека — продължаваха войната. Не зная защо не преставаха да се бият. Често съм се питал защо. Бяха разрушили всичко, за което си заслужаваше да се бият, и нямаше никакъв смисъл да продължават. Той млъкна и се изправи на крака.

— Да се връщаме. Сигурно си гладен, както и младата дама. Флеч, страхувам се, че не ми е много ясно защо и тя е с нас.

— Заради някакво съкровище.

— Какво съкровище?

— Всъщност и аз не знам. Нямаше време да ми обясни.

От мястото, на което стояхме, се виждаше блясъкът на огъня и ние тръгнахме към него.

Синтия бе коленичила пред купчина жарава, която бе изгребала от огъня, и държеше над жаравата някакъв съд, като разбъркваше сготвеното с лъжица.

— Надявам се, че ще се ядва — каза тя. — Това е един вид яхния.

— Излишно беше да си правите труд — отвърна Елмър малко засегнат. — Когато се наложи, аз съм доста способен готвач.

— И аз също — рече Синтия.

— Утре ще ви намеря малко месо — каза Елмър. — Видях много катерици и един-два заека.

— Нямаме ловни принадлежности — намесих се аз. — Не си донесохме пушки.

— Можем да си направим лък — каза Синтия.

— Няма нужда нито от пушки, нито от лъкове — отговори Елмър. — Ще стане и с камъни. Ще посъбера малко речни камъчета...

— Че кой ходи на лов с речни камъчета? — каза Синтия. — Невъзможно е да улучваш добре с тях.

— Аз мога — каза Елмър. — Аз съм машина. Не разчитам нито на мускули, нито на човешко око, които колкото и да са чудесни...

— Къде е Мустанг? — попитах аз.

Елмър посочи с палец.

— Изпаднал е в транс — каза той.

Заобиколих огъня, за да мога да го видя по-добре. Това, което каза Елмър, бе вярно. Мустанг стоеше настрана, извадил всичките си антени, и поглъщаше възприятия от местността.

— Най-добрият композитор, който е съществувал някога — каза Елмър гордо. — С каква страст се е отдал на работата. Чувствително момче.

Синтия взе две паници и сипа от яхнията. Подаде ми едната паница.

— Внимавай, пари — каза тя.

Седнах до нея и започнах предпазливо да ям. Яхнията не беше лоша, но много пареше. Трябваше да духам всяка лъжица, докато поизстине, преди да я сложа в устата си.

Лаят се чу отново и този път идваше отблизо, само през няколко хълма.

— Това са кучета — каза Елмър. — Преследват нещо. Може би тук живеят хора.

— Може да е някоя дива глутница — рекох, но Синтия поклати глава.

— Не е. Когато бях в странноприемницата разпитах малко. Тук, из пуцинаците в това, което хората от Гробището наричат пуцинаци, живеят хора. Никой, изглежда, не знае твърде много за тях или поне не иска да говори твърде много за тях. Сякаш те са недостойни да бъдат забелязани от хората. Това е нормалната реакция на поклонниците и Гробището, не може и да бъде друга. Вие сте почувствували това отношение, Флечър, когато сте били на посещение при Максвел Питър Бел. Не ми казахте как свърши всичко.

— Той се опита да ме привлече на своя страна. Аз му отказах, при това не много дипломатично. Знам, че трябваше да бъда по-учтив, но той ме беше вбесил.

— Това не би имало никакво значение — каза тя. — Гробището не е свикнало на откази — дори и на учтиви откази.

— Защо въобще се занимава с него? — попита Елмър.

— Така е прието — казах аз. — Капитанът ме посъветва да го сторя. Една визита на учтивост. Сякаш е крал или министър-председател, владетел или нещо подобно. Не можех да избягна това.

— Едно нещо не разбирам — обърна се Елмър към Синтия — и то е на какво се дължи вашето присъствие тук. Не че то ни е неприятно.

Синтия ме погледна.

— Флечър не ви ли каза?

— Спомена нещо за някакво съкровище...

— Предполагам — каза тя, — че най-добре ще е да ви разкажа всичко. Защото имате пълното право да знаете. Освен това не бих искала да ме смятате за някаква авантюристка. Има нещо толкова банално в това да бъдеш авантюристка. Ще ме изслушате ли?

— Нямаме нищо против — каза Елмър.

Тя млъкна за момент и човек усещаше как тя сякаш се подготвяше, как се съсредоточаваше, като, че бе изправена пред трудна задача, с която бе решила да се справи добре.

— Родена съм на Олдън — започна тя. — Моите прадеди са били измежду първите заселници. Историята на нашия род — или може би по-добре ще е да кажа легендата за нашия род, защото не е документирана — води началото си от първите дни на пристигането. Няма да намерите обаче името Ленсинг в списъка на Първите семейства — на Първите семейства с главна буква. Първите семейства са били онези, които преуспели. Моето семейство не преуспяло. Несправяне с работата, чиста леност, липса на амбиции, лош късмет — не зная точната причина, но си останали бедни като църковни мишки. Има едно малко местенце, далече в глухата провинция, което се нарича Ленсингов чифлик, и толкова — това е единственият знак, който моят род е оставил на Олдън или в историята на Олдън. Те са били фермери, дребни търговци, работници; не са имали никакви политически стремежи; у тях не е цъфтял геният. Били са доволни да поработят хубавичко през деня и надвечер да поседнат на стълбите пред къщурката си, да си пият бирата на приказки със съседите или сами и да се любуват на фантастичните олдънски залези. Били са обикновени хора. Някои от тях, струва ми се, доста от тях, с течение на времето напускали планетата да си търсят късмета, който, мисля, никога не намирали. Ако го бяха намерили, олдънските представители на рода Ленсинг щяха да научат за това, но семейната легенда не споменава такова нещо. Струва ми се, че тези, които не заминавали, си оставали там, просто, защото не им се е искало да заминат; за тях там не е имало кой знае какво, но Олдън е прекрасна планета.

— Точно такава е — казах аз. — Отидох там, за да уча в университета. Едва сега събрах достатъчно смелост да замина.

— Откъде сте, Флечър?

— От Гърмяща змия. Чували ли сте за тази планета?

Тя поклати глава.

— Имате щастие тогава. Не ме питайте защо. И продължавайте, ако обичате.

— Да разказвам за себе си, предполагам — каза тя. — Да, ще кажа няколко думи. Залових се да направя нещо за себе си. Навярно за всичките тези години много от членовете на семейство Ленсинг са правили същото, но нищо не излизало. Както може да не излезе нищо и от мен. Вече е малко късно да се направи нещо за престижа на Ленсинговци. Баща ми почина, когато бях малка. Притежаваше доста преуспяваща ферма — не богата, но стигаше, за да преживяваме и дори да слагаме по нещичко настрана. След неговата смърт майка ми стопанисваше фермата и имаше пари, за да ме изпратят в университета. Интересувах се от история. Мечтаех след време да завеждам катедра по история, да провеждам научни изследвания и да пиша задълбочени трудове. Учех се добре. Не можеше и да бъде друго. Прекарвах цялото си време в учене. Пропуснах много от другите неща, които предлага студентският живот. Сега разбирам това, но тогава не обръщах внимание. На света нямаше нищо друго, което да ме пленява така, както историята. Просто бях затънала в нея — сред далечни места, с далечни хора, в далечни времена. Нощем, в леглото, аз си внушавах, че съм в машина на времето и пътувам през отдавна отминали епохи към далечните места, за да наблюдавам древните хора. Лежах така в мрака и си представях, че лежа в моята машина на времето в онези далечни земи и времена и че съвсем близо, зад стената от потъмняло време, се движат, живеят и дишат хората, които бях дошла да наблюдавам тайно и че навред около мен стават онези велики събития, от които е образуван потокът на историята. Когато дойде време да специализирам, да се насоча към един определен научен... раздел, почувствувах, че неудържимо ме привлича изучаването на древната Земя. Моят ръководител ме предупреди да не правя това. Той подчерта, че това е тясна област с изключително ограничени източници на материал. Знаех, че е прав, и се помъчих да убедя себе си, но от това нямаше никаква полза. Мисълта за Земята ме бе завладяла напълно. — Съвсем сигурна съм — продължи тя, — че тази мисъл за Земята отчасти означаваше връзка с миналото, интерес към древното начало. Фермата на баща ми се намирал само на няколко мили от местността, където се бяха заселили първите представители

на рода Ленсинг, дошли на Олдън — поне така разказваше легендата. Сгушена в малък скалист каньон, точно там, където той се разширява и извежда в една долина — някога просторна, богата и подходяща за земеделие — имаше каменна къща, по-скоро нещо, което някога е било каменна къща. Голяма част от нея бе порутена, самите камъни бяха разрушени от времето, пострадали от незначителните размествания на почвените пластове, които щяха да бъдат от значение едва след много векове. Никакви истории не се разказваха за нея. Не бе къща, обитавана от духове. Беше прекалено стара, за да я обитават духове. Просто си стоеше там. Времето я бе превърнало в част от пейзажа. Никой не я забелязваше. Беше твърде стара и скромна, за да привлече вниманието на хората, макар че множество малки диви животни — открих това, когато я посетих — я бяха превърнали в свой дом. Земята, върху която бе построена и която я заобикаляше, бе толкова бедна и непригодна за нищо, че къщата не пречеше на никого и по такъв начин бе избягнала обикновената съдба на много древни постройки — да бъде срината из основи. Местността всъщност е толкова съсипана и дотам не става за стопанска употреба — изтощена от вековната примитивна обработка, че рядко я посещават. Според една легенда — не много достоверна, да си призная — в тази къща някога е живял един от първите представители на рода Ленсинг.

Аз я посетих, предполагам точно защото бе толкова стара. Не за това, че може би е била на Ленсингови, а просто, защото бе толкова стара — останала от незапомнени времена, изплувала от дълбокото минало. Нищо не очаквах от нея. Да ви кажа, посещението ми бе просто една екскурзия за запълване на свободния ден. Знаех за тази къща отдавна, разбира се, и както всичко, я бях пренебрегвала. Много други хора знаеха за нейното съществуване и го приемаха така, както биха приели съществуването на някое дърво или камък. Нямаше нищо интересно в нея, съвсем нищо. Може би никога не бих се сетила за нея, освен между другото, и никога не бих я посетила, ако не беше постепенното изостряне на интереса ми към старинни неща. Разбирате ли какво искам да кажа?

— Струва ми се — казах аз, — че разбирам това много по-добре, отколкото подозирате. Симптомите са ми познати. Страдал съм много тежко от тях.

— Отидох там — продължи тя, — погладих с ръце старите, грубо изсечени камъни и се замислих за това как други човешки ръце, отдавна превърнати в прах, са ги оформили и са наредили един върху друг като убежище от нощта и бурята, като дом върху новооткрита планета. Гледайки с очите на древните строители, бях в състояние да разбера привлекателността на местността и да проумея защо са избрали точно това място за построяването на къща. Стените на каньона, закрилящи от буйния вятър, спокойната и вълнуваща красота на мястото, водата от потока, която все още се процеждаше изпод една скала на склона, обширната и плодородна долина (сега вече неплодна), която се простираше току пред прага на къщата. Стоях там вместо тях и се чувствах така, както те са се чувствували. За миг се бях превъплътила в тях. И всъщност нямаше голямо значение дали те са били от рода Ленсинг или не; те са били хора, принадлежали са към човешката раса.

Щях да бъда богато възнаградена за времето, отделено да отида там, ако си бях отишла веднага. Докосването до камъка и присъствието на миналото щяха да бъдат съвсем достатъчни, но аз влязох в къщата...

Тя помълча малко, сякаш се подготвяше да разкаже останалата част от историята.

— Влязох в къщата — каза тя, — а това бе безразсъдна постъпка, защото всеки миг част от нея можеше да се срути отгоре ми. Някои камъни бяха закрепени съвсем несигурно и цялата къща беше неустойчива. Не си спомням обаче тогава да помислих за това. Вървах внимателно — не поради някаква опасност, а поради святостта, която витаеше във въздуха. Странно беше чувството или по-скоро противоречивите чувства, които изпитвах. Отначало, когато влязох, се почувствувах като натрапник, като чужд човек, който няма право да бъде там. Нарушавах покоя на древни спомени, на отдавна отминал живот, на стари вълнения, които трябваше да бъдат оставени на мира, които се намираха тук толкова отдавна, че си бяха извоювали правото да не бъдат обезпокоявани. Продължих и влязох в нещо, което е било доста голяма стая, може би нещо като всекидневна. Подът бе покрит с дебел пласт прах и в праха се бяха отпечатали следите на малки диви животни, а във въздуха се долавяше миризмата на зверчетата, живели тук в течение на хилядолетия. Из ъглите насекоми бяха изтъкали

копринени паяжини и някои по-стари паяжини бяха прашни като пода. И както си стоях там, прекрачила прага, се случи нещо странно — обзе ме чувството, че имам право да съм там, че принадлежа на това място, че се завръщам отново след дълго, дълго отсъствие, за да дойда на гости на семейството, и че съм желан гост. Защото тук бяха живели хора — кръв от моята кръв и плът от моята плът, а времето не може да заличи правото на кръвта и плътта. В един от ъглите имаше огнище. Коминът бе изчезнал, беше се срутил много, много отдавна, ала огнището стоеше. Приблжих се до него коленичих и докоснах каменната плоча, напипвайки през пласта от прах структурата на нейната повърхност. Виждах почернялото гърло на огнището, почерняло от древния домашен огън; още имаше сажди, устояли на времето и атмосферните условия, и в един миг ми се стори, че виждам натрупаните цепеници и пламъците. И аз казах — не зная дали изрекох това гласно, или само наум — казах: „Всичко е наред, върнах се, за да ви съобщя, че родът Ленсинг продължава да съществува.“ Нито за миг не ме смути мисълта към кого отправям тези думи. Не чаках за отговор. Не очаквах да получа отговор. Там нямаше никой, който да ми отговори. Достатъчно бе, че изрекох тези думи. Върнах дълга си към тях.

Тя ме погледна с уплаха в очите.

— Не зная защо ви разказвам това. Нямах намерение да го разказвам. Няма причина да ви го разказвам; няма причина да го чуете. Фактите — фактите можех да опиша с няколко изречения, но ми се стори, че трябва да ги разкажа в тяхната взаимна връзка...

Протегнах ръка и докоснах нейната.

— Някои факти не могат да се разкажат просто — казах й аз. Добре направихте.

— Сигурен ли сте, че не ви е все едно?

— Съвсем не — отговори Елмър вместо мен. — Очарован съм.

— Не остава много да разказвам — каза тя. — Имаше един вход, все още напълно запазен, който извеждаше от стаята към вътрешността на къщата и когато отидох в стаята отвъд, разбрах, че тя някога трябва да е била кухня, въпреки че бе останала само част от нея. Къщата имаше втори етаж, част, от който не бе разрушен, макар покривът да бе изчезнал, хлътнал дълго преди това и паднал върху останалата постройка. Но над кухнята нямаше втори етаж. Очевидно

стрехите на къщата са се простирали над кухнята, а покрай онова, което е представлявало външната стена над кухнята, лежах куп разнебитени останки — останките от срутилите се стрехи. Не зная как го забелязах — не беше лесно да го откриеш, — но видях нещо четвъртито, което се подаваше малко на едно място сред отломките. То изглеждаше не на място; не приличаше на отломка. Беше покрито с прах — както всичко в къщата. Не личеше, че е от метал. Не блестеше. Предполагам, че го забелязах поради ъгловатата му форма. Отломките не са ъгловати. И така аз се приближих и го издърпах. Това бе кутия, ръждясала, но все още цяла — на нито едно място металът не бе пробит или разяден. Клекнах на пода до нея и се опитах да възстановя в ума си онова, което се бе случило с тази кутия, и си помислих, че някога тя е била забравена, а после, когато стрехите паднали, паднала и тя — може би се е сгромолясала през покрива на кухнята, а може би по това време кухнята вече да е нямала покрив.

— Значи това е историята — казах аз. — Кутия с координатите на съкровище.

— Да речем, да — каза тя, — но не точно както си го мислите. Не можах да отворя кутията, затова я занесох в моето жилище, намерих инструменти и я отворих. Нямах кой знае какво в нея. Стар нотариален акт за малък участък земя, полица, на която бе отбелязано, че е изплатена, няколко стари плика без писмата, един-два анулирани чека и писмена разписка за даването на някакви стари семейни книжа в отдела за ръкописи при университета. Не ги бяха дали като дарение, а само временно. На другия ден отидох в отдел „Ръкописи“ и направих справка. Знаете какви са отделите за ръкописи...

— Наистина знам — казах аз.

— Трябваше да мине известно време, но моето положение на дипломирана студентка по история на Земята й фактът, че книгата в края на краищата бяха книжа, принадлежащи на моето семейство, най-сетне свършиха работа. Там мислех, че искам просто да ги проуча, но докато ги намерят — мисля, че сигурно са били сложени не на място и е било трудно да ги открият, — беше ми дошло вече до гуша и подадох заявление, с което си изисквах обратно книгата, и си излязох с тях. Разбира се, това не е начинът, по който трябва да се държи един студент, отдаден на историята, но вече всичко ми бе омръзнало. Отделът ме заплаши със съд и ако бяха завели дело, някой трябваше да

оправя тая голяма каша, но не го сториха. Може би са сметнали, че книгата няма стойност, макар че как биха могли да знаят това, нямам представа. Това беше малка връзка книга, доста незначително нещо за такова място. Бяха сложени в отделен плик и запечатани. По нищо не личеше, че някога са ги преглеждали; бяха объркани и наслагани, както дойде. Ако бяха проучвани, щяха да бъдат подредени и класифицирани, обаче си личеше съвсем ясно, че оригиналният печат никога не е бил счупван. Цялата връзка с книга е била просто заведена под номер и забравена.

Тя спря да говори и ме погледна изпитателно. Не казах нищо. Като му дойдеше времето, тя щеше да стигне до същественото. Може би си имаше някаква причина да разказва по този начин. Може би трябваше да изживее всичко отново; да го преразгледа отново, за да бъде сигурна (Още веднъж? За кой ли път?), че не бе сгрешила в преценката си, че бе постъпила правилно. Нямах намерение да я карам да бърза, макар че, бог ми е свидетел, бях малко нетърпелив.

— Нямах кой знае какво — каза тя. — Една поредица писма, които хвърляха малко светлина върху първоначалното колонизиране на Олдън от хората — нищо необичайно, нищо ново, но даваха някаква представа за духа на времето. Малко снопче от доста дилетантски стихотворения, писани от момиче на около двадесет — двадесет и няколко години. Фактури от малка търговска фирма, които можеха да представляват незначителен интерес за специалист по история на икономиката, и записки на доста тромав език от някакъв старец, който разказваше история, разказана му от неговия дядо — един от първите заселници от Земята.

— А записките?

— Описвах една странна история — отговори тя. — Занесох ги на професор Торндайк и му разказах това, което току-що разказах на вас, помолих го да ги прочете и след като ги прочете, той седя известно време, без да ме гледа, без да гледа записките или каквото и да било, и най-сетне промълви една дума, която никога преди не бях чувала — Анахрон.

— Какво значи „Анахрон“? — попита Елмър.

— Това е митична планета — казах аз. — Някакво царство на мечтите. Нещо, измислено от археолозите, за което се теоретизира...

— Това е нова дума — каза Синтия. — Не съм питала доктор Торндайк, но подозирам, че произлиза от „анахронизъм“ — нещо, което не съответства на времето си, съвсем не съответства. Нали разбирате, години наред археолозите са откривали доказателства за съществуването на неизвестна раса, която е оставила надписи на множество други планети, може би на много повече, отколкото са им известни, защото техните откъслечни надписи са били намирани само заедно с произведенията на тамошните цивилизации...

— Сякаш са били пришълци, които са оставили някоя и друга дреболия след себе си — каза аз. — Може би са посетили много планети, а тези оставени от тях дреболии са намирани само на някои планети, и то съвсем случайно.

— Казахте, че имало някакви записки — рече Елмър.

— Нося ги в мене — каза Синтия. Бръкна във вътрешния джоб на якето си и извади дълъг сгъваем портфейл. От него тя измъкна снопче нагъната хартия. — Това не е оригиналът — каза тя, — а копие. Оригиналет беше стар и похабен. Не би издържал дълго да се работи с него.

Тя подаде книгата на Елмър, който ги разгъна, хвърли им бърз поглед и ми ги подаде.

— Ще стъкна огъня, за да стане светло — каза той. — Чети на глас, за да можем всички да слушаме.

Записките бяха направени с несигурна ръка, най-вероятно ръката на стар и немощен човек. На места редовете бяха леко замазани, но достатъчно четливи. Горе на първата страница имаше цифра — 2305.

Синтия ме наблюдаваше.

— Това е годината — каза тя. — Така сметнах аз, а и мнението на професор Торндайк е същото. Ако човекът, който я написал, е бил оня, за когото си мисля, то тогава датата горе-долу съответства.

Елмър бе стъкнал огъня, хвърляйки жаравата при главните, и светлината бе достатъчна.

— Е, Флеч, защо не започваш? — рече той. И така, започнах.

ГЛАВА 6

2305

На моя внук, Хауърд Ленсинг:

На младини моят дядо ми разказа за едно събитие, което преживял като млад човек на моите години и сега, когато съм толкова стар, колкото беше той, когато ми го разказа, или дори по-стар, го предавам на теб, но понеже си още малко момче, го записвам, за да го прочетеш, като пораснеш, и да разбереш още по-добре неговото значение.

По времето, когато ми разказа тая случка, дядо ми беше запазил разсъдъка си, нямаше никакви умствени увреждания, а само физически — каквито неусетно се проявяват у всеки с напредването на възрастта. И колкото и да е странен разказът, в него има, или поне на мен винаги тъй ми се е струвало, някаква закономерна правдивост, която свидетелства, че това е истина.

Моят дядо, не трябва да забравяш, е роден на Земята и дошъл на нашата планета Олдън, когато бил на средна възраст. Родил се в първите дни на Последната война, когато върху Земята се изсипали такъв ужас и опустошение, каквито човек трудно може да си представи. В дните на своята младост той взел участие в тази война — доколкото изобщо можел да участва човек, защото всъщност това не било точно война, в която се сражавали хора с хора, а война, в която машини и апарати се сражавали помежду си. На края, когато цялото му семейство и повечето му приятели били или загинали, или изчезнали (не зная кое от двете, а не съм сигурен дали и той е знаел), дядо ми се озовал в онази група човешки същества — малка отломка от тълпите, населявали някога

Земята, — която излетяла с огромните звездолети, за да се засели по други планети.

Ала историята, която той ми разказа, нямаше нищо общо нито с войната, нито с преселението в космоса, а с едно произшествие, чието време не бе определил и чието място бе описал само приблизително. Останал съм с впечатлението, че това се е случило, когато бил още сравнително млад човек, въпреки че вече не си спомням дали наистина ми е казал това, или съм го съчинил според някакви вече забравени подробности от самия разказ. Признавам, че с течение на времето съм забравил много неща от него, макар че главните факти са все още ясно запечатани в ума ми.

По силата на някакво обстоятелство, което сега не си спомням (ако въобще той го е споменавал), дядо ми се озовал в една, както той я нарече, безопасна зона — малка местност, залутано земно кътче, където поради особеното разположение според топографията или метеорологията земята била по-слабо заразена или изобщо не била заразена от бойните вещества и където било възможно човек да живее в сравнителна безопасност, без да прибегва до сериозните предпазни средства, каквито били необходими в други не така щастливи места. Споменах, че той не определи точно къде е било това място, но ми каза, че се намирало там, където малка река, идваща от север, се вливала в по-голяма река — в река Охайо.

Останах с впечатлението (макар той да не ми каза, нито пък го разпитах по тоя въпрос), че по онова време дядо ми не бил натоварен пряко с някаква задача или поръчение, но когато съвсем случайно открил онази местност, просто останал там, като се възползувал от сравнителната сигурност, която тя предлагала. Което, като се има пред вид ситуацията, било необикновено разумно.

Колко дълго стоял изобщо там, нямам представа, нито пък знам от колко време бил там, когато се случило събитието. Нито пък, най-сетне, знам защо си отишъл.

Всичко това, разбира се, няма никаква връзка с онова, което се случило в действителност.

Ала един ден, каза ми той, видял как пристигнал Звездолетът. По онова време имало много малко въздушни кораби, защото повечето от тях били унищожени, а дори да били много, ако изобщо ги използвали, ги смятали за съвсем неефикасни оръжия във водещата се война. Освен това такъв кораб дядо ми не бил виждал никога преди това. Спомням си, че той ми обясни по какво се различавал от корабите, които бил виждал, но подробностите са вече малко неясни в паметта ми и ако се опитам да ги изложа, знам, че ще ги объркам.

Тъй като бил предпазлив човек, каквито трябвало да бъдат всички в онези времена, дядо ми се скрил колкото се може по-добре и започнал да наблюдава внимателно онова, което ставало.

Звездолетът се приземил на върха на един от хълмовете, които се извисявали над реката, и щом кацнал, от него излезли пет робота заедно с едно друго лице, което не било робот — всъщност приличало на човек, ала наблюдавайки от своето скривалище, дядо ми имал чувството, че не било човек, а нещо, което само на външен вид наподобявало човек. Когато попитах дядо си какво го е накарало да мисли така, той се затрудни много да определи какво точно. Причина за това не била походката, нито стойката, нито пък по-късно начинът, по който говорело, но имало нещо необикновено — може би някакво интуитивно усещане, някакъв подсъзнателен импулс в мозъка, който му подсказвал, че онова същество, което не било робот, все пак не било и човек.

Два от роботите се отдалечили на късо разстояние от звездолета и, изглежда, застанали на пост, ала не били обърнати през цялото време в една и съща посока, а току се въртели, сякаш проучвали и изследвали терена от всички страни. Останалите започнали да разтоварват голям куп сандъци и нещо, което изглеждало като някакво съоръжение.

Дядо ми мислел, че се е скрил добре. Бил клекнал в гъсталака близо до потока и се снишил до земята така, че силуетът му да не се забелязва през храстите, а тъй като било лятно време, те били покрити с листа.

Ала не минало много време и преди да разтоварят напълно звездолета, един от роботите, заети с разтоварването, напуснал върха на хълма, слязъл по склона и тръгнал право натам, където моят дядо се криел в гъсталака. Отначало той си помислил, че просто по някаква случайност роботът тръгнал към него, затова замрял неподвижен, дори дишал колкото се може по-тихо.

Обаче не било случайност. Роботът явно знаел точно къде се намирал той. Дядо ми бил убеден, че един от стражите го е открил по някакъв начин, може би по излъчваната от него топлина, и оставайки самият той на пост, предал информацията, че има някакъв наблюдател.

Когато стигнал до гъсталака, роботът се протегнал надолу, сграбчил дядо ми за ръката и го измъкнал оттам, след което го подкарал нагоре по хълма.

Дядо ми призна, че от този момент нататък в спомените му има някаква непоследователност. Макар онова, което помнеше, да изглеждало последователно във времето и хронологически подредено, имаше празнини, които той не можеше да обясни. Дядо ми бе убеден, че преди да го пуснат или преди да успее да избяга (и това също са само две предположения, защото нито за момент, доколкото си спомняше, той не бе имал чувството, че са го държали като пленник), бил направен опит да се изтрие от паметта му всичко случило се. Той смяташе, че за известно време това изтриване на паметта имало ефект; едва след като пристигнал на Олдън, той започнал постепенно и откъслечно да си припомня случилото се — сякаш събитията били потънали, натикани надълбоко в неговото съзнание, а след това започнали да си пробиват отново път нагоре едва след много години.

Той наистина си спомняше как е говорил с човека, който не му приличал напълно на човек, и впечатлението,

което бе запазил в себе си, беше, че съществото имало мек глас и съвсем не се държало грубо, въпреки че не можеше да си спомни съвсем нищо от онова, което са говорили, с изключение на една подробност. Човекът (ако е бил такъв) му казал, спомни си той, че бил дошъл от Гърция (по онова време нямало страна, позната под това име, ала едно време такава страна съществувала), където бил живял за дълго — дядо ми си спомняше ясно тази фраза, „за дълго“ и му се струваше странно, че тя била формулирана по този начин. Човекът казал на дядо ми също, че търсел място, където да не съществува опасност за живота, и че разните изчисления и някакви други факти, които дядо ми не разбрал, го карали да мисли, че мястото, на което се приземил, било точно това.

Дядо ми си спомни също как роботите употребили някои от съоръженията, които свалили от звездолета, за да изкопаят шахта дълбоко в твърдата скала, лежаща под хълма и когато шахтата била готова, издълбали огромни пещери под земята. А когато и това било свършено, те издигнали от трупи малка колиба с неугледен вид, като я направили да изглежда стара и разнебитена, сякаш всеки момент щяла да рухне, но от вътрешността и която била добре оформена, за да може да се живее удобно, се влизало право в тунела, където се спускали стълби към изсечените в скалата зали, а на пода на колибата имало хитроумно поставен капак, който, закривал входа на тунела, така че щом го затворели, никой да не може да заподозре неговото съществуване.

Сандъците, разтоварени от звездолета, свалили долу в залите — с изключение на няколко, които съдържали принадлежности и покъщнина за колибата над тунела.

Когато свалили един от сандъците надолу по стълбите, за да го отнесат в залата, той се изплъзнал от ръцете на робота и дядо ми (той поради някаква причина, която не можа да си спомни, бил в залата долу) го видял да се търкаля по стълбите и бързо се дръпнал от пътя му. Сандъкът бил тежък, ала въпреки това, както се търкалял

по стълбите, започнал да се чупи, да се разбива на парчета от ударите в камъка и докато стигнал до подножието на стълбите, се разпаднал и всичко, което съдържал, се пръснало по стъпалата или лежало разпиляно по пода на залата.

В този сандък имало безценно съкровище, каза дядо ми — обеци и медальони, украсени със скъпоценни камъни, гривни и пръстени, целите покрити с блестящи диаманти; малки златни колелца със странни знаци върху тях (дядо ми твърдеше, че били златни, макар че не разбирам как е можел да познае, че са златни само с гледане); фигурки на животни и птици, направени от благородни метали и украсени със скъпоценни камъни; половин дузина корони (каквито са носели кралете и кралиците); торби, които се скъсали и от тях се изсипали потоци монети, и много други неща, между които няколко вази, които се разбили.

Роботите се втурнали надолу по стълбите, за да събират пръсналото се съкровище, а след тях дошъл техният господар и когато слязъл по стълбите, не обърнал никакво внимание на другите неща, а се навел и вдигнал няколко парчета от една строшена ваза и се опитал да я възстанови, но не можал, защото тя била разбита на много дребни късчета. Но от няколкото парчета, които успял да сглоби, като се опитвал да ги задържи на съответните им места, дядо ми видял, че върху вазата имало нарисувани картини, изпечени в глазурата — картини на странни хора, преследващи още по-странни животни, или може би те само са изглеждали по-странни, защото били много неумело нарисувани, без да се мисли за перспективата и без анатомическите познания, които са основни за всеки художник.

Човекът (ако това бил човек) стоял там с отломките в ръка, главата му била сведена над тях, лицето му било тъжно, а по бузата му се търкулнала една сълза. На дядо ми му се сторило странно човек да плаче при вида на една счупена ваза.

През цялото това време роботите събирали съкровището и го трупали на куп, а един от тях отишъл и донесъл кош, сложил всичко в него и го отнесъл, за да бъде складирано наред с другите сандъци в една от залите, издълбани в скалите.

Ала те не успели да съберат всичко, защото моят дядо, незабелязано от никого, вдигнал една монета и я скрил у себе си, а сега аз ще увия тази монета, която той ми даде, и ще я сложа в този плик...

ГЛАВА 7

Спрях да чета и погледнах през огъня към Синтия Ленсинг.

— Монетата? — попитах аз.

Тя кимна:

— Беше в плика, увита в парче станиол — такъв станиол, какъвто вече от векове не се употребява. Дадох я на професор Торндайк и го помолих да я пази...

— Но той знаеше ли каква е монетата?

— Не беше сигурен. Занесе я на един друг човек. Експерт по стари земни монети и подобни неща. Монетата беше с неправилна форма и изобразяваше атинска кукумявка. Не е била пускана в обръщение и е сечена вероятно няколко години след битка, станала на някакво място, наречено Маратон.

— Не е била пусната в обръщение ли? — попита Елмър.

— Не е била употребявана. Беше чисто нова. Ако една монета е в обръщение, тя се изглажда и загубва блясъка си от пипане. Но като оставим настрана, че се беше повредила малко от въздействието на времето, монетата бе точно такава, каквато е била в деня, когато е сечена.

— И в това няма никакво съмнение? — попитах аз.

— Професор Торндайк каза, че не може да има никакво съмнение.

Лаят на кучетата все още се чуваше отвъд хребета на хълма, който се извисяваше над нашия лагер. Това бе див и самотен звук и вслушвайки се в него, потръпнах и се преместих по-близо до огъня.

— Преследват някакво животно — каза Елмър. — Може би някоя миеша мечка или опосум. Ловците са някъде назад и се водят по кучешкия лай.

— Но защо са тръгнали на лов? — попита Синтия. — Имам пред вид хората — хората, които са пуснали кучетата.

— За забавление и за храна — каза Елмър.

Видях я как потръпна.

— Тази планета не е като Олдън — каза й Елмър. — Това не ви е оная нежна, изтънчена и розовичка планета. Хората, които живеят хей там из горичките, вероятно са полу диваци.

Седяхме и се вслушвахме, и лаят на кучетата като че ли се отдалечи.

— Да се върнем към съкровището — каза Елмър. — Нека се опитаме да видим как стоят нещата. Някъде в тая местност на запад от нас пристигнал някакъв беглец от Гърция и скрил камара сандъци, някои, от които сигурно съдържали съкровище. Засега знаем, че в единия от тях е имало, вероятно има и в някои от останалите. Но може да се окаже малко трудно да се открие точното място. Река, идваща от север, вливаща се в древната Охайо. Може да има доста потоци, които идват от север...

— Имало е някаква колиба — каза Синтия.

— Това е било преди десет хиляди години. Колибата трябва отдавна да е изчезнала. Ще търсим дупката — тунела, който може да е затрупан.

— Едно нещо искам да знам — казах аз. — Защо Торни е сметнал, че оня странен тип от Гърция може да е бил анахрониянин.

— Питам го за това — отвърна Синтия — и той ми каза, че Гърция или изобщо онази част на планетата е най-вероятното място, където един чужд наблюдател би установил своя пост. Първите селища на хората били изградени на едно място, което по-късно се наричало Турция. Един наблюдател не би установил своя пост прекалено близо до обекта, който иска да изучава. Той би искал да може да извърши някои наблюдения, след което да си замине. Логично е да се предположи, че това е било в Гърция, така каза професор Торндайк. Един такъв наблюдател вероятно е имал някакви средства за бърз транспорт, така че разстоянието между първите постоянни селища и Гърция не е представлявало трудност.

— Това не ми изглежда логично — каза Елмър безцеремонно. — Откъде накъде Гърция? Защо не Синайския полуостров? Или Каспийско море? Или дузина други места?

— Торни разчита на интуицията си точно толкова, колкото на фактите и на логиката — казах им аз. — Той има добре развита интуиция. И много често излиза прав. Щом казва Гърция, готов съм да

се съглася. Макар че не е изключено този наш хипотетичен наблюдател да е променял местоположението си от време на време.

— Не вярвам да го е правил, ако е събирал плячка през цялото време — каза Елмър. — Щеше да бъде затиснат от нея. Нямаше да му бъде много лесно да се придвижва. Трябва да е пренесъл няколко тона, когато се е преместил при Охайо.

— Но това не е било плячка — извика Синтия. — Разберете, че това не е било плячка. Не плячка в смисъл на пари или на каквото и да било, което анахронияните са ценели вместо пари. Събирал е само културни произведения да човешката ръка.

— Културни произведения на човешката ръка, повечето от които са били от злато и скъпоценни камъни — каза Елмър.

— Нека да бъдем справедливи — каза на Елмър. — Може да е било случайност, че разбитият сандък се оказал пълен със скъпоценности. В някои от другите сандъци може да е имало остриета на стрели или върхове на копия, изделия на ранното тъкачество, хавани и чукала.

— Доктор Торндайк смяташе — каза Синтия, — че сандъците, които е видял моят далечен прародител, са съдържали само малка част от онова, което наблюдателят е събрал. Може би само някои от по-важните неща. Там някъде в Гърция, може би в други пещери, издълбани в скалите, не е изключено да има стотици пъти повече предмети, отколкото в сандъците.

— Както и да е, това ми намирисва на съкровище — каза Елмър. — Предмети от този род струват скъпичко и аз предполагам, че ще струват дори повече, щом са предмети, изработени на Земята. Но на Земята или не, те са си чудесна стока. Куп богаташи, а те трябва да са такива, за да могат да платят цената, ги колекционират. Освен това е много модно да имаш един-два ръчно изработени предмета в кабинета си или да са изложени в някое шкафче.

Кимнах и си спомних как Торни се разхождаше напред-назад из стаята и удряше със свит юмрук отворената си длан, бълвайки огън и жупел.

— Става така — ревеше той, — че един честен археолог няма никакъв шанс. Знаеш ли колко много оплячкосани обекти сме намерили през последните стотина години — разкопани и оплячкосани дори преди да сме ги открили? Разните археологически дружества и

някои от правителствата са правили разследвания, но няма доказателства кой върши това или къде отнася находките, за да бъдат укрити. И следа не сме намерили от хората или ония, които го вършат. Плячкосват ги и ги укриват някъде, а после те потичат обратно към ръцете на колекционерите. Това е голям бизнес, който сигурно е организиран. Настоявали сме да бъдат прокарани закони, които да забранят частната собственост върху каквито и да било находки, но нищо не помага. В правителството има прекалено много хора със специални интереси, самите те са колекционери. Няма съмнение, че съществуват налични фондове, отпускани от някого за борба против такова законодателство. Просто нищо не постигат. И заради тази вандалщина изпускаме единствения шанс, който ни остава, за да опознаем развитието на галактичните култури.

Лаят на кучетата се бе превърнал във възбудено джавкане.

— На дървото е — каза Елмър. — Животното, което преследваха, се е покатерило на някое дърво.

Протегнах ръка към малката купчинка дърва, която Елмър бе насъбрал, и сложих нови съчки в огъня, използвайки една от тях, за да насмета разпилените въглини. Малки пламъчета със сини връхчета се издигнаха от въглените и подхванаха новите дърва. Сухата кора се подпали и започна да пръска искри. Новото гориво се възпламени и огънят лумна отново.

— Приятно нещо е огънят — каза Синтия.

— Възможно ли е — попита Елмър — дори аз да се стоплям от такова слабо пламъче? Кълна се, че ми е по-топло, като седя тук край него.

— Възможно е — рекох аз. — Имал си много време, за да се превърнеш в човек.

— Аз съм човек. Искам да кажа, според закона. А щом съм човек според закона, защо да не съм човек и иначе?

— Какво става с Мустанг? Той трябваше да е тук с нас.

— Седи хей там и попива всякакви впечатления. Тъче горска фантазия от тъмните силуети на дърветата, от шумоленето на нощния вятър в листака и от бълбукането на водата, от блясъка на звездите и от трите черни фигури, сгущени край лагерния огън. Създава картина с маслени бои, ноктюрно, поема, може би и изящна скулптура — той комбинира всичко това за своята творба.

— Работи през цялото време, бедничкият — каза Синтия.

— За него това не е работа — рече Елмър. — Това е смисълът на живота му. Мустанг е творец на изкуство.

Настрани в тъмнината нещо издаде невисок пукащ звук и миг след това звукът се повтори. Кучетата, които бяха замлъкнали, започнаха отново да лаят възбудено.

— Ловецът застреля животното, което кучетата бяха принудили да се покатери на дървото — каза Елмър.

След тези думи никой не проговори. Седяхме там и си представяхме — или поне аз седях и си представях — оная сцена там, в тъмната гора: кучетата, които скачат около дървото, насочената пушка, избухването на пламъка от цевта и тъмното тяло, падащо от дървото в лапите на кучетата.

И както си седях заслушан и замечтан, изведнъж се чу друг звук — слаб, далечен — едно прощумоляване и пращане. Лек ветрец подухна в котловината и отвя звука, ала когато ветрецът утихна, той се чу отново, този път по-силен и настойчив.

Елмър бе скочил на нозе. Блещукащият огън хвърляше призрачни отблясъци, които се гонеха нагоре-надолу по металическото му тяло.

— Какво е това? — попита Синтия, ала Елмър не отговори. Сега звукът идваше от по-близо. Каквото и да бе това, то идваше към нас и напредваше бързо.

— Мустанг! — извика Елмър. — Ела тук, бързо. При нас до огъня.

Мустанг се приближи бързо с походката на паяк.

— Мис Синтия — каза Елмър, — качвайте се.

— Да се качвам?

— Качвайте се на Мустанг и се дръжте здраво. Ако му се наложи да бяга, наведете се да не ви събори някой клон.

— Какво става? — попита Мустанг. — Каква е тази врява?

— Не знам — отвърна Елмър.

— Ами, не знаеш — казах аз, но той не ме чу, а и да ме беше чул, не ми отговори.

Шумът беше вече по-близо. Това бе шум, какъвто никога преди не бях чувал. Звучеше така сякаш раздираше на парчета самата гора. Чуваше се някаква пукотевица, придружена от писъка на изтерзаната

гора. Струваше ми се, че земята вибрира, сякаш нещо много тежко непрекъснато ѝ нанасяше удари с чук.

Огледах се наоколо. Синтия бе яхнала Мустанг и той се отдалечаваше от огъня към тъмнината, като все още не бягаше, но бе нащрек и готов да хукне всеки миг.

Шумът бе почти при нас, остър и оглушителен, а самата земя сякаш виеше под нозете ни. Отскочих встрани, като се приготвих да ударя на бяг и сигурно щях да хукна, само че не знаех накъде, и точно в този момент видях огромната маса на онова нещо на хребета на хълма, извисяващ се над нас — огромна тъмна грамада, която закри звездите. Дърветата лудо се тресяха и се строполяваха на земята, връхлетени и разбити от черната маса, която бясно се понесе по хребета, минавайки почти на косъм от лагера, и се отдалечи, без да ни докосне, а шумът бързо започна да заглъхва надолу из котловината. Горе на хребета смазаните дървета продължаваха да стенат тихо, докато се успокоиха.

Замрял, слушах как шумът се отдалечава и след известно време напълно изчезна, ала продължавах да стоя на мястото си, полу хипнотизиран от онова, което се бе случило, без да зная какво се бе случило, недоумявайки какво бе станало. Видях, че и Елмър стоеше като хипнотизиран.

Останал без сили, се отпуснах до огъня, а Елмър се обърна и дойде при мен. Синтия се плъзна по гърба на Мустанг и слезе.

— Елмър! — казах аз.

Той разтърси огромната си глава.

— Не може да бъде — смотолели Елмър, по-скоро говорейки на себе си, отколкото на мен. — Невъзможно е още да броди наоколо. Не може да е оцеляла толкова дълго време...

— Бойна машина? — попитах аз.

Той вдигна глава и ме погледна през огъня.

— Това е налудничава мисъл, Флеч.

Вдигнах съчки и ги хвърлих в огъня. Сложих много съчки.

Чувствах остра нужда от огън. Пламъците пропълзяха по съчките и те лумнаха скоро.

Синтия се приближи до огъня и седна до мен.

— Бойните машини — каза Елмър като че все още говореше на себе си — бяха построени, за да воюват. Срещу хора, срещу градове,

срещу вражески бойни машини. Те се биеха до смърт, докато се изчерпа и най-малкото количество налична енергия. Не бяха с дълготрайна конструкция. Не бяха устроени по такъв начин, че да оцелеят. И те знаеха това, а също и ние, които ги строяхме. Единствената им задача бе да разрушават. Ние ги нагаждахме за смърт и ги изпращахме на смърт...

Глас, долитащ от далечното минало от преди десет хиляди години, говорещ за стара етика и стари амбиции, за надживели времето древни страсти.

— Онези, които бяха в тях, нямаха желание да живеят. Те бяха вече мъртви. Те бяха имали право да умрат и просто бяха отложили смъртния си час...

— Елмър, моля ви! — каза Синтия. — Как така „онези, които бяха в тях?“ Кой е бил в тях? Никога не съм чувала в тях да е имало хора. Те са били без екипаж. Те са били...

— Мис — каза Елмър, — те не бяха изцяло машини. Или поне нашите не бяха изцяло машини. Бяха съоръжени с електронен мозък, но в тях имаше също и човешки мозъци. В онази, върху която работех, имаше повече от един. Никога не съм знаел колко точно. Нито пък кои бяха те, макар и да знаехме, че това са все още способни мозъци на способни мъже, може би най-способните, които желяеха да удължат живота си още малко. Електронният мозък бе влязъл в съюз с човешкия...

— Сатанински съюз — каза Синтия.

Елмър й хвърли бърз поглед и отново се втренчи в огъня.

— Мисля, че имате право, мис. Не можете да си представите какво става в една война — някаква върховна лудост, дяволска омраза.

— Да оставим всичко това — казах аз. — Може и да не е било бойна машина. Може да е било нещо съвсем друго.

— Какво друго? — попита Синтия.

— Минали са десет хиляди години — отговорих аз.

— Е, да — рече Синтия. — Може да са се навъдили куп други неща.

Елмър не каза нищо. Седеше притихнал.

На хребета на хълма над нас някой извика и всички скочихме на нозе. Някъде там подскачаше светлинка и ние чухме шума на тела, които си пробиваха път сред безредието на изпопадалите дървеса.

Някой отново нададе вик.

— Хей, там при огъня!

— Хей! — отвърна Елмър.

Светлината продължаваше да проблясва.

— Това е фенер — каза Елмър. — По всяка вероятност са хората, излезли на лов с кучетата.

Продължавахме да гледаме фенера. Повече не се провикваха към нас. Най-сетне фенерът престана да се клатушка и започна да се движи надолу по хълма към нас.

Те бяха трима души, високи и подобни на бостански плашила, ухилени така, че зъбите им проблясваха под колебливата светлина на нашия огън, преметнали пушки през рамо, а единият от тях носеше нещо на гърба си. Около тях се щураха кучетата.

Те се спряха на ръба на кръга, осветен от лагерния огън, застанаха за момент мълчаливо, като ни оглеждаха и преценяваха.

— Че кои ли сте пък вие? — най-сетне запита единият от тях.

— Посетители — каза Елмър. — Пътешественици, странници.

— Какви сте? Вие не сте хора. — Думата прозвуча като „ора“.

— Аз съм робот — каза Елмър. — Тукашен съм. Произведен съм на Земята.

— Ама че работа — рече един друг от тях. — Цяла нощ все такива работи стават.

— Знаете ли какво беше онова? — запита Елмър.

— Хищника — каза оня, който беше заговорил пръв. — За него се разправят стари истории. Бащата на праядо ми му е разказвал за него.

— Ако ви подмине — рече третият, — повече няма от какво да се страхувате. Никой не го е виждал два пъти през живота си. Той идва отново едва след много години.

— А знаете ли какво представлява?

— Той е Хищникът — сякаш това бе единственото обяснение, което би могло да се даде, сякаш всякакви други обяснения биха били излишни.

— Видяхме огъня ви — каза първият. — Наминахме да ви се обадим.

— Заповядайте — каза Елмър.

Те се приближиха и наклеяха край огъня, като поставиха прикладите на пушките си на земята, а дулата опряха в раменете си. Оня, който носеше нещо на гърба си, хвърли товара на земята пред себе си.

— Миеща мечка — каза Елмър. — Добър лов.

Кучетата дойдоха и се проснаха на земята, дишайки тежко. От време на време те въртяха опашки и удряха по земята в знак на учтивост.

Тримата бяха седнали един до друг и ни гледаха ухилени. Единият рече:

— Аз съм Лутър, този е Зик, а оня крайният е Том.

— Много се радвам да се запозная с всички вас — каза Елмър колкото се може по-учтиво. — Аз се казвам Елмър, младата дама е Синтия, а този джентълмен се нарича Флечър.

Те заклатиха глави към нас.

— А какво е това животно с вас? — попита Том.

— Името му е Мустанг — каза Елмър. — Той е апарат.

— Приятно ми е да се запозная с вас — рече Мустанг.

Те се вторачиха в него.

— Не бива да ни се учудвате — каза Елмър. — Никой от нас не е от този свят.

— Е добре де — каза Зик — това няма никакво значение. Просто видяхме вашия огън и решихме да дойдем.

Лутър бръкна в задния си джоб и измъкна една бутилка, като я размаха в знак на покана.

Елмър поклати глава.

— Не мога да пия.

Пристъпих напред и протегнах ръка към бутилката. Време беше и аз да сторя нещо; досега само Елмър бе поддържал разговора.

— Бива си го питието — рече Зик. — Старият Тимоти го е правил. Майсторски го приготвява.

Измъкнах тапата и вдигнах бутилката до устните си. За малко не ме задави. Направих усилие да не се закашлям. Питието ме удари в стомаха и подскочих. Краката ми сякаш станаха гумени.

Те ме наблюдаваха внимателно, като не преставаха да се хият.

— Мъжко питие — казах им аз. Опитах още една глътка и им върнах бутилката.

— А дамата? — попита Зик.

— Не е за нея — отвърнах аз.

Бутилката ги обикаляше, а аз клекнах срещу тях. Отново ми подадоха бутилката. Пийнах още една глътка. Почувствавах главата си леко замаяна от трите глътки, изпити набързо, но си казах, че това бе за общото благо. Между нас трябваше да има някой, който да говори техния език.

— Още малко? — попита Том.

— Не веднага — казах аз. — Може би по-късно. Не искам да ви изпивам всичкото пиене.

— Имам и друга бутилка в резерва — каза Лутър и потупа джоба си.

Зик измъкна нож от колана си, протегна ръка и придърпа миещата мечка към себе си.

— Лутър — рече той, — намери няколко млади клонки, за да опечем месото. Имаме си прясно месо, имаме си и пиене и хубав силен огън. Хайде да си поживеем тази нощ.

Хвърлих през рамото си един поглед към Синтия. Лицето ѝ беше бледо и напрегнато, а в очите ѝ се четеше ужас, когато видях как ножът на Зик изкусно разпра проснатата по гръб миеща мечка.

— Спокойно — казах аз.

Тя ми се усмихна с измъчена усмивка.

— На сутринта ще си вървим в къщи — каза Том. — По-лесно ще се промъкнем през повалените дървета на светло. Голямо празненство ни чака утре вечер. Ще се радваме да дойдете при нас. Не се съмнявам, че ще дойдете.

— Ще дойдем, разбира се — каза Синтия.

Хвърлих поглед към Мустанг. Той бе замръзнал неподвижно, извадил всичките си антени.

ГЛАВА 8

Той ми бе показал нивите с натрупаните на кръстци снопи и тиквите, златни под лъчите на слънцето; градината, в която все още имаше останали малко зеленчуци — повечето вече бяха прибрани; свинете, докарани от гората, угоени с жълъди и затворени в свинарника, за да бъдат заклани; говедата и овцете, потънали до колена в тревата на ливадите; помещението за опушване на бутите и дебели парчета сланина; железарницата, в която бяха складирани и подредени различни купища старо желязо; кокошарника, бараката за инструменти, ковачницата и оборите; а сега двамата седяхме разположили се на най-горната дъска на една олющена от времето ограда.

— Откога живеете по тези места — попитах го аз. — Не лично вие, разбира се, а хората в тази котловина?

Той обърна към мен сбръчканото си лице на старец на почтена възраст, с благи сини очи и брада, която се стелеше върху гърдите му като бяла коприна.

— Глупаво е да се задава такъв въпрос. Ние сме тук отколе. Малки групи от нас са пръснати из цялата долина. Някои живеят сами, ала те не са много; живеем предимно заедно — няколкото семейства, които са се държали заедно от незапомнени времена. Разбира се, някои се преместват; намират по-добри места или пък просто така им се струва. Не сме много; никога не сме били много хора. Някои от жените са бездетни; много от децата не оцеляват. Говори се, че страдаме от някаква древна болест. Не зная. Много неща се разправят, все стари приказки от миналото, ала човек не може да каже дали са верни, или не.

Той опря по-здраво пети върху втората дъска и положи изкривените си от старост ръце на коленете. Кокалчетата стърчаха като бучки, пръстите изглеждаха сковани и сгърчени, а вените на ръцете му бяха поразително сини и изпъкнали.

— Спогаждате ли се с хората от Гробището? — попитах аз. Той се замисли за момент, преди да отговори; казах си, че бе от онези хора, които винаги размислят добре, преди да отговорят.

— В повечето случаи — каза той най-сетне. — С течение на времето те се домъкнаха по-близо до нас и вземат земя, която в младите ми години беше пущинак. Няколко пъти ходих да говоря с оня човек там...

Той се опитваше да си спомни името.

— Бел — подсетих го аз. — Максвел Питър Бел.

— Точно с тоя. Отивам аз и говоря с него, но от това полза — никаква. Мазен е като масло. Усмивва се, но зад тази усмивка няма нищо. Чувствува се сигурен; той е голям и всемогъщ, а ние сме малки и слаби. „Пак ни притеснявате — казвам му аз, — навлизате в нашите земи, а това не е необходимо, защото има толкова много земя, която можете да използвате — цели големи участъци от необработваема земя, която никой не използва.“ А той отговаря: „Ами и вие не я използвате.“ Викам му, че имаме нужда от нея, макар и да не я орем и да не я копаем, защото ни трябва простор, защото винаги сме живели на простор и ако той ни липсва, чувстваме се притеснени, усещаме, че се задушаваме. И тогава той казва: „Ами вие нямате нотариален акт за земята.“ Питам го какво е това „нотариален акт“ и той се опитва да ми обясни, но всичко това е голяма глупост. Тогава го питам дали той самият има нотариален акт, но той изобщо не отговаря. Вие идвате някъде оттам, мистър, може би вие ще ми кажете дали той има нотариален акт за земята.

— Много се съмнявам в това.

— Предполагам, че се спогаждаме с тях — продължава той. — Някои от нас работят за Гробището от време на време: копаят гробове, косят тревата, кастрят дърветата и подрязват храстите, почистват около надгробните камъни. Има много работа, за да се поддържа едно гробище в спретнат и приличен вид. Използват ни само от време на време, като допълнителна работна ръка, когато са претрупани с работа. Бихме могли да работим много повече, предполагам — ако искахме, ала какъв смисъл има да се работи? Имаме си всичко необходимо; те не могат да ни предложат много в замяна на нашия труд. Някой фин плат понякога, но ние си имаме плат колкото ни трябва от овцете — стига ни, за да прикрием голотата си, стига ни, за да се стоплим. Някое

по-специално питие, но ние си варим ракия колкото ни трябва и не съм сигурен дали не е по-хубава от напитките на Гробището. Домашната ракия, ако човек си знае работата, става много добра и има странен вкус, към който човек се пристрастява. Е да, тенджери и тигани, но колко съдове ѝ трябва на една жена?

Работата не е в това, че сме мързеливи или незначителни хора. А в това, че сме заети през цялото време. Обработваме земята, ходим на лов и риболов. Ходим да копаем за стар метал. Има много места, повечето от тях на доста голямо разстояние оттук, където има могили, съдържащи метал. Използваме го, за да си правим инструментите и огнестрелното оръжие. Понякога от запад или от юг идват търговци, за да разменят барут и сачми срещу нашите храни, вълна и ракия — вземаме и друго, разбира се, но предимно сачми и барут.

Той млъкна и ние продължавахме да седим един до друг на най-горната дъска под топлата слънчева светлина. Дърветата приличаха на замръзнали неподвижно пламтящи лагерни огньовете; нивите бяха светлокафяви, осеяни с кръстци и изпъстрени със златото на разпилени тикви. Надолу по хълма в ковачницата някой чукаше нещо и от огнището ѝ се издигаше кълбо дим. Дим се издигаше също и от комините на най-близките къщи. Някаква врата хлопна и видях, че Синтия бе излязла. Беше с престилка и носеше тиган. Излезе на двора и изпразни съдържанието на тигана в един варел, който стоеше там. Махнах с ръка и тя ми махна в отговор, после влезе отново в къщата, като затръшна вратата след себе си. Старецът забеляза, че гледам варела.

— Варел за помия — каза той. — В него изхвърляме обелки от картофи, киснатото мляко и зелени листа — всякакви отпадъци от кухнята. Даваме ги на прасетата. Нима никога не сте виждали варел за помия?

— До този момент никога не бях подозирал, че съществува такава нещо.

— Струва ми се — каза старецът, — че не разбрах много добре откъде идвате и с какво се занимавате там.

Разказах му за Олдън и се опитах да му обясня каква бе нашата цел. Не съм сигурен, че ме разбра. Той махна към двора около оборите, където Мустанг бе заседнал през по-голямата част от деня.

— Искате да кажете, че оная измишльотина там работи за вас?

— И то много усилено, и по най-интелигентен начин. Той е чувствителен апарат. Усвоява идеята за обора и копата сено, впечатлението от гълъбите на покрива, за телетата, тичащи в оградените места, за конете, стоящи на слънце. Той ще ни даде онова, което ни е необходимо, за да създадем музика и...

— Музика ли? Искате да кажете като музика на цигулка?

— Да. Може да бъде и като на цигулка.

Той поклати глава, наполовина от смущение, наполовина от недоверие.

— Има нещо, за което исках да ви попитам — казах аз. — За онова нещо, което ловците наричат „Хищника“.

— Да си кажа правичката, не зная дали ще мога да ви разкажа много за него — отвърна той. — Наричат го „Хищника“ и често съм се чудил защо. Доколкото знам, никога нищо не е плякосвал. Единствената опасност е, ако човек се намира право на пътя му. Той не се показва често. Обикновено се намира надалече и никой не узнава за това, докато не си замине. Първият път, когато някога се е приближавал на такова близко разстояние до нас, беше миналата нощ. Никога не съм чувал някой да е отишъл да го търси или да го проследи. Има някои неща, с които е по-добре човек да не се занимава.

Знаех, че не ми разказа всичко, което можеше да ми разкаже, и нещо ми подсказваше, че няма намерение да ми каже всичко, ала въпреки това направих опит да го накарам.

— Но сигурно се говорят разни истории. Може би стари истории от едно време. Чували ли сте някога, че това може да е военна машина?

Той ме погледна слисан и уплашен.

— Каква машина? Каква война?

— Нима искате да кажете, че не знаете за войната, която е унищожила Земята? — попитах аз. — За това как хората са я напуснали?

Той не отговори направо, ала от онова, което каза, разбрах, че не знаеше — историята на планетата се бе изгубила сред мъглявината на вековете.

— Много истории се разправят — каза той — и много от тях може би са верни, а други не са. И нито един човек с всичкия си няма да седне да се рови из тях прекалено много. Ето на, съществува преброителят, тоя дето брой духовете; аз и него смятах за измислица

— до деня, когато го срещнах. Или пък историята за безсмъртния човек, когото никога не съм срещал, макар че има люде, които твърдят, че са го виждали. Съществуват вълшебства, има и магьосничество, ала по тези места не се среща нито едното, нито другото, пък и не ни и трябват. Живеем си добре и не искаме живота ни да се променя, затова не обръщаме голямо внимание на историите, които чуваме.

— Но сигурно имате книги.

— Някога може и да е имало. Чувал съм за тях, ала никога не съм виждал книга. Пък и не познавам някой, който да е виждал. Тук нямаме никакви книги; мисля, че никога не сме имали. Можете ли да ми кажете какво точно представляват книгите?

Опитах се да му обясня и макар да бях сигурен, че не ме разбра напълно, старецът изглеждаше някак смаян. И за да прикрие своето невежество, той внимателно промени темата.

— Вашата машина хей там ще бъде ли на празненството? Ще гледа ли, ще слуша ли?

— Разбира се. Беше много любезно от ваша страна да ни поканите.

— Ще има много хора от цялата котловина. Ще започнат да прииждат, щом слънцето залезе. Ще има музика и танци, ще бъдат сложени големи трапези с много ядене. А вие, на Олдън, правите ли такива празненства?

— Не точно такива — казах аз, — но имаме други празненства, много подобни на вашето.

Продължавахме да седим и започнах да си мисля за това, че денят излезе приятен. Бяхме скитали из полята, бяхме стрили няколко класа от един кръстец, за да може старецът да ми покаже какво чудесно зърно се ражда; бяхме се облягали на оградата на свинарника и бяхме гледали грухтящите прасета, които ровеха със зурли из отпадъците в хранилките за някое пропуснато късче; бяхме стояли около ковашкото огнище и наблюдавали работата на един мъж, докато в огнището не се появи нажежен до червено палешник, който той извади с клещи и постави върху наковалнята и когато започна да удря с чука, искрите захвърчаха; бяхме се разхождали сред прохладата на обора и слушали гукането на гълъбите в плевника над него; бяхме разговаряли лениво, както разговарят хора без работа, и всичко това бе много приятно.

Вратата на къщата се отвори и една жена подаде глава навън.

— Хенри — извика тя. — Хенри, къде си? Старецът бавно слезе от оградата.

— Мене търсят — промърмори той. — Не се знае защо. За всичко може да е. Какво ли не им идва на акъла на тия женоря, когато искат да свършат някоя къщна работа. Почакайте малко да отида да видя какво има.

Наблюдавах го как слиза полекичка по стръмното и как влиза в къщата. Слънцето стопляше гърба ми и аз знаех, че трябва да слеза от оградата и да се поразмърдам малко наоколо или да намеря нещо, което бих могъл да свърша. Сигурно изглеждам глупак, мислех си аз, както съм кацнал върху оградата, и ме обзе чувството на вина поради това, че нямаше какво да правя и че дори не ми се искаше да правя нищо. Ала чувствах някакво странно нежелание да правя каквото и да било. За първи път в живота си не бях претрупан с неща, които чакат да бъдат свършени. И открих, с известно отвращение, че това ми доставя удоволствие.

Мустанг все още стоеше на двора край обора с извадени антени, а Синтия не се беше появявала, откакто бе ходила при варела за помия. Чудех се къде ли може да е Елмър; не бях го виждал цял ден. И както се чудех, видях го да идва иззад обора. Очевидно той ме забеляза почти веднага, защото зави нагоре по склона към мен. Заговори едва когато ме доближи, като се стараеше да не повишава глас. Почувствувах, че е разтревожен.

— Ходих да разгледам следите — каза той — и няма никакво съмнение. Онова нещо снощи е било бойна машина. Открих следи, оставени от гъсеничната верига, а тук няма друго, което би могло да остави такива следи освен една бойна машина. Последвах откоса, който беше направила, и видях, че е завила на запад. Там, в планината, има много места, където би могла да се скрие една бойна машина.

— А защо би искала да се крие?

— Не мога да си представя защо. Невъзможно е да се предвиди по какъв начин ще мисли една бойна машина. Човешки мозък, комбиниран с електронен — при това са имали на разположение десет хиляди години, за да се превърнат в нещо друго. Флеч, какво би могло да стане с такъв мозък, ако е минало толкова време?

— Може би нищо. А може би нещо съвсем необикновено. Кой знае какво би станало с една бойна машина, ако се е спасила от унищожение. Какви ли подбуди би имала, за да живее? Как ли би възприела една среда така различна от онази, за която е била създадена? Едно обаче е странно. Хората тук, изглежда, не се страхуват от нея. Тя е просто нещо, което те не разбират, а светът, изглежда, е пълен с неща, които не разбират.

— Странни хора са те — каза Елмър. — Не ми харесват. Цялата работа не ми харесва. Струва ми се неправдоподобно онези трима млади самци, които гонеха миещата мечка, да са се натъкнали на нас, като са се разхождали просто така, без никаква причина. За да сторят това, те е трябвало да пресекат трасето, направено от бойната машина.

— От любопитство е. Тук не се случват много събития. Когато нещо се случи, както например нашата поява, искат да разберат какво става.

— Разбира се, знам това, но има още нещо.

— Какво по-точно?

— Нищо особено. Нищо определено не бих могъл да посоча. Просто някакво вътрешно чувство. Флеч, хайде да се махаме оттук.

— Искат ми се да остана за празненството. За да може Мустанг да го запише на лентите си. Ще заминем веднага щом свърши.

ГЛАВА 9

Както бе казал старецът, хората започнаха да прииждат почти веднага след залез слънце. Идваха сами или по двама, по трима, а понякога и по цяла дузина наведнъж, бяха изпълнили вече двора и се трупяха около масите, на които бе сложена храна. Други бяха в къщата, а някои от мъжете седяха в обора и си подаваха бутилки, които обикаляха напред-назад.

Масите бяха сложени късно следобед, когато някои от мъжете извадиха от бараката за дървен материал няколко магарета за рязане на дърва и ги сложиха на двора, а върху тях поставиха дъски. По същия начин бе издигната и платформа за музикантите и сега те седяха на нея и настройваха инструментите си, стържейки с цигулки и подрънквайки с китари.

Луната още не бе изгряла, но вече осветяваше небето на изток и зад поляната се очертаваха тъмните силуети на дърветата на фона на озареното небе. Някой срита някакво куче, то заскимтя и изчезна в мрака. Дочу се внезапен смях, избухнал сред група хора, застанали отстрани до една маса — може би някой бе разказал виц. Някой бе запалил голям огън, бе натрупал в него много дърва; пламъците вече ги поглъщаха и се извиваха високо във въздуха.

Мустанг стоеше в единия край на поляната близо до гората и от сиянието на големия огън сякаш трептеше. Елмър беше с една от групите близо до масата, на която бе сложена храната, и изглежда, бе зает с някакво оживено обсъждане. Огледах се за Синтия, ала не я видях.

Усетих някой да докосва ръката ми и когато се обърнах, видях, че старецът Хенри се бе приближил и стоеше до мен. Точно в този момент музиката засвири и двойките започнаха да се подреждат за танц.

— Стойте сам — каза старецът. Подухващият лек ветрец рошеше брадата му.

— Просто си стоя отстрани и гледам — рекох му. — Никога не съм виждал подобно нещо.

И наистина никога не бях виждал. Имаше нещо диво, примитивно и варварско в поляната; тук имаше нещо, от което човешкият род е трябвало досега да се отучи. Тук още съществуваше нещо от оня земен мистицизъм, който водеше своето начало от времената на кремъчната секира и оглозганата бедрена кост.

— Ще поостанете малко с нас — рече старецът. — Знаете, че ще бъдете добре дошли. Може да останете тук при нас и да си свършите работата, която сте запланували.

Поклатих глава.

— Ще обмислим това. Трябва да изпълним плановете си. Но все пак благодаря.

Сега те танцуваха — танцуваха някакъв доста дивашки, но не лишен от известна грациозност и лекота танц, който се играеше на двойки, а върху музикантската платформа един мъж с юнашки дробове пееше монотонна песен.

Старецът се изкиска.

— Тоя танц се нарича кадрил. Никога ли не сте чували за него?

— Не.

— И аз ще потанцувам — каза старецът, — но първо ще си пийна още едно, за да си посмажа ставите. Тъкмо се сетих...

Той извади една бутилка от джоба си и като измъкна тапата, ми я подаде. Усетих в ръцете си студенината на стъклото, долепих я до устните си и отпих. Уискито бе по-добро, отколкото предишната нощ. Беше пивко и меко и когато стигна до стомаха ми, не отскочи.

Върнах му бутилката, но той отблъсна ръката ми.

— Ударете му още едно. Много изоставате с пиенето.

И така ударих още едно. Усетих топлината на питието и започнах да се чувствавам добре.

Върнах бутилката и старецът отпи.

— Това уиски е от Гробището — рече той. — По-добро е от онова, което ние правим. Някои от момчетата отидоха тази сутрин до Гробището и направиха размяна за една каса.

Първият танц бе свършил и започваше следващият. Синтия се бе присъединила към новата група танцуващи. При светлината на огъня

тя бе красива и танцуваше с гъвкава грация, която ме изненада, макар че не знам защо трябваше да мисля, че не е грациозна.

Сега луната бе изгряла и пътуваше по небето, а аз никога преди не се бях чувствал толкова добре.

— Пийни още едно — рече старецът, като ми подаде бутилката.

Нощта бе топла, хората бяха сърдечни, гората бе тъмна, огънят бе ярък, а Синтия танцуваше там и аз исках да отида да танцувам с нея.

Двойките се разделиха и аз започнах да се придвижвам напред с намерението да поканя Синтия на танц. Но преди да направя повече от една-две крачки, Елмър се запъти към мястото, опразнено за танците. Отиде до центъра му, изпълни една импровизирана джигга, и щом свърши, един от цигуларите на платформата се изправи и започна да свири — ако не джигга, то някаква весела музика и всички останали също засвириха.

Елмър танцуваше. Винаги ми бе изглеждал флегматичен и тежък робот, ала сега нозете му тропаха бързо по земята и тялото му се извиваше. Хората се наредиха в кръг около него, ревяха и му подвикваха, като пляскаха насърчително с ръце, за да изразят одобрението си. Мустанг напусна позицията, която бе заел на края на гората, и заситни към кръга. Забелязвайки го, някой извика и кръгът от хора се разтвори, за да го пусне да мине. Той влезе вътре в кръга, застана пред Елмър и започна да се тътри и да тропа по земята с всичките си осем крака.

Сега музикантите свиреха бясно и увеличаваха темпото на музиката, а вътре в кръга Елмър и Мустанг реагираха съответно. Осемте крака на Мустанг се вдигаха и спускаха като обезумели бутала, а между тези танцуващи крака, които наподобяваха движението на помпа, подскачаше и се люшкеше неговото тяло. Под краката им земята гърмеше като барабан и ми се струваше, че усещам вибрациите през подметките си. Хората крещяха и ревяха. Някои, застанали извън кръга, бяха започнали да танцуват, а сега и другите последваха техния пример, като затанцуваха заедно с Мустанг и Елмър.

Погледнах настрани и видях, че старецът също танцуваше, скачайки лудо нагоре-надолу; бялата му коса се развяваше, а бялата му брада се ветрееше и тресеше от буйните му движения.

— Танцувай! — изрева той към мен, а гласът му излезе задъхан и хриплив от гърлото. — Какво става с теб, та не танцуваш?

И докато изговаряше тези думи, той бръкна в джоба си, измъкна бутилката и ми я подаде. Протегнах ръка, сграбчих я и започнах да танцувам. Измъкнах тапата от бутилката и я вдигнах към устата си, както танцувах; стъкленото гърло на бутилката изтрака в зъбите ми и малко алкохол се разля по лицето ми, но една хубава голяма глътка влезе в гърлото ми. Алкохолът ме удари в стомаха и остана там, топъл и плискащ се, а аз играех, размахал високо бутилката, и ми се струва, че дори покрещях малко — не че имаше някаква причина да се крещи, а просто заради изпълнената с радост нощ.

Всички бяхме чисто и просто полудели — полудели от нощта, от огъня и от музиката. Танцувахме без мисъл и без цел. Всеки танцуваше, защото другите танцуваха или защото там танцуваха две лъскави машини с присъщата им тромавост, превърната в несравнима грация; или може би танцувахме просто, защото бяхме живи и дълбоко в себе си съзнавахме, че няма да бъдем вечно живи.

Луната плуваше в небето и димът от дърветата в огъня се издигаше като стройна бяла колона нагоре в небето. Пискливите цигулки и звънливите китари пищяха, хлипаха и пееха.

Неочаквано, сякаш по команда (макар че нямаше никаква команда), музиката замлъкна и танцът бе прекратен. Видях, че други спират и самият аз спрях, като все още държах вдигнатата бутилката.

Усетих някаква лапа да дърпа вдигнатата ми ръка и един глас каза:

— Бутилката, човече. Имай милост, дай бутилката. Беше старецът. Дадох му бутилката. Той я употреби вместо показалка, за да посочи към една част от кръга, след това пъкна гърлото й в сред брадата си и отметна глава назад. Бутилката забълбука и адамовата му ябълка заподскача в унисон с бълбукането.

Когато погледнах нататък, видях човек, застанал неподвижно. Бе облечен в някакви черни одежди, стигащи до земята, и имаше качулка, която покриваше главата му, така че единственото нещо, което се виждаше от него, бе бялото петно на лицето му.

Старецът се закашля полу задавен, започна да пръска слюнки и дръпна бутилката от лицето си.

— Преброителят на духове — рече той, като отново го посочи с бутилката.

Хората се отдръпваха назад и по-далеч от преброителя, а на платформата музикантите седяха изтощени и триеха лица в ръкавите на ризите си.

Преброителят остана там за момент, докато всички хора глупаво го зяпаха, а след това заплува — той не ходеше, а плуваше към центъра на танцовата площадка. Човекът с тръстиковата пищялка я вдигна към устата си и подхвана някаква свирня, която отначало напомняше шумоленето на вятъра, когато духа из тревите на моравата, а след това се усили и заизвива трели, които човек почти виждаше да висят във въздуха. Цигулките подхванаха нежно като фон на пищялката и сякаш някъде отдалеч глухо звъннаха китарите, после цигулките захлипаха и тръстиковата пищялка обезумя, а китарите забръмчаха като вибриращи барабани.

А там, вътре в кръга, танцуваше преброителят, но не с нозе — те не се виждаха поради одеждите, които носеше, — а с тяло, което се развяваше като парцал за миене на съдове, проснат на въже да съхне и шибан от вятъра, и това бе някакъв странен, изкълчен, клатушкащ се танц, какъвто би изпълнила марионетка.

Той не бе сам. Имаше и други с него — множество безплътни сенки, които не бяха дошли от никъде и танцуваха с него, а огънят светеше през безплътното блещукане на техните призрачни тела. Отначало бяха просто някакви очертания, ала докато ги гледах втренчено и смаяно, започнаха да приемат по-определени форми и черти, макар че не придобиха плът. Все още бяха мъгливи и неясни, но сега вече бяха по-скоро хора, отколкото привидения, и забелязах с ужас, че бяха облечени в носиите на множество различни раси от далечни звездни светове. Имаше един брадат разбойник, облечен във фустанелата и наметалото на оная далечна планета, която носи странното име Края на нищото, видях веселия търговец от планетата Кеш със своята великолепна тога, а между тях, облечена в окъсаната си роба и с наниз от скъпоценни камъни около шията, танцуваше в забрава девойка, която би могла да бъде само от Вега — планетата на удоволствията.

Синтия не ме докосна и не я чух да идва, но чрез някакво чувство, което не знаех, че притежавам, я усетих до себе си. Погледнах

към нея и видях, че бе вдигнала очи към мен, а на лицето ѝ имаше смесица от учудване и страх. Устните ѝ мърдаха, ала не можех да я чуя поради оглушителната музика.

— Какво казвате? — попитах аз, но тя не успя да отговори, защото в момента, в който зададох въпроса, мощен тласък ме преобърна и се строполих на земята с такава сила, че дъхът ми секна. Паднах на едната си страна и се претърколих на гръб, тогава видях, донякъде изненадан, че Мустанг лети във въздуха нелепо разперил осемте си крака, докато навсякъде наоколо хвърчат горящи цепеници и главни, а облак дим плува нагоре, затъмнявайки блясъка на луната.

Направих опит да възобновя дишането си, ала не успях и внезапно ме обзе паника — паника, че никога вече не ще мога да дишам, че за мен дишането бе свършило. Сетне успях да вдишам, поемайки въздух на големи глътки, и всяка глътка бе толкова мъчителна, че се опитах да спра, но не можах.

Видях, че по цялата поляна хората бяха изпопадали на земята. Едни от тях ставаха, други се опитваха да станат, докато повечето просто лежаха на земята.

Изправих се с мъка на колене и видях, че до мен Синтия също се опитва да стане, и протегнах ръка да ѝ помогна. Мустанг се беше проснал на земята и докато го наблюдавах, той най-сетне успя да се закрепил на крака, но два от тях — и двата от едната страна — се люлееха, и той стоеше неустойчиво стъпил върху останалите шест.

Край мен се чу и отмина трополене, Елмър се озова край Мустанг, задържа го прав и го подпря, за да му помогне да се движи. Изправих се на нозе и дръпнах Синтия до мен. Елмър и Мустанг идваха към нас и Елмър ни изкрещя:

— Изчезвайте оттук. Нагоре и направо през хълма!

Обърнахме се и ударихме на бяг към оградата, върху която бяхме седели със стария Хенри половин следобед. И когато дойдохме до нея, разбрах, че осакатеният Мустанг не ще може да я прескочи за нищо на света. Сграбчих един от стълбовете и се опитах да го разклатя и след това да го съборя. Той започна да се клати напред-назад, ала не успях да го поваля.

Елмър, който бе наблизил, каза:

— Остави на мене.

Той вдигна единия си крак и ритна дъските, които се разцепиха и изпопадаха. Синтия се бе провряла през оградата и бягаше нагоре по хълма. Затичах след нея.

Тичешком хвърлих един бърз поглед назад и забелязах, че една от копито сено съвсем близо до обора гореше, подпалена по всяка вероятност от някоя от падащите главни, разхвърчали се във въздуха от експлозията, която бе осакатила Мустанг. В светлината на горящата копа се виждаха хора, които безцелно се лутаха.

Обърнат назад, без да гледам къде вървя, се блъснах в един кръстец, съборих го и паднах върху му.

Докато се освободя и скоча отново на нозе, Елмър и Мустанг ме бяха отминали и се скриваха зад стръмния скат на хълма, облян от лунна светлина. Завтекох се с всички сили след тях. Лицето и ръцете ме смъдяха и горяха от насилственото съприкосновение с изсушените от слънцето житни стебла и когато попипах лицето си с ръка и я отдръпнах, усетих, че бе мокра и лепкава от кръвта, стичаща се от драскотините, оставени по кожата от остриите сухи стебла.

Втурнах се по хълма под стръмния скат и далеч напред видях бялото петно на якето на Синтия почти до гората, която растеше под нивата. Недалече зад нея бяха Мустанг и Елмър. Мустанг се бе пригодил да върви с помощта на Елмър и те се движеха бързо.

Стърнищата и изсъхналите от есента бурени, които бяха пораснали между редовете, се търкаха в панталоните ми, когато тичах, а зад себе си чувах виковете и рева, които се носеха от поляната отвъд нивата.

Стигнах до оградата, която минаваше между нивата и гората, и видях, че там имаше проход, направен от Елмър, който бе разбил дъските с ритник. Шмугнах се през отвора и навлязох сред дърветата и тук, при все че лунната светлина още се промъкваше през клонака, трябваше да забавя крачки, да не би в устрема си да се блъсна в някое дърво.

Отстрани някой ми изсъска, намалих ход и се обърнах. Видях, че и тримата се бяха скупчили под един дъб с нискорастящи клони. Мустанг се беше подпрял на шестте си крака и изглеждаше добре. Елмър слизаше от дървото и влачеше някакви вързопи със себе си.

— Малко след мръкване ги донесох тук и ги скрих — рече той.
— Подозирах, че може да се случи нещо такова.

— А знаеш ли какво се случи?
— Някой хвърли бомба — каза Елмър.
— Бомба на Гробището — казах аз. — Нали били взели каса с пиене.
— Като отплата — каза Елмър.
— Предполагам. И аз се чудех. Уискито беше страшно хубаво.
— Но какво ще кажете за преброителя и за духовете? — попита Синтия. — Ако това изобщо бяха духове.
— Те бяха за отвличане на вниманието — каза Елмър.
Поклатих глава.
— Става много сложно. Не може всички да са били замесени.
— Подценявате нашите приятели — рече Елмър. — Какво каза на Бел?
— Нищо особено. Отказах да бъда с него.
Елмър изсумтя.
— Това е оскърбление на върховната власт.
— А сега какво ще правим? — попита Синтия.
Елмър каза на Мустанг:
— Ще можеш ли известно време без мен?
— Ако вървя бавно.
— Флеч ще бъде с теб. Той няма да може да те крепи като мен, но ако паднеш, ще те вдигне на крака. С негова помощ ще се справиш. Трябва да намеря някои инструменти.
— Нали си имаш комплект инструменти — рекох аз.
И това бе така. Той имаше всякакви резервни ръце и куп други неща. Съхраняваха се в едно отделение на гръдния му кош.
— Може да ми потрябва чук и някои по-тежки инструменти. Краката на Мустанг са съвсем деформирани от удара. Може да се наложи да се поизчукат малко и да се понагласят, за да ги сложим обратно. Там, откъдето дойдохме, имаше една барака за инструменти. Беше заключена, но това не е проблем.
— Мисля, че е по-важно да се измъкнем. А ако се върнеш обратно...
— Те всички са объркани. С оня обор е почти свършено и те ще бъдат заети да гасят пожара. Ще успея да се промъкна вътре и след това да изчезна.
— Бързай — каза Синтия.

Той кимна.

— Ще бързам. А вие тримата вървете надолу по хълма, докато стигнете една долина, след това хванете надясно, по течението на потока. Флеч, ти вземи този вързоп, а вие, Синтия, ще трябва да се справите с оня, по-малкия. Другото оставете за мен; аз ще го донеса. В състоянието, в което се намира Мустанг, не може да се товари.

— Още нещо — казах аз.

— Какво?

— Откъде знаеш, че трябва да свием надясно и надолу по потока?

— Защото ходих на разузнаване, докато ти беше кацнал на оградата с твоето брадато приятелче и докато Синтия белеше картофи и се занимаваше с други домакински работи. От дългогодишен опит знам, че винаги е от полза да поразузнаеш терена, на който се намиращ.

— Но къде отиваме? — попита Синтия.

— Далеч от Гробището. Колкото се може по-далеч — и рече Елмър.

ГЛАВА 10

Мустанг бе казал, че ще се справи, но напредваше бавно. Склонът на хълма бе стръмен, до долината имаше много път и докато се доберем до нея, Мустанг три пъти падна. Всеки път успявах да го вдигна, но ми беше много трудно и губех много време.

На небето зад нас известно време трептеше и блещукаше някакво сияние, сигурно от обора, защото една копа щеше да изгори много по-бързо. Но когато достигнахме долината, сиянието бе вече изчезнало. Или оборът бе изгорял, или бяха потушили пожара.

Из долината се пътуваше по-лесно. Местността бе доста равна, макар че тук-там се срещаха стръмнини. Имаше по-малко дървета и луната сипеше повече светлина, отколкото по гъсто обраслия с дървета склон. Някъде наляво от нас течеше рекичка. Не стигнахме до нея, но от време на време чувахме ромона на водата — сигурно преминаваше през някоя чакълеста плитчина.

Вървахме през тайнствен и вълшебен свят от сребро, а откъм хълмовете от двете ни страни понякога се донасяше цвилене и някакви други звуци. Веднъж една голяма птица се спусна плавно над нас — размахваше безшумно криле, а после възви и се плъзна над група дървета.

Мустанг каза:

— Ех, ако имах по един повреден крак от всяка страна, нямаше да ми бъде трудно, но да имаш два крака от едната страна и четири от другата много пречи, пък и изглеждат смешно килнат.

— Справяш се великолепно — каза Синтия. — Боли ли те?

— Не ме боли. Не мога да изпитвам болка.

— Вие смятате, че това е дело на Гробището — каза ми Синтия. — Същото мисли и Елмър; да речем и аз мисля така. Но не е възможно да представляваме заплаха...

— Всеки — отвърнах аз, — който не се кланя на Гробището, автоматично се превръща в заплаха. Те са били тук толкова дълго,

властвали са над Земята толкова дълго, че не могат да търпят и най-малката намеса.

— Но ние не им се месим.

— Да, но бихме могли. Ако се върнем на Олдън, ако се измъкнем от Земята с това, за което сме дошли, означава да се намесим в работите им. Бихме могли да представим една картина на Земята, която не е Гробището. Не е изключено да има успех, да получи известно обществено и художествено признание. Може хората да харесат мисълта, че Земята не е само Гробището.

— Дори при това положение — каза Синтия — те изобщо няма да пострадат. Ще продължат да се занимават с бизнеса си. Всъщност нищо няма да се промени.

— Гордостта им ще пострада.

— Но гордостта е толкова дребно нещо, за да пострада — тя е чисто лична работа. Чия гордост? Гордостта на Максвел Питър Бел, гордостта на другите дребни деспоти като Максвел Бел. А не гордостта на Гробището. Гробището е корпорация, огромна корпорация. Тя мисли за доходите си, за годишния обем на бизнеса, за печалби и разходи. В нейните счетоводни книги няма място за такова нещо като гордостта. Трябва да има и друго, Флеч. Причината сигурно не е само в гордостта.

Помислих си, че може би е права. Сигурно беше нещо повече от гордост, ала какво?

— Те са свикнали да управляват — казах аз. — Могат да купят всичко, което пожелаят. Наели са някого да хвърли оная бомба върху Мустанг, макар че имаше опасност да пострадат и други хора. Защото това не ги интересува, нали разбираш? Получат ли каквото искат, останалото не ги интересува. И всичко получават на ниска цена. Поради тяхното положение никой не оспорва онова, което предлагат. Ние знаем цената на тази бомба — беше достатъчно ниска. Една каса уиски. Може би, за да вземат връх, искат да демонстрират с доста насилие какво се случва на онези хора, които се опитват да се изплъзнат от ръцете им.

— Все повтаряте това „те“ — рече Синтия. — Тук няма „те“, няма „Гробище“. Тук има само един човек.

— Вярно е и тъкмо поради това гордостта може да бъде фактор. Не толкова гордостта на Гробището, колкото гордостта на Максвел

Бел.

Долината се простираше пред нас като широк тревясал път, прекъснат тук-таме от малки групички дървета, ограден от тъмните и гористи хълмове. Вляво от нас бе потокът, ала от известно време вече не се чуваше. Местността бе равна и Мустанг напредваше без особени затруднения, макар че на човек му дожаляваше да гледа странната му накуцваща походка. Но дори така той лесно успяваше да се изравнява с човешкия ни ход.

Елмър не се виждаше. Вдигнах китката на ръката си близо до лицето — часовникът ми показваше почти два часа. Нямах представа кога бяхме тръгнали от поляната, но като си припомнях сега, ми се струваше, че не е било много след десет часа, което означаваше, че бяхме на път от четири часа. Чудех се дали не се е случило нещо с Елмър. Не би му отнело много време да се вмъкне в бараката за инструменти и да вземе, каквото му трябва. След туй трябваше да вземе вързопите, които бяхме оставили; товарът бе доста голям за мъкнене, ала дори и така тежестта не би го забавила много и можеше да се движи сравнително бързо.

Реших, че ако не се появи до зори, трябва да намерим място, където да се скрием и да го чакаме. Нито Синтия, нито аз бяхме спали като хората, откакто пристигнахме на Земята, и аз започвах да усещам това, както предполагам, и тя.

Мустанг нямаше нужда от сън. Можеше да гледа за Елмър, докато ние подремнем.

— Флечър — каза Синтия.

Бе спряла точно пред мен и аз се блъснах в нея. Мустанг се подхлъзна и спря.

— Дим — рече тя. — Мирише ми на дим. Дим от дърва.

Не усещах никакъв дим.

— Така ви се струва — каза аз. — Тук няма никой.

В долината не се усещаше присъствие на хора. Имаше лунна светлина, трева, дървета и хълмове, светлини и сенки, нощен въздух и летящи същества. Назад откъм хълмовете сегиз-тогиз се чуваше цвилене и други нощни звуци, но хора нямаше, не се чувствуваше тяхното присъствие.

Тогава усетих дима — едва доловим полъх, лютив лъх във въздуха — за миг бе тук, след миг — изчезна.

— Имате право — казах аз. — Някъде има огън.

— Огънят означава хора — забеляза Мустанг.

— До гуша ми дойде от хора — рече Синтия. — Не искам никого да виждам следващите един-два дни.

— И аз — каза Мустанг.

Стояхме там и чакахме да усетим нов полъх дим, но напразно.

— Може да няма никой наоколо — казах аз. — Може да е някое дърво, ударено от гръм преди много дни, което още гори. Или пък запален огън, който никой не се е потрудил да угаси.

— Трябва да се скрием — настоя Синтия, — а не да стоим тук на открито, където всеки може да ни види.

— Там вляво има малка горичка — каза Мустанг. — Можем доста бързо да стигнем до нея.

Свихме наляво и се отправихме към горичката, като се движихме бавно и предпазливо. Мислих си колко глупаво щеше да изглежда всичко, когато се развидели, защото огънят, от който идваше димът, можеше да е на няколко мили от нас. Вероятно нямаше причина да се страхуваме от него. Стига да бяха там хората, запалили огъня, можеше да излезе, че са съвсем почтени.

Почти стигнали до горичката, ние спряхме да се послушаме и откъм дърветата долетя шумът на течаща вода. Помислих си, че това е добре. Бях започнал да ожаднявам. Най-вероятно бе дърветата да растяха покрай потока, който течеше през долината.

Вървахме между дърветата и след ярката лунна светлина на открито бяхме полу заслепени от гъстите сенки под тях, а когато навлязохме сред сенките, някои от тях се надигнаха и ме повалиха с удари на земята.

ГЛАВА 11

Кой знае как бях паднал в някакво езеро и потъвах за трети и последен път; задушавих се, а водата ми влизаше в очите и в носа и нямаше начин да дишам. Давех се и се задъхвах; отворих очи, а от косата ми се стичаше вода и заливаше лицето ми.

Видях, че изобщо не съм в езеро, а на твърда земя и на светлината на огъня, пламтящ на известно разстояние, различих тъмната фигура на мъж, хванал в двете си ръце ведро, и разбрах, че той го бе изсипал върху главата ми.

Не виждах добре лицето му, защото стоеше с гръб към огъня, но белите му зъби проблясваха — крещеше ми със сърдит глас нещо, което не разбирах. Вдясно от мен се вдигаше ужасна глъчка и когато обърнах глава натам, видях, че е заради Мустанг — проснат по гръб, наобиколен от група викащи мъже, които подскачаха насам-натам и се мъчеха да го хванат. Но не им беше лесно да се справят с него, защото дори с два повредени крака на Мустанг му оставаха шест здрави крака, с които усърдно сипеше удари върху наобиколилите го мъже.

Огледах се за Синтия и я видях до огъня. Седеше някак сковано на земята, вдигнала по особен начин едната си ръка, а до нея видях огромен мъжага, който бе сграбчил повдигнатата ѝ ръка и когато тя се опита да се изправи на нозе, той я изви и тя седна отново, като се отпусна някак тежко.

Започнах да се изправлям, но в това време човекът с ведрото се втурна, размахвайки го към мен, сякаш възнамеряваше да ми пръсне черепа. Не се изправих напълно, но успях да приклекна и видях, все още наведен, ведрото да лети към мен — тогава се извъртях на една страна и протегнах ръка. Ведрото едва не ме улучи и сетне, когато той се хвърли върху мен, аз го хванах за краката. Когато падаше отгоре, го посрещнах с издадено напред рамо и го улових за коленете, при което той капитулира над главата ми и се сгромоляса на земята зад мен. Не изчаках да видя какво ще стане с него, нито какво ще направи, а

прелетях стремително няколкото крачки, които ме делеяха от мъжа, който държеше Синтия за ръката.

Той ме видя и пусна ръката ѝ, опита се да измъкне от колана си нож, но го правеше бавно и аз го халосах с юмрук право в челюстта, като се засилих някъде от височината на колената си. Кълна се, че ударът го повдигна цяла стъпка над земята и тялото му, изопнато като прът, се прекатури назад. Стовари се на земята и остана да лежи там, а аз се наведох и сграбчих Синтия, за да ѝ помогна да се изправи, въпреки че тя сигурно нямаше нужда от помощ.

В това време зад мен се чу рев и когато извърнах лице, видях, че хората, които се биеха с Мустанг, вече го бяха изоставили и се готвеха да ме нападнат.

От оня миг, когато водата от ведрото се бе изсипала в лицето ми, свестявайки ме от удара по главата, бях премного зает, за да схващам подробно цялото ни положение, ала сега имах време да забележа, че мъжете, които настъпваха към мен, представляваха противна шайка. Едни бяха облечени сигурно в еленови кожи, други имаха кожени шапки на главите и дори при слабата светлина на огъня се виждаше, че са дрипава и мръсна шайка и че се движат дебнешком и приведени, а не изправени и с открити чела, както подобава на мъже. Някои носеха огнестрелно оръжие и тук-таме проблясваха остриетата на извадени ножове, при което реших, че общо взето нямам големи изгледи да им се противопоставя.

— Вие по-добре бягайте — рекох на Синтия. — Опитайте се да се скриете някъде.

Не получих отговор и когато се огледах да видя защо не ми бе отговорила, видях, че се бе навела и пипнешком търсеше нещо по земята. Тя се изправи, стиснала във всяка ръка по един кривак — груби дълги клони, които бе грабнала от купчината дърва, довлечени за поддържането на огъня. Тя ми хвърли единия и като стисна с две ръце другия, застана до мен.

И така ние стояхме двамата, стиснали криваците в ръце, и може това да беше някаква проява на смелост, но знаех колко е безполезно.

Виждайки ни внезапно въоръжени с криваци, групата мъже бе спряла, ала щом поискаха, можеха да ни обкръжат и да ни хванат.

Няколко от тях сигурно щяха да получат цицини, но щяха да ни надвият най-малкото поради броя си.

— Ей, какво ви прихваща? За к'во ви са тия сопи?

— Вие ни нападнахте.

— А вие ни дебнехте — каза мъжът.

— Просто усетихме дима — каза Синтия. — Не сме ви дебнали.

Някъде в горичката отвъд огъня имаше животни.

— Дебнехте — настояваше мъжът. — Вие и ужасното ви чудовище.

Докато той говореше, другите от групата се прехвърляха от двете ни страни. Заемаха позиция, за да ни нападнат откъм фланговете.

— Да поговорим разумно — казах аз. — Ние сме пътници. Не знаехме, че сте тук и...

Внезапно се чу топуркане от двете ни страни, ала някъде от гората прозвуча вой, който спря внезапното им нападение — див и свиреп боен крясък, от който кръвта се смразяваше в жилите, а косата настръхваше. От плътната завеса на гората се откъсна извиваща се метална фигура, която се движеше много бързо и при вида ѝ глутницата, канеща се да се струпа върху ни, хукна да се спасява.

— Елмър! — изпищя Синтия, ала той не ни обърна никакво внимание.

Един от бегълците се бе спянал още, когато се затича, и сега Елмър го сграбчи в движение, вдигна високо във въздуха обезумялото му мятащо се тяло и го запокити в мрака. Изгърмя пушка и когато куршумът срещна металното тяло на Елмър, се чу тъп звук, ала това бе единственият изстрел, за който бегълците отделиха време. Те навлязоха с трясък в гората отвъд огъня, а Елмър ги следваше по петите. Крещяха от ужас и сред крясъците се чуваше плясък на вода, когато си пробиваха път през потока от другата страна на лагера.

Синтия тичаше към опитващия се да стане Мустанг и аз се завтекох след нея. С общи усилия успяхме да го изправим на крака.

— Това беше Елмър — каза Мустанг, след като го вдигнахме. — Ще им даде да се разберат.

Виковете и крясъците заглъхваха в далечината.

— Има и други, завързани в гората — каза Мустанг. — Обаче те не ни мислят злото, защото са простодушни създания.

— Конце — рече Синтия. — Сигурно са доста. Струва ми се, че тия хора са търговци.

— Имате ли представа какво точно се случи? — попитах аз. — Ние тъкмо влизахме в гората и там имаше някакви сенки. Сетне дойдох на себе си от това, че някой заля лицето ми с вода.

— Вас ви удариха — каза Синтия, — а мен ме сграбчиха; завлякоха ни при огъня. Влачеха ви за краката, което беше доста забавна гледка.

— Сигурно сте умрели от смях.

— Не, не се смях, но все пак представлявахте смешно зрелище.

— А Мустанг?

— Тъкмо се носех в галоп да те спасявам — каза Мустанг, — когато се спънах и паднах. Но докато лежах по гръб, добре се представих, не си ли съгласен? Успях да цапардосам здравата някои с моите верни копита.

— Изобщо не се забелязваха — рече Синтия. — Чакаха в засада. Видели са ни, че идваме, и направили клопка. Нямахме как да видим огъня, защото е запален доста дълбоко в гората.

— Разбира се, бяха поставили часовои — казах аз. — Имахме лош късмет, че се натъкнахме на тях.

Отидохме при огъня и заставахме около него. Той бе почти угаснал, но не го стъкнахме. Чувствахме се някак по-сигурни без прекалено силна светлина. От едната страна на огъня бяха натрупани сандъци и вързопи, а от другата — купчина клони, довлечени за гориво. Наоколо се търкаляха съдове за готвене и ядене, пушки и одеяла.

Нещо шумно прецапа потока и идваше с трясък през шубрака. Хвърлих се да грабна една пушка, ала Мустанг рече:

— Спокойствие, Елмър се завръща.

Пуснах пушката. Пък и защо ли я бях вдигнал — нямах ни най-малка представа как се стреля с нея. Скриптейки, Елмър се показа от храсталака.

— Измъкнаха се — рече той. — Опитах се да хвана един от тях, за да чуем какво ще ни разправи, но се оказаха много пъргави за мен.

— Поуплашиха се — каза Мустанг.

— Добре ли сте всички? — попита Елмър. — Вие как сте, мис?

— Всички сме здрави и читави — отвърна Синтия. — Един от тях удари Флечър с кривак и го повали, но изглежда му няма нищо.

— Имам цицина — казах аз, — а като стана дума сега, май, че и главата малко ме боли. Но иначе всичко е наред.

— Флеч — рече Елмър, — защо не стъкнем огъня да сготвим нещо. Вие с мис Синтия сигурно имате нужда да похапнете. Може би и да подремнете. Аз хвърлих нещата, които носех. Ще отида да ги донеса.

— А няма ли да е по-добре да се махаме оттук? — попитах.

— Те няма да се върнат — каза Елмър. — Поне засега. Няма да посмеят през деня, а зората вече се пука. Ще се върнат утре вечер, но дотогава ще сме изчезнали.

— Вързали са някакви животни в гората — каза Мустанг. — Товарни животни, без съмнение, с които превозват тия вързопи и сандъци. Тези животни биха ни свършили работа.

— Ще ги вземем с нас — каза Елмър. — Ще оставим нашите приятели да ходят пеша. И друго — горя от нетърпение да надзърна в тези вързопи. В тях сигурно има нещо, в което не искат всеки срещнат да си пъха носа.

— Може и да няма — каза Мустанг. — Може би те просто търсеха повод за бой. Може би са просто зли и подли хорица.

ГЛАВА 12

Обаче не беше просто подлост.

Те си имаха причина да не искат някой да узнае какво има във вързопите и сандъците.

Първият вързоп, който разпорихме, съдържаше метал, грубо нарязан на плочи, явно с длето.

Елмър вдигна две от плочите и ги удари една в друга:

— Стомана — каза той, — стомана, покрита с бронз. Чудя се къде ли я намират.

Но още преди да бе изрекъл тези думи, знаеше отговора. Знаех го и аз. Той ме погледна и видя или предположи, че съм разбрал, и каза:

— Това е метал за ковчези, Флеч.

Заобиколихме го и започнахме да разглеждаме плочите, а Мустанг стоеше зад нас и надзърташе над раменете ни. Елмър остави двете парчета, които държеше.

— Ще се върна да донеса инструментите — каза той — и ще започнем да оправяме Мустанг. Ще трябва да се махаме оттук по-скоро, отколкото предполагах.

Заловихме се за работа, като използвахме инструментите, които Елмър бе взел от бараката в селището. Поправихме единия крак без особени усилия — изправихме го, изчукахме го и отново го поставихме на мястото му, така че той стана като нов. Вторият крак ни позатрудни.

— Как мислиш, откога ли е започнала тая история? — попитах аз, докато работехме. — Това ограбване на Гробището. Хората от Гробището не може да не знаят.

— Може би знаят — каза Елмър, — но какво биха могли да сторят, пък и какво ги е грижа. Ако някой иска да поограби благовъзпитано някой и друг гроб, какво от това? Стига да го правят там, където не си личи много.

— Но те не може да не са забелязали. Та нали поддържат Гробището подредено и...

— Е, да, на онези места, които се виждат. Хващам се на бас, че има участъци, за които изобщо не се грижат — места, които те никога не позволяват да бъдат видяни от посетители.

— Ами ако някой дойде да посети определен гроб?

— Те научават за това предварително. Узнават имената от списъка на пътниците на всеки поклоннически кораб. Имената, както и откъде са родом пътниците. Имат достатъчно време, за да приложат извънредна спешна програма, да почистят който и да било сектор на Гробището. А може би това не им се налага. Просто преместват няколко надгробни паметника или паметни плочи — кой би забелязал разликата?

През това време Синтия готвеше нещо на огъня. Сега тя дойде при нас.

— Мога ли да използвам това за минутка? — попита тя, като вдигна един лост.

— Разбира се, повече не ни трябва — каза Елмър. — Вече ремонтирахме тоя приятел Мустанг и той стана като нов. Какво ще правите с него?

— Искам да отворя един от сандъците.

— Няма защо. Знаем какво пренасят. Сигурно и в него има метал.

— И така да е. Бих искала да проверя.

Разсъмваше се. Слънцето просветляваше небето на изток и скоро щеше да изгрее. Птиците, които се бяха разчурели веднага щом нощната тъма бе започнала да избледнява, сега прелитаха и подскачаха сред клоните на дърветата. Една голяма птица, синя и качулата, подхвъркваше неспокойно наоколо и пронизително ни крещеше нещо.

— Сойка — каза Елмър. — Шумни създания. Помня ги от едно време. И някои други помня, но съм забравил имената им. Онова е червеношийка. А ей там е кос — червенокрил кос, струва ми се. Безочлив малък негодник.

— Флечър — каза Синтия, не много високо, ала гласът ѝ бе остър и напрегнат.

Бях клекнал и наблюдавах как Елмър довършва едно от копитата на Мустанг, като го оправя и оформя.

— Да — отвърнах аз, без дори да отместя поглед. — Какво има?

— Елате тук, моля ви.

Изправих се и се обърнах. Синтия бе успяла да повдигне края на една дъска от капака на сандъка. Беше я отместила нагоре и тя стоеше наклонена под ъгъл. Синтия не гледаше към мен. Гледаше онова, което повдигането на дъската бе разкрило вътре в сандъка; не помръдваше, сякаш бе неочаквано хипнотизирана, неспособна да откъсне погледа си от това, което виждаше.

Като я гледах, че стои така, внезапно се сепнах и с три скока се озовах до нея.

Първото, което видях, бе великолепно украсена стъкленица — малка, изящна, направена сякаш от нефрит, но това не можеше да е нефрит, защото по нея бяха нарисувани дребни, нежни фигурки в черно, жълто и тъмнозелено, докато самата бутилка бе светлозелена — никой с всичкия си не би се захванал да рисува върху нефрит. Тя лежеше до порцеланова чаша — поне изглеждаше порцеланова, — ярко изрисувана в червено и синьо, а до чашата имаше чудновато скулптурно произведение, грубо издялано от кремав на цвят камък. Полузакрита от скулптурата, лежеше делва с необикновена украса.

Елмър се бе доближил до нас. Той протегна ръка, взе лоста от Синтия и с две бързи движения откърти останалите дъски. Сандъкът бе пълен с всякакви делви, стъкленици, парчета от скулптури, порцеланови съдове, парчета от сръчно изработени метални изделия, колани и гривни със скъпоценни камъни, диамантени огърлици, брошки, амулети (сигурно бяха амулети, не можеха да бъдат друго), дървени и метални кутийки и още много неща. Взех един от тези амулети — многостенно блокче от някакъв гладък камък с полуизтрити гравюри върху всяка от стените му. Заобръщах го в ръката си, наблюдавайки внимателно гравираните символи, изобразени върху всяка стена. Беше тежък, сякаш направен от метал, а не от камък, макар че по структурата си напомняше скала.

Почти си спомнях, почти бях сигурен, макар че не можех да бъда напълно уверен: имаше подобен предмет, един много подобен предмет върху полицата над камината в кабинета на Торни и една нощ, когато седяхме там, той го взе и ми показа как са го използвали — хвърляйки го като зар, за да решат по какъв начин да постъпят, един вид пророчески камък; при това много, много дъвен и изключително ценен и важен, защото бил една от малкото археологически находки, които можели безпогрешно да бъдат приписани на някакъв почти

неизвестен народ от далечна и уединена планета — народ, живял там, но измрял или отлетял нанякъде, а може би еволюирал в нещо различно дълго преди човешката раса да открие вече опустялата планета и да се засели на нея.

— Знаеш ли какво е това, Флеч? — попита Елмър.

— Не съм сигурен. Торни имаше предмет почти като този. Много древен предмет. Назова ми планетата и обитателите ѝ, но не мога да си спомня как се казваха. Винаги ми споменавахе планетата и обитателите ѝ.

— Яденето е горещо — рече Синтия. — Хайде да похапнем сега. Можем да приказваме за това, докато се храним.

Когато тя заговори за ядене, усетих, че умирам от глад. Не бях слагал троха в устата си от предишния ден на обед.

Тя ни поведе към огъня и започна да сипва храната от тенджерата, в която я бе стоплила. Беше гъста, тлъста супа, почти като яхния, със зеленчуци и парчета месо в нея. В бързината изгорих устата си още с първата лъжица.

Елмър клекна до нас, вдигна една пръчка и започна разсеяно да разбърква огъня.

— Струва ми се — каза той, — че тук се намират някои от онези изчезнали предмети, за които ми казваше, че често ти е говорил професор Торндайк. Предмети от археологически обекти, ограбени от търсачи на съкровища, които тайно отмъквали всички свои находки, за да не могат да бъдат проучени, а по-късно вероятно ги продавали с огромна печалба на колекционерите.

— Мисля, че си прав — казах аз, — и струва ми се, вече знам къде са скрити поне някои от тях.

— В Гробището — рече Синтия.

— Нищо по-просто от това — казах аз. — Един ковчег представлява отлично скривалище. На никого не би хрумнало да го изравя — искам да кажа на никого, освен на банда търсачи на метал, живеещи извън Гробището, които са си направили сметката откъде могат да намерят хубав метал, и то съвсем евтино, само като пороботят малко.

— Сигурно са започнали с метала — каза Синтия, — докато един прекрасен ден не са открили ковчег изобщо без тяло, но натъпкан със съкровища. Може би съществува начин за отбелязване на онези

гробове, в които има съкровище. Например с някаква проста малка шарка, незабележима, освен ако човек не знае къде точно да я търси върху надгробния камък или паметната плоча.

— Преди всичко те не биха открили белега — каза Елмър. — Ще им е трябвало доста време, за да го разгадаят.

— Вероятно са разполагали с достатъчно време да намерят тайния знак — каза Синтия. — Тия наши крадци на трупове може да се занимават с търговия на метал от стотици години.

— А може и да е нямало белег — казах аз.

— Напротив, трябва да е имало — рече Синтия. — Иначе откъде щяха да знаят къде да копаят?

— Ами ако някой от самото Гробище работи в съдружие с тях? Вътрешен човек, който знае кои гробове да се копаят?

— Вие и двамата забравяте нещо — каза Елмър. — А може би познатите ни крадци на трупове не се интересуват много-много от ония дрънкулки в сандъците...

— Обаче са ги взели — каза Синтия.

— Разбира се, че ще ги вземат. Може да им се виждат интересни и забавни. Може дори да имат търговска стойност. Но на мен ми се струва, че главното, което търсят, е металът. След толкова много години металът трябва да е станал рядкост. Отначало е можело да го събират из градовете, но след време голяма част от метала там е бил вече разяден и се е налагало да го копаят. Но в Гробището има запазен метал — метал, който може би е много по-добър. Археологическите находки, които те намират в някои от гробовете, за нас имат стойност, защото професор Торндайк ни е казал, че са важни, обаче се съмнявам дали имат някаква стойност за тези разбойници. Е, играчки за децата, дрънкулки за жените, може би предмети, с които от време на време търгуват — но онова, което им трябва, е металът.

— Този бизнес обяснява едно — казах аз. — Той хвърля известна светлина върху въпроса, защо Гробището иска да държи посетителите под контрола си. Хората от Гробището не биха искали да рискуват някой да научи за тези предмети.

— Такава търговия не е незаконна — каза Синтия.

— Не е, разбира се, че не е. Археолозите се опитват от години да прокарат закон, забраняващ търговията с такива предмети, но досега не са имали успех.

— Все пак тя се извършва тайно и е съвсем безпринципна — рече Елмър. — Това е непочтена търговия. Ако се разчуе за нея, блестящата репутация на Гробището ще бъде доста опетнена.

— Но те ни позволиха да тръгнем — рече Синтия.

— В момента нямаше какво да сторят. Нямаше как да ни спрат.

— Да, но по-късно се опитаха да наваксат — каза Елмър. — Опитаха се да взривят Мустанг във въздуха.

— Смятали са — рече Синтия, — че ако унищожат Мустанг, ще ни обезсърчат...

— Мисля, че сте права — казах аз. — Макар че не можем да бъдем напълно сигурни за бомбата.

— Можем да бъдем доста сигурни — рече Елмър.

— Едно нещо не ми харесва в цялата тая работа — казах аз. — Без изобщо да се стараем, успяхме да направим всички, които срещнахме, свои врагове. Най-напред Гробището, а сега тази банда от крадци на трупове; предполагам, че и хората в селището не са много благоразположени към нас. Заради нас загубиха няколко копи сено и един обор, а може би някои от тях са били ранени и...

— Сами си го докараха — рече Елмър.

— Но това няма да им попречи да обвиняват нас.

— Сигурно няма.

— Мисля, че трябва да се махаме оттук.

— Вие с мис Синтия се нуждаете от сън.

Погледнах през огъня към нея.

— Можем да бодърствуваме още няколко часа — казах аз.

Тя ми кимна унило.

— Ще вземем конете с нас — каза Елмър. — Това ще ги позабави. Можем да натоварим техния багаж...

— Че защо да си създаваме работа — казах аз. — Остави го тук. От него няма да имаме никаква полза. Какво ще го правим?

— Точно така — рече Елмър. — Как не се сетих? Когато се върнат, ще трябва да оставят хора да го пазят и така силите им ще бъдат разединени.

— Те ще ни преследват — каза Синтия. — Ще искат да си вземат конете.

— Разбира се, че ще ни преследват — каза Елмър — и когато най-сетне намерят конете, ако въобще ги намерят, ние ще бъдем на

много мили от тях и ще бъде невъзможно да ни догонят.

Мустанг се обади за първи път:

— Ами двамата човеци? Те не могат без сън. Няма да издържат дълго.

— Ще измислим нещо — рече Елмър. — Хайде да тръгваме.

— Ами преброителя и духовете? — попита Синтия, според мен без никаква причина.

— Да не се тревожим за духовете — казах аз.

И преди бе задавала същия въпрос. Женска работа. Само да се забъркаш в някакви неприятности и веднага започват да ти задават разни глупави въпроси.

ГЛАВА 13

Събудих се и вече беше нощ, но веднага си спомних какво се бе случило и къде се намирахме. Надигнах се, седнах и отстрани до себе си забелязах тъмните очертания на Синтия. Тя все още спеше. Остават няколко часа, помислих си аз, Елмър и Мустанг ще се върнат и ще тръгнем на път. Направихме голяма глупост, казах си аз. Можехме да останем с тях. Естествено, спеше ми се, а яздох кон за първи път през живота си и това не бе лесна работа, но щях да се справя. Синтия бе съвсем изтощена, но можехме да я завържем за Мустанг, за да не падне, ако заспи, обаче Елмър настоя да ни оставят, докато той и Мустанг прогонят конете далеч в планините, които се мержелееха пред нас.

— Нищо няма да се случи — бе казал той. — Тази пещера е удобна и добре притулена. Докато откраднете малко сън, ние ще се върнем. Няма нищо опасно.

Започнах да се укорявам. Не биваше да му позволявам да ни уговори. Това не ми харесва, казах си аз. Трябваше да се държим заедно. Каквото и да се случеше, трябваше да се държим заедно.

Някаква сянка се размърда при входа на пещерата и тих глас рече:

— Приятелю, моля ви, не вдигайте врява. Няма защо да се страхувате.

Скочих на крака, а косата по врата ми настръхна.

— Кой си ти по дяволите? — изкрещях аз.

— Тихо, тихо, тихо — обади се приглушено гласът. — Има и такива, които не бива да чуят.

Синтия изпищя.

— Млъкни! — изревах ѝ аз.

— Запазете спокойствие — рече оня, който се спотайваше в тъмното. — Вие не можете да ме познаете, но аз ви видях по време на танците.

Синтия, готова да запищи отново, сдържа дъха си и преглътна.

— Това е преброителят на духове — каза тя. — Какво ли търси тук?

— Дошъл съм, о, хубавице — рече преброителят, — да ви предпазя от голяма опасност.

— Сигурно — рекох аз, но не го казах на висок глас, защото всичките му приказки да се говори тихо и да не се вдига врява ми бяха направили впечатление.

— От вълците — каза той. — Пуснали са металните вълци по следите ви.

— И какво бихме могли да сторим?

— Стойте много тихо — рече преброителят — и се надявайте, че те ще ви подминат.

— Къде са вашите приятели? — попитах аз.

— Някъде наоколо. Те често ме придружават. Отначало, когато срещнат хора, се крият. Малко са стеснителни. Ако им харесате, ще се покажат.

— На танците миналата нощ не бяха стеснителни — рече Синтия.

— Защото бяха сред стари познати. И преди са ходили там.

— Споменахте нещо за вълци — напомних му аз. — Метални вълци, струва ми се.

— Ако се приближите до входа много тихо, мисля, че бихте могли да ги видите. Но моля ви да сторите това много безшумно.

Синтия беше до мен, аз ѝ протегнах ръка, тя я сграбчи и се вкопчи в нея.

— Метални вълци — каза тя.

— Някакви работи, по всяка вероятност.

Не зная защо бях тъй спокоен. От глупост, струва ми се. През последните два дни бяхме попадали на толкова много необичайни неща, че отначало металните вълци не ми изглеждаха твърде страшни. Бяха някак в реда на нещата.

Пред входа на пещерата луната бе огряла пейзажа. Дърветата се очертаваха така ясно както и през деня, а между тях се простираха неголеми тревисти участъци осеяни с огромни камъни. Местността бе дива и неравна и кой знае защо при вида и ме побиваха тръпки.

Притаихме се току на самия вход, а навън се виждаха само дърветата, тревистите места и камъните откъм тях — тъмните

възвишения на хълмовете, страховити в мрака.

— Аз не... — подхвана Синтия, но преброителят закътка като квачка и тя млъкна.

Двамата се бяхме спотаили, хванати за ръце, и цялата тая работа изглеждаше много глупава. Нищо не помръдваше — дори дърветата, защото нямаше вятър.

Сетне нещо се раздвижи в сянката на едно дърво и след миг това, което се бе раздвижило, изтича на открито. Блестеше на лунната светлина и навяваше чувството, че притежава сатанинска сила и свирепост. На големина бе може би колкото теле, макар че поради лунната светлина и разстоянието бе трудно да се определят размерите му. Движеше се подвижно, бързо и някак неспокойно, като вдигаше високо и превзето крака, но от металното му тяло лъхаше мощ, която се долавяше дори и от няколкостотин стъпки разстояние. То се завъртя неспокойно на всички посоки, сякаш надушваше диря, и за миг изви и се втренчи право в нас — втренчи се и сякаш наостри уши — като че ли някой го държеше на каишка, а то гореше от желание да се спусне напред.

Сетне то се извърна, защура се отново напред-назад и изведнъж вместо едно те станаха три — пресякоха мястото, огряно от луната, и изтичаха в гората.

Тичайки, едно от тях се обърна към нас, отвори уста или онова, което би било устата му, ако беше биологично същество, и разкри низ подредени метални зъби. Когато я затвори, до нас, притаени в пещерата, ясно долетя щракването на зъбите, когато челюстите се удариха една в друга.

Синтия се бе притиснала силно до мен. Измъкнах ръката си от нейната и я притиснах в обятията си; уверен съм, че в този миг не мислех за нея като за жена, а като за човешко същество, за създание от плът и кръв, което тези метални зъби могат да разкъсат. Вкопчили се един в друг, наблюдавахме как вълците тичат и търсят — имах чувството, че лигите им текат — и в ума ми по някакъв необясним начин се промъкна мисълта, че знаеха за нашето присъствие и ни търсеха.

После те изчезнаха — така бързо, както се бяха появили, без да ги видим да си отиват. Ала ние останахме притаени, без да смеем да говорим, без да смеем да мръднем. Колко дълго стояхме така, не зная.

После някой ме потупа леко по рамото.

— Отидоха си — каза преброителят. Бях забравил за него до мига, когато ме потупа по рамото.

— Бяха объркани — рече той. — Явно, докато сте се настанявали в пещерата, преди да заминат вашите спътници, там долу са се въртели конете. Доста време им отне, докато налучкат дирята.

Синтия направи опит да заговори, но се задави и думите замряха в гърлото ѝ. Знаех точно как се чувствуваше; моята уста също бе така пресъхнала, че се чудех дали някога ще мога пак да приказвам.

Тя опита отново и успя.

— Мислех, че търсят нас и знаят, че се намираме някъде наблизо.

— Всичко свърши — каза преброителят. — Засега опасността премина. Хайде да влезем обратно в пещерата, ще ни бъде по-спокойно.

Станах, като повлякох Синтия с мен. Мускулите ми бяха напрегнати и бяха станали на възли от дългото стоене в такова неудобно положение. След продължителното виране на лунната светлина в пещерата бе тъмно като в рог, но аз тръгнах пипнешком покрай стената, натъкнах се на купчините багаж и чувалите и като седнах, се облегнах на тях. Синтия седна до мен.

Преброителят клекна пред нас. Не го виждахме добре, защото одеждите, които носеше, бяха черни като вътрешността на пещерата. Различаваше се само белотата на лицето му — бледо петно в мрака, петно без никакви черти.

— Мисля — рекох, — че трябва да ви благодарим.

Той сякаш сви рамене.

— Съюзници се срещат рядко — рече той. — Когато ги срещнеш, трябва да се възползуваш от случая, трябва да направиш, каквото можеш.

В пещерата се раздвижиха някакви сенки — сенки, които блещукаха. Или току-що бяха пристигнали, или не бях успял да ги забележа досега. Вече изпълваха цялата пещера.

— Вие ли повикахте хората си? — попита Синтия и по напрегнатия и глас се досетих какви усилия ѝ бе струвало да го запази спокоен.

— Те бяха непрекъснато тук — каза преброителят. — Винаги минава известно време, преди да се появят. Показват се бавно и спокойно. Нямам желание да плашат никого.

— Не е лесно — рече Синтия — да не се изплашиш от духове. Или ги назовавате с друга дума?

— Може би е по-правилно да ги наричате „сенки“.

— Защо пък „сенки“? — попитах аз.

— Причината се крие в една доста заплетена семантика, за чието обяснение ще е необходима цяла вечер. Не съм сигурен дали и аз самият съм съвсем наясно защо. Но това е думата, която те предпочитат.

— А вие? — попитах аз. — Какво точно представлявате вие?

— Не ви разбирам — каза преброителят.

— Вижте какво, ние сме човешки същества. Онези приятели са сенки. Създанията, които наблюдавахме, бяха работи — метални вълци. Въпрос на класифициране. А вас как да класифицираме?

— О, това ли било? Наистина е много просто. Аз съм преброител.

— Ами вълците — рече Синтия. — Предполагам, че те са от Гробището.

— О, да, разбира се — каза преброителят, — макар че сега ги използват доста рядко. Едно време за тях имаше много работа.

Бях озадачен.

— Каква работа? — попитах аз.

— С чудовищата — каза преброителят и аз видях, че не му се искаше да говори за това.

Сенките бяха прекратили своето непрестанно движение из въздуха и бяха започнали да се усмиряват, така че човек можеше да види или поне да прави предположения относно тяхната форма.

— Вие им харесвате — каза преброителят. — Знаят, че сте на тяхна страна.

— Ние не сме на ничия страна — възразих аз. — Просто бягаме като луди, за да не ни надупчат на решето. Още откакто пристигнахме, някой непрекъснато стреля наслука по нас.

Една от сенките бе клекнала до преброителя и беше загубила отчасти мъглявия си и неясен облик — не че се бе материализирала напълно, но поне бе станала малко по-материална. Човек все още

имаше чувството, че може да гледа през тях, ала спираловидните линии се бяха успокоили и очертанятията бяха станали по-ясни, затова клещачното създание напомняше донякъде на претенциозна рисунка с тебешир върху черна дъска.

— Ако нямате нищо против — рече тази претенциозна рисунка — ще ви се представя. В отдавна отминали времена името ми вдъхваше ужас на планетата Прерия — необикновено име за планета, но може лесно да се обясни с това, че тя е извънредно огромна планета, по-голяма от Земята, с континенти, чиято площ е значително по-голяма от площта на океаните, с равна повърхност без планини, а цялата ѝ суша представлява прерия. Там няма зима, защото необузданите ветрове вилнеят на воля и топлината от слънцето на планетата се разпределя еднакво върху цялата ѝ повърхност. Ние, жителите на Прерия, живеехме във вечно лято. Естествено, бяхме хора от планетата Земя. Нашите прадеди кацнали на Прерия по време на своето трето преселение из Галактиката, след като прескачали от планета на планета, опитвайки се да намерят по-добро място за живеене, което открили на Прерия — но не такова, каквото може би си мислите. Не сме строили огромни градове — поради причини, които мога да обясня не сега, а по-късно, защото това ще отнеме много време. Ние сме станали по-скоро скитници-номади, развъждащи стада от дребен и едър добитък — начин на живот, който може би е много по-задоволителен, отколкото този, който другите хора са успели да създадат. На тази планета живееше коренно население — това бяха страшно свирепи, слизести и подли дяволи, които отказаха да общуват с нас за каквото и да е и които се стараеха усърдно и по всевъзможни нечестиви начини да ни избият. Но аз, струва ми се, започнах с намерението да ви се представя, а след туй забравих да си кажа името. А то е едно превъзходно земно име, защото семейството ми и родът ми винаги са полагали големи грижи да спасят от забвение земните традиции и...

— Името му — рече преброителят, прекъсвайки го — е Ремзи О'Гиликъди, което наистина е добро земно име. Казвам ви го, защото оставите ли на него, никога няма да се накани да ви го каже.

— А сега — рече сянката на Ремзи О'Гиликъди, — тъй като ме представиха, ще ви разкажа историята на моя живот.

— Не, дума да не става — каза преброителят. — Нямаме време за това. Има много неща, които трябва да обсъдим.

— Е, тогава историята на моята смърт.

— Добре — рече преброителят, — ако я посъкратиш.

— Те ме заловиха — рече сянката на Ремзи О'Гиликъди — и ме взеха в плен — тези лигави, мазни туземци. Няма да описвам подробно положението, което ме доведе до тоя срам, защото това би наложило да се обяснят някои обстоятелства, а както загатна преброителят, не ще има време да ги разкажа. Във всеки случай, те ме пипнаха, след което преднамерено проведоха дълга дискусия в мое присъствие — която съвсем не ми достави удоволствие — за това кой е най-добрият начин да ме унищожат. Нито една от предложените процедури, предназначени да доведат до моята кончина, не представляваше приятен обект за размишление от страна на бъдещата жертва. Нали разбирате — нямаше нищо простичко, като например удар по главата или прерязване на гърлото, а все едни такива дълги, провлечени и сложни операции. Най-сетне, след като часове наред обсъждаха и същевременно учтиво ме насърчаваха да проявявам личните си реакции към тоя или оня предложен план, те се спряха на идеята да ме одерат жив, като ми обясниха, че всъщност нямало да ме убият, ето защо не би трябвало да им имам зъб — успя ли да оживея без кожа, те с радост щели да ме пуснат да си вървя. След като одерели кожата ми, осведомиха ме те, възнамерявали да я оцавят и да направят тъпан, с който щели да думкат, за да известят на моя род и да му се надсмеят.

— Моите уважения — рекох аз, — но тъй като тук присъства дама...

Ала той не ми обърна внимание.

— След като умрях — рече той — и тялото ми било намерено, моят род решил да стори нещо, което дотогава не било правено. Всички наши почитаеми покойници бяха погребвани в прерията, без да бележат гробовете, понеже се смяташе, че човек не може да иска повече от това да се слее ведно със света, по който бе скитал. Няколко години преди това до нас беше достигнал слухът за Гробището, но не му бяхме обърнали голямо внимание, защото си имахме други обичаи. Обаче сега родът се събрал на съвет и решил, че трябва да бъде удостоен с честта да почивам в пръстта на майка Земя.

Затова направили голям варел, който да приюти тленните ми останки, а те, консервирани в спирт, били превозени до единствения жалък космодрум на планетата, където варелът стоял на склад в течение на много месеци в очакване да пристигне космически кораб, и най-сетне съм бил откаран до най-близкия космодрум, до който редовно пътувал погребален кораб.

— Нямате представа — рече преброителят — колко е струвало това решение на неговия род. На планетата Прерия хората са бедни и единственото им богатство са стадата добитък. Трябвало е да минат много години, за да си възстановят добитъка, с който са заплатили на Гробището за услугите му. Това е била благородна жертва и жалкото е, че се е оказала тъй безполезна. Ремзи, както не е трудно да се досетите, бе и още е единственият жител на Прерия, когото някога са погребали в Гробището — не че наистина го погребали там, поне не точно по начина, по който първоначално възнамерявали. Случило се така че на длъжностните лица на Гробището — не от сегашната управа, а от преди много години — им потрябвал по онова време един допълнителен ковчег, за да скрият някои неща...

— Искате да кажете археологически находки — казах аз.

— Нима знаете за това? — попита преброителят.

— Подозирахме.

— Подозренията ви са съвсем основателни. И нашият беден приятел станал една от жертвите на тяхното коварство и алчност. Използвали ковчега му да скрият археологически предмети, а останките му били хвърлени в една дълбока клисура — естествена костница в края на Гробището — и от този ден нататък неговата сянка блуждае по Земята, както сенките на много други, и то все поради същата причина.

— Добре го разказвате — рече О'Гиликъди — и при това много точно.

— Но, моля ви, нека вече да престанем с това — каза Синтия. — Напълно ни убедихте.

— Нямам време за повече — рече преброителят. — Сега трябва да обмислим какво да предприемете вие двамата. Защото щом вълците настигнат двамата ви верни приятели, те незабавно ще разберат, че не сте с тях и тъй като Гробището пет пари не дава за двата робота, а се интересува само от вас...

— Ще се върнат за нас — каза уплашено Синтия.

Аз също не се почувствах прекалено смел. Не ми харесваше мисълта за огромните метални зверове, тракащи със зъби по петите ни.

— Как преследват жертвите си? — попитах аз.

— Надарени са с обоняние — каза преброителят. — Но не с толкова, каквото имате вие хората, а със способността да улавят и разпознават химическия състав на миризмите. Имат и остро зрение. Можете да ги затрудните, ако се придържате към високите и каменисти места, където ще оставяте незначителни следи и миризмата няма да се застоява, след като минете. Когато дойдоха преди малко, се страхувах, че могат да ви подушат, но вие бяхте на по-високо място от тях и сигурно някое благоприятно насрещно въздушно течение е попречило да ви подушат.

— Те ще се спуснат да преследват конете — каза аз. — Дирите вероятно ще вървят по открит терен. Ще се движат бързо. Може би ще минат само няколко часа преди да открият, че не сме с другите.

— Малко време ще имате — рече преброителят. — До разсъмване остават още няколко часа, а не можете да тръгнете, преди да се развидели. Ще трябва да вървите бързо и ще можете да вземете с вас малко неща.

— Ще вземем храна — каза Синтия. — И одеяла...

— Не вземайте прекалено много храна — каза преброителят. — Само най-необходимото. Ще намерите храна по пътя. Имате риболовни кукички, нали?

— Да, имаме малко кукички — каза Синтия. — Купила съм една кутия — така, между другото. Но не можем да живеем само с риба.

— Има корени и горски плодове.

— Но не знаем кои от тях се ядат.

— Не е необходимо да знаете — каза преброителят. — Аз ги познавам всичките.

— Нима ще дойдете с нас?

— Ние ще дойдем с вас — каза преброителят.

— Разбира се, че ще дойдем — рече О'Гиликъди. — И то всички. Не можем да направим много нещо, но все ще ви помогнем. Можем да наблюдаваме за преследвачи...

— Но духовете... — каза аз.

— Сенките — каза О'Гиликъди.

— Сенките не скитат през деня.

— Това е човешко заблуждение — каза О'Гиликъди. Естествено през деня не се виждаме. Но и нощно време не могат да ни видят, стига да пожелаем.

Другите сенки замърмориха, изразявайки съгласието си.

— Ще си приготвим раниците — каза Синтия, — а всичко друго ще оставим. Елмър и Мустанг ще дойдат да ни потърсят тук. Ще им оставим бележка. Ще я забодем с карфица върху един от вързопите, където няма да пропуснат да я забележат.

— Ще трябва да им кажем накъде се отправяме — казах аз. — Някой има ли някаква представа накъде отиваме?

— В планините — рече преброителят.

— Знаете ли някаква река, която се нарича Охайо? — попита Синтия.

— Много добре я знам — каза преброителят. — При Охайо ли искате да отидете?

— Виж какво сега — казах аз, — не можем да тръгнем да гоним...

— А защо не? — попита Синтия. — Тъй или иначе отиваме някъде тогава защо да не отидем там, където искаме да отидем.

— Но, струва ми се, че се споразумяхме...

— Зная — каза Синтия. — Ти даде да се разбере достатъчно ясно. На първо място е твоята композиция и предполагам, че тя все още си запазва предимството. Но можеш да я направиш навсякъде, нали така?

— Разбира се. Но в границите на разумното.

— Добре тогава — каза Синтия. — Ще тръгнем към Охайо. Ако вие нямате нищо против — каза тя на преброителя.

— Нямам. Ще трябва да прехвърлим планините, за да се доберем до реката. Надявам се, че някъде из чукарите вълците ще изгубят следите ни. Но ако ми разрешите да попитам...

— Това е дълга история — казах му лаконично. — Ще ви я разкажем друг път.

— Чували ли сте някога — попита Синтия — за някакъв безсмъртен човек, който живеел като отшелник?

Тя никога не изпускаше нещо, щом веднъж го докопаше.

— Мисля, че съм чувал — каза преброителят. — Много отдавна. Подозирам, че това беше някакъв мит. На Земята съществуваха толкова много митове.

— Но вече не съществуват — казах аз.

Той поклати глава, някак тъжно.

— Вече не съществуват. Всички земни митове са мъртви.

ГЛАВА 14

Небето се бе заоблачило и бе започнал да духа северен вятър, все по-студен и пронизващ. Въпреки студа във въздуха се долавяше някаква странна миризма на влага. Боровете, растящи по склона, се огъваха и стенеха.

Часовникът ми бе спрял, но това беше без значение. Откакто напуснах Олдън, той почти не ми служеше. На борда на погребалния кораб, който работеше по галактическо време, беше невъзможно да го използвам. А земното време излезе различно от времето на Олдън, макар че с известни математически изчисления човек можеше да кара и с такъв часовник. Бях направил опит да се осведомя за времето в селището, когато чакахме празненството, но като че ли никой не знаеше колко е часът, нито пък го беше грижа. Доколкото успях да науча, в селището имаше само един часовник, доста грубо занаятчийско творение, направено предимно от дялано дърво, който си стоеше спрял и притихнал, защото явно никой никога не се сещаше да го навива. Така че нагласях часовника си по слънцето, обаче бях пропуснал момента, когато то бе точно в зенита, и се принудих да пресмятам преди колко време слънцето бе започнало своя заход на запад. Сега часовникът ми бе спрял и не можех да го сверя. Не зная защо се безпокоях; и без него се оправях добре.

Преброителят трополеше най-отпред, Синтия вървеше след него, а аз крачех на опашката. От разсъмване насам бяхме изминали значително разстояние, макар че нямах представа откога вървахме. Слънцето бе затулено от облаци и нямаше как да разбере кое време е.

Духовете не се виждаха никакви, макар да изпитвах неловкото чувство, че не са далеч. Преброителят ме смущаваше не по-малко от невидимите духове, защото на дневна светлина неговият вид би могъл да извади всеки от равновесие. Погледнат отблизо, той не бе човек, освен, ако една парцалена кукла би могла да се сметне за човек. Защото лицето му бе като лице на парцалена кукла, със стисната уста, която стоеше малко накриво, с очи, които наподобяваха кръстат бод и

без никакъв нос или брадичка. Лицето му се сливаше направо с шията без никаква челюст между тях, а качулката и одеждите му, които бях взел за дрехи, изглежда бяха част от неговото нелепо уродливо тяло. Ако не изглеждаше толкова невероятно, човек без съмнение би приел, че те представляват част от тялото му. Дали имаше крака, не зная, защото дрехата (или тялото му) се спускаше до самата земя и краката му бяха покрити. Той се движеше, сякаш имаше крака, но всъщност те не се показваха и аз се улових, че се чудя как ли успява да върви тъй добре, ако няма крака. А преброителят вървеше, и още как. Вървеше с пъргава походка, подскачайки пред нас. С мъка успявахме да го следваме.

Той не бе продумал, откакто тръгнахме — просто ни водеше, а ние двамата го следвахме и също не продумвахме, защото от бързината, с която се движехме, не ни оставаше дъх да говорим.

Пътят бе пуст — непрекъснатата пустош без следа, че изобщо е била обитавана от хора, а тия места сигурно са били населени едно време. Изминавахме миля след миля по хребетите, понякога слизахме, за да прекосим някоя долинка, и отново изкатервахме цели вериги хълмове, за да тръгнем по други хребети. От хребетите виждахме огромни пространства от местността, но никъде не забелязахме участъци без дървета. Не срещнахме развалини, не видяхме порутени комини, не се натъкнахме на древни зидове. Долу в равнините горите бяха гъсти и стари; към върховете на хребетите дърветата малко оредяваха. Местността бе скалиста; навсякъде имаше пръснати огромни камъни, а по склоновете стърчаха грамадни сиви оголени скали. Имаше малко диви животни. Чуруликащи птици прехвъркваха по дърветата, а от време на време се появяваха дребни зверчета, които разпознавах като зайци и катерици, но те не се срещаха в изобилие.

Поспирахме да пием вода от плитки поточета, течащи из долините, които прекосяхме, но тези почивки бяха съвсем краткотрайни — колкото да легнем по корем и да пийнем няколко глътки, а през туй време преброителят (който изглежда нямаше нужда от вода) ни чакаше нетърпеливо и продължавахме забързани.

Сега за първи път, откакто бяхме тръгнали, спряхме. Хребетът, по който вървахме, се издигаше високо и после леко се спускаше. Там, на височината, лежаха безредно разхвърляни скали с големината на хамбар, скупчени доста безразборно, сякаш някакъв древен великан си

бе играл с тях — както момчетата играят с топчета, — но след като му бяха омръзнали, ги бе запокитил тук, където си бяха и останали. Между тях растяха уродливи иглолистни дървета, вкопчили се отчаяно в земята с жадните си изкривени корени.

Когато стигна до безредно разхвърляните скали, преброителят, който беше на няколко ярда пред нас, започна да се катери по някаква пътека и после изчезна сред скалите. Последвахме го натам, където бе изчезнал, и го намерихме свит в някаква падинка, образувана от масивните скали. Мястото бе защитено от студения вятър, но открито към посоката, откъдето идвахме, така че имахме възможност да наблюдаваме изминатия път.

Той ни направи знак да отидем при него.

— Ще починем малко — рече той. — Вероятно ще искате да похапнете. Но никакъв огън. Може да запалим огън през нощта. Ще видим.

Не ми се ядеше. Просто ми се искаше да седна и никога вече да не ставам.

— Може би трябва да продължим — каза Синтия. — Възможно е да са по следите ни.

Но видът ѝ говореше, че не ѝ се иска да продължава. Изглеждаше съвсем съсипана.

Превзетата устичка върху лицето на парцалената кукла каза:

— Те още не са се върнали в пещерата.

— Откъде знаете? — попитах аз.

— Сенките. Те щяха да ме осведомят. Но не са се обаждали.

— А може сенките да са избягали от нас.

Той поклати глава.

— Не биха направили това. Пък и къде ли биха избягали?

— Не зная — казах аз. За нищо на света не можех да си представя къде би избягал един призрак.

Синтия седна уморено и се облегна на масивния камък, който се извисяваше над нея.

— В такъв случай — рече тя — можем да си позволим да си починем.

Преди да седне, Синтия бе свалила раницата от раменете си. Сега я придърпа към себе си, разкопча я и започна да тършува из нея.

Извади отвътре нещо и ми го подаде. Бяха три или четири ивици от нещо твърдо и чупливо, с червен цвят, който преливаше в черно.

— Какъв е този боклук? — попитах аз.

— Този боклук е сушено месо. Месо, консервирано чрез изсушаване. Отчупваш парче, слагаш го в устата си и дъвчеш. Много е хранително.

Тя предложи няколко парчета на преброителя, но той ги отблъсна.

— Поемам храна в много оскъдни количества — рече той.

Снех раницата си и седнах до Синтия. Отчупих парче пушено месо и го сложих в устата си. Приличаше на картон, само че картонът е по мек и сигурно по-вкусен.

Седях и дъвчех много предпазливо, втренчен назад по пътя, по който бяхме дошли, и си мислех колко далеч бе Земята от нашия кротък Олдънски свят. Не мисля, че в този момент изцяло съжалявах, че съм напуснал Олдън, но не бях далече от това.

Спомних си как четях за Земята и ето — озовах се тук. Признавах си, че не съм горски човек и че въпреки способността си да се възхищавам на горските красоти не по-зле от другите, не бях пригоден нито физически, нито душевно да приема примитивния свят, в който се бе превърнала Земята. Не това бях имал пред вид и то не ми харесваше, но при създалите се обстоятелства не можех да сторя кой знае какво, за да го променя.

Синтия също дъвчеше, но сега спря, за да зададе един въпрос.

— Към Охайо ли вървим?

— О, да, разбира се — рече преброителят. — Но все още се намираме на известно разстояние от реката.

— Ами безсмъртният отшелник?

— Не знам нищо за безсмъртния отшелник — рече преброителят. — Освен някои истории за него. А истории има много.

— Истории за чудовища ли? — попитах аз.

— Не ви разбирам.

— Нали казахте, че някога е имало чудовища и намекнахте, че вълците са били използвани срещу тях. Оттогава все се чудя.

— Било е много отдавна.

— Но някога ги е, имало.

— Да, някога.

— Генетични чудовища?

— Думата, която употребявате...

— Слушайте — казах аз, — преди десет хиляди години тази планета е била превърната в радиоактивен ад. Много форми на живот са загинали. А много от оцелелите са били генетично увредени.

— Не зная — каза той.

Положително не знаеш, казах си аз. И в ума ми бързо се мярна подозрението, че причината, поради която не искаше да знае, бе, че самият той е едно от генетичните чудовища и че добре съзнава това. И тъпо се зачудих защо не си го бях помислил досега.

Не го оставях на мира.

— Защо чудовищата са безпокояли Гробището? Защо е било необходимо да изфабрикува вълците, които да ги преследват? Предполагам, че вълците са били използвани за това.

— Да — каза той. — Хиляди вълци. Огромни глутници вълци, програмирани да преследват чудовища.

— Значи, не хора. Само чудовища.

— Точно така. Само чудовища.

— Предполагам, че понякога са ставали грешки и те са гонили не само чудовища, а и хора. Би било трудно да се програмират роботи, които преследват само чудовища.

— Ставали са грешки — каза преброителят.

— Не мисля обаче — каза Синтия с горчивина, — че Гробището се е трогвало твърде много. Когато се случвало подобно нещо, те вероятно не са се притеснявали кой знае колко.

— Нямам представа — каза преброителят.

— Едно нещо не разбирам — рече Синтия. — Защо е трябвало да го правят? Какво като е имало няколко чудовища?

— Не са били няколко.

— Добре, и много да са били.

— Мисля — каза преброителят, — че сигурно причината е бизнесът с поклонниците. След като работата на Гробището потръгна добре, бизнесът с поклонниците се разраснал, докато станал приличен източник на доходи. Не можели да си позволят глутница виещи чудовища да съсипват местността, когато наоколо има поклонници. Това можело да ги изплаши и прогони. Можели да тръгнат слухове и поклонниците да намалеят.

— Прекрасно — каза Синтия. — Значи, програма за геноцид. Предполагам, че чудовищата са били напълно изтрети от лицето на земята.

— Да — каза преброителят, — били са напълно унищожени.

— Само от време на време се показва по някое и друго — казах аз.

Той ме погледна, а очите му, напомнящи кръстат бод, се сбръчкаха и съжалих, че казах това. Не зная какво ме бе прихванало. Не стига, че зависехме от помощта на дребничкото същество, а на всичко отгоре го дразнех.

Млъкнах и се залових отново да дъвча сушеното месо. То бе поомекнало, беше солено на вкус и миришеше на пушек и дори и да не бе много хранително, поне ми създаваше впечатлението, че ям нещо.

И двамата седяхме и дъвчехме, а преброителят просто седеше, без да прави нищо.

Обърнах се да погледна Синтия.

— Как се справяш? — попитах аз.

— Ще се справя — каза тя малко рязко.

— Съжалявам, че се получи така. Не стана, както го предвиждах.

— Разбира се, че няма да стане. Представяше си го като културно малко излетче до романтична планета, придобила романтичен вид от онова, което си чел за нея и си си въобразявал за нея, а...

— Дойдох тук, за да направя композиция — казах аз доста засегнат от думите ѝ, — а не да играя на криеница с терористи, крадци на трупове и глутница вълци-роботи.

— И сега обвиняваш мен за това. Ако не бях тук, ако не бях ти се натрапила...

— По дяволите, не. Не съм и помислял такова нещо.

— Но дори и да си помислял, няма значение, защото всичко това го правиш за добрия стар Торни...

— Стига — креснах ѝ аз, сега вече наистина жегнат. — Какво те е прихванало? За какво е всичко това?

Преди тя да успее да отговори, преброителят стана на крака (ако изобщо имаше крака); във всеки случай се изправи.

— Време е отново да тръгваме — каза той. — Починахте си и се нахранихте, а сега трябва да ускорим ход.

Вятърът бе станал по-остър и по-студен. Той ни прониза като нож, когато излязохме от заслона на каменното гнездо и се изправихме пред голия хребет, а първите капки дъжд, носени от вятъра, пръснаха в лицата ни.

Вървахме бързо напред — напирайки срещу дъжда и облягайки се на него. Сякаш някаква огромна ръка стоеше срещу нас и се опитваше да ни задържи. Но преброителят, изглежда, не се тревожеше много; подскачаше напред, необезпокояван от нищо. Странното беше, че вятърът, изглежда, не оказваше никакво въздействие върху неговите одежди; те не се развяваха, дори не помръдваха — просто си стояха, както си бяха — спускащи се до земята.

Искаше ми се да обърна внимание на Синтия върху това, но когато се опитах да я извикам, развилнелият се вятър натъпка думите обратно в устата ми.

От ниското долитаха стоновете на горските дървета, огъвани от бурята. Птиците се опитваха да летят, но вятърът ги разпиляваше из небето. Облачната покривка сякаш се сгъстяваше с всяка изминала минута, макар че, доколкото виждах, нямаше движещи се облаци. Дъждът се лееше на внезапни пориви, ледено студен, и шибаше немилостиво лицата ни.

Продължавахме да се тътрим окаяно напред. Не знаех вече какво става. Бях впил поглед в мъчително движещата се пред мен фигура на Синтия. Веднъж тя се препъна и безмълвно и помогнах да стане. Синтия продължи да върви, без да продума.

Дъждът се лееше неспирно, носен от вятъра. От време на време капките замръзваха и трополяха в клоните на дърветата. Сетне отново ставах на дъжд и този дъжд ми изглеждаше по-студен от леда.

Вървахме цяла вечност и изведнъж забелязах, че вече не сме на хребета, а се спускаме по някакъв склон. Стигнахме до един поток, намерихме тясно място, където да го прескочим, и започнахме да изкачваме отсрещния склон. Внезапно почувствувах под краката си равна земя и преброителят каза:

— Достатъчно се отдалечихме.

Щом чух това, краката ми се подкосиха и седнах направо на скалата. Известно време не обръщах внимание къде се намираме. Стигаше ми, че повече не беше необходимо да се движа. Но постепенно започнах да възприемам какво става.

Видях, че сме спрели на широка плоска скална повърхност, която се простираше пред голям заслон от скали. Горната част на заслона, висока около десетина метра или малко повече, се разширяваше назад и образуваше дълбока ниша точно пред една изпъкнала отвесна канара. Скалната плоча, започваща от канарата, се простираше навътре в заслона и образуваше равен каменен под. На няколко крачки под скалната повърхност потокът течеше към долината, като образуваше малки вирчета и бързеи, стесняваше се, сетне пак се разширяваше — това бе малка планинска рекичка, която течеше стремително, пенеше се при бързеите, после почиваше във вирчетата, преди да се втурне отново надолу. Отвъд рекичката хълмът се извисяваше стръмно до върха на хребета, по който бяхме дошли.

— Ето, че пристигнахме — каза преброителят с щастлив и весел глас. — Скрити на топло от нощта и лошото време. Ще накладем огън, ще наловим пъстърва от потока и ще пожелаем на вълка лош късмет при проследяването.

— На вълка ли? — каза Синтия. — Първо, вълците бяха три. Какво е станало с другите два?

— Имам сведения, че е останал само един. Изглежда, другите са претърпели опасни злополуки.

ГЛАВА 15

Оттатък входа на заслона бурята бушуваше в нощта. Огънят излъчваше топлина и светлина, дрехите ни най-сетне бяха изсъхнали, а както бе казал преброителят, в потока имаше риба — красива, изпъстрена с петна пъстърва — приятно разнообразие след буламачите, които ядохме направо от консервите, и голям деликатес в сравнение със сушеното месо.

Обаче не бяхме първите, които използваша заслона. Огънят ни бе запален върху почернял кръг на камъка, където огньовете от предишни години (невъзможно бе да се отгатне колко отдавнашни) бяха напукали и олющили повърхността на скалата. Върху обширната ѝ площ се виждаха още няколко също така почернели места, полузакрити от наветите и разпилени есенни листа.

В една купчина листа, натикана надълбоко в пукнатината на скалата — там, където покривът се спускаше и се съединяваше с пода, Синтия откри още едно доказателство, че тук са живели хора — около четири стъпки дълъг метален прът, с диаметър един инч, който само тук-таме бе поръждавял.

Седях до огъня, гледах втренчено пламъците и мислех за изминатия път, като се опитвах да проумея как е възможно толкова добре съставени планове, каквито бяха нашите да се объркат така безусловно. Отговорът бе, разбира се, че тук имаше пръст Гробището, макар може би да не беше замесено в срещата ни с шайката обирачи на гробове. Ние просто се бяхме натъкнали на тях.

Опитах се да направя точна преценка в какво положение се намираме, но когато се замислих над това, стори ми се, че съвсем не сме добре. Бяха ни прогонили от селището, бяха ни разделили, а Синтия и аз бяхме попаднали в ръцете на едно загадъчно същество, което едва ли се различаваше много от лудите.

И после — вълкът. Беше само един вълк, преброителят казваше истината. Нямах никакви съмнения по отношение на това, което бе сполетяло другите два. Настигнали са Елмър и Мустанг и в това е била

огромната им грешка. Но докато Елмър е разглобявал двата от тях, третият е избягал и вероятно дори в този миг продължаваше да тича по дирите ни — ако изобщо бяха останали дири. Бяхме вървели по високи голи хребети и бе духал силен вятър, който отнасяше миризмата. Сега, след като се разрази бурята, може би не бяха останали никакви следи, по които да бъдем открити.

— Флеч — каза Синтия, — за какво мислиш?

— Чудя се къде ли са сега Елмър и Мустанг.

— Връщат се обратно към пещерата. Ще намерят бележката.

— Разбира се, бележката. Голяма работа ще ни свърши тая бележка. Ние се движим на северозапад, пише в нея. Ако не ни догоните, преди да сме стигнали там, ще ни намерите при река Охайо. Даваш ли си сметка каква площ може да лежи на северозапад, преди да се стигне до реката, и колко голяма е тази река?

— Това бе най-доброто, което можехме да сторим — каза тя доста сърдито.

— На сутринта — рече преброителят — ще запалим огън високо на хребета, за да им дадем знак. Ще ги насочим към нас.

— Ще ги насочим — казах аз. — Тях и всеки друг наоколо, може би включително и вълка. А не са ли все още три вълка?

— Само един е. А щом е сам, няма да е толкова смел. Вълците са смели само когато ходят на глутници.

— Не мисля — казах аз, — че имам желание да срещна дори и един страхлив самотен вълк.

— Останали са вече малко — рече преброителят. — От години не са ги пускали да ловуват. Дългите години затвор може да са им отнели много от проникателността.

— Едно нещо искам да знам — казах аз — и то е, защо Гробището се забави толкова много, преди да ги прати срещу нас. Можеха да ги насъскат веднага щом тръгнахме.

— Без съмнение — каза преброителят — е трябвало да изпратят някой да ги докара. Не зная къде ги държат, но няма съмнение, че това място не се намира особено близо.

Вятърът зафуча из долината, която се простираше пред нас, дъждът се втурна с плющене във входа на пещерата и плисна върху скалата току отвъд огъня.

— Къде са всичките ви приятели? — попитах аз. — Къде са сенките?

— В такива нощи — каза преброителят — те са заети и бродят из далечни места.

Не го попитах с какво са заети. Не исках и да зная.

— Не знам вие какво ще правите — каза Синтия, — но аз ще се увия в одеялото си и ще се опитам да поспя.

— Може и двамата да сторите това — рече преброителят. — Денят бе дълъг и уморителен. Аз ще стоя на стража. Почти никога не спя.

— Никога не спите — казах аз — и почти никога не ядете. Вятърът не издува одеждите ви. Какво, по дяволите, сте вие?

Той не отговори. Знаех, че няма да отговори. Последното нещо, което видях, преди да заспя, бе преброителят, седнал недалеч от огъня — неподвижна изправена фигура, странно наподобяваща конус, поставен върху основата си.

Събудих се вкочанясал. Огънят бе угаснал и оттатък входа на пещерата се зазоряваше. Бурята бе утихнала и късчето небе, което виждах, бе ясно.

А там, върху скалата, която се простираше пред пещерата, седеше един метален вълк. Бе клекнал на задните си лапи и гледаше право в мен, а от стоманените му челюсти се бе провесило отпуснатото тяло на заек.

Седнах бързо, одеялото се свлече от мен и протегнах ръка, за да намеря някоя цепеница от онези, които използвахме за огъня, макар че нямах представа дали една цепеница можеше да помогне срещу толкова чудовище. Обаче, опитвайки се да докопам цепеница, напипах нещо друго. Не гледах къде пипам, защото не смеех да откъсна очи от вълка. Но когато пръстите ми го докоснаха, знаех какво съм открил — дългия четири стъпки метален прът, който Синтия бе изровила изпод купа листа. Стиснах го здраво в ръка, казвайки нещо като благодарствена молитва, и внимателно се изправих на крака, хванал пръта толкова здраво, че ме заболяха пръстите.

Вълкът не направи никакво движение към мен; стоеше си там, с този глупав заек, висещ от челюстите му. Бях забравил, че има опашка, но сега тя започна да удря върху скалната плоча, много лекичко, много

бавно, досущ като куче, което върти опашка от радост, че вижда някого.

Огледах се бързо. Преброителят не се виждаше никакъв, но Синтия бе седнала, увита в одеялото си, а очите ѝ се бяха уголемили като чинийки. Тя не забелязваше, че я гледам; не можеше да откъсне поглед от вълка.

Направих крачка встрани, за да заобиколя огъня, и същевременно вдигнах металния прът, готов да замахна. Ако успеех, мислех си аз, да нанесе дори един удар върху отвратителната му глава, когато се хвърляше върху ми, щях да имам поне някакъв шанс.

Но вълкът не се хвърли върху мен. Просто си седеше там и когато направих още една крачка, той се търкулна по гръб и остана така, с четирите си лапи, щръкнали във въздуха, а опашката му забарабани лудо върху скалата, при което звукът от удрянето на метала в камъка отекна в утринната тишина.

— Иска да се сприятели — каза Синтия. — Моли те да не го удряш.

Направих още една крачка.

— Я виж — рече глупавата Синтия, — донесъл ни е заек.

Наведох пръта, държейки го ниско, и сега вълкът се обърна по корем и започна да пълзи към мен.

Стоях и го чаках. Когато се приближи достатъчно близо, той пусна заека в краката ми.

— Вдигни го — каза Синтия.

— Да го вдигна — рекох аз, — а той да ми отхапе ръката.

— Вдигни го. Той донесе заека за теб. Дава ти го.

И така аз се наведох и вдигнах тоя нелепо появил се заек, а в момента, в който сторих това, вълкът скочи, заподскача от радост и се отърка в краката ми с такава сила, че за малко да ме преобърне.

ГЛАВА 16

Седяхме край огъня и обирахме последните парченца месо от костите на заека, а вълкът се бе излегнал встрани, с опашка удряше от време на време по каменния под, и ни наблюдаваше.

— Според теб какво ли му е станало на този вълк? — попита Синтия.

— Може да се е побъркал. Или да се е опитомил, след като е видял какво сполетя другите. Или пък просто ни дебне и приспива вниманието ни. А когато му се удаде сгоден случай, ще ни довърши и двамата.

Протегнах ръка и придърпах металния прът малко по-наблизо.

— Изобщо не мисля, че е така — каза Синтия. — Знаеш ли какво мисля? Той просто не иска да се върне.

— Да се върне къде?

— Да се върне там, където го държи Гробището където и да е това място. Помисли само. Той и останалите вълци, колкото и много да са, може да са били затворени от години и...

— Едва ли ги държат затворени. По-вероятно просто ги изключват, докато отново им потрябват.

— Тогава може би това е причината. Може би той не иска да се върне, защото знае, че ще го изключат.

Измърморих нещо. Цялата работа беше ужасно глупава. Може би най-добре беше, помислих си аз, да грабна металния прът и да пребия вълка. Единственото, което ме възпря, предполагам, бе подозрението, че човек трябваше доста да се потруди, за да го убие и че в процеса на убиването щях да изляза на второ място.

— Чудя се какво ли стана с преброителя — казах аз.

— Вълкът го подплаши. Няма да се върне.

— Поне да ни беше събудил. Да ни бе дал някаква възможност.

— Всичко мина благополучно.

— Да, но няма как да е знаел, че ще мине така.

— Какво ще правим сега?

— Не зная — казах аз. И това си беше самата истина. Наистина не знаех. Никога през живота си не се бях чувствал толкова неуверен за следващата крачка, която, трябваше да направя. Нямах ясна представа къде се намираме; според мене се бяхме изгубили в пустиня, пълна с диви зверове. Бяхме разделени от двамата по-силни членове на групата, а нашият водач ни бе изоставил. С нас се бе сприятелил един метален вълк, но съвсем не бях убеден в искреността на неговото приятелство.

С крайчеца на окото си долових движението и скочих на крака, но нямаше какво да сторя, освен да стоя и да гледам втренчено дулата на пушките. Пушките бяха в ръцете на двама мъже и в единия от тях познах големия звяр, застанал там, в лагера на крадците на трупове, начело на тълпата, която посрещнахме със Синтия, хванали в ръце безполезните криваци — точно преди Елмър да се втурне, за да осуети сблъскването. Малко се учудих, че го познах, защото тогава бях премного зает да наблюдавам всички останали членове на шайката, които бяха прекъснали нападението си срещу Мустанг, за да ни вземат на прицел. Обаче сега открих, че наистина съм го познал — злобната полуусмивка, размазана по лицето му, полу-притворените му очи и този нащърбен белег, който разсичаше едната му буза. Другия не можах да позная.

Бяха се промъкнали в единия ъгъл на пещерата и стояха там с насочени към нас пушки.

Чух как Синтия ахка от изненада и й казах рязко:

— Не ставай. Не мърдай.

Чу се дращене на метални нокти по скалата и нещо се приближи и застана до мен, като се опря тежко в краката ми. Не погледнах да видя какво беше. Знаех. Това бе Уулф, застанал до мен срещу дулата на оръжието.

Двамата мъже с пушките явно не го бяха забелязали, тъй като лежеше встрани от нас. Но сега, когато се появи в зрителното им поле, злобната усмивка изчезна от лицето на Големия звяр и челюстта му леко се отпусна. По лицето на другия пробяга нервен тик. Но те останаха на мястото си.

— Господа — казах аз, — струва ми се, че ще трябва да се оттеглите. Лесно можехте да ни убиете, но няма да доживеете да изменете и сто крачки.

Те продължаваха да държат пушките си насочени към нас, но на края Големия звяр вдигна своята и остави приклада ѝ да се плъзне до земята.

— Джед — рече той, — прибери си пушкалото. Тия хора ни изиграха.

Джед наведе пушката си.

— Струва ми се — рече Големия звяр, — че ще трябва да измислим нещо, за да се измъкнем, всички от това неприятно положение със здрава кожа.

— Влезте навътре — казах аз, — но внимавайте с пушките.

Те се приближиха до огъня, като вървяха бавно и някак плахо.

Хвърлих, бърз поглед към Синтия. Тя все още бе свита на пода, но вече не беше уплашена. Изглеждаше сурова и безжалостна.

— Флеч — каза тя, — господата трябва да са гладни, щом като са изминали целия този път. Защо не ги поканиш да седнат, докато аз отворя една-две консерви. Нямаме много, понеже пътуваме с малко багаж, но съм взела малко яхния.

Двамата ме погледнаха и аз им кимнах с глава доста рязко.

— Моля, заповядайте.

Те седнаха и сложиха пушките до себе си.

Уулф не помръдваше; стоеше и ги гледаше.

Големия звяр направи въпросителен жест към него.

— Ще мирува — рекох аз. — Само не правете резки движения.

Надявах се, че не греша. Обаче не можех да бъда съвсем сигурен.

Синтия се порови в една от раниците и извади тенджерата. Стъкнах огъня и той лумна с ярка светлина.

— А сега — казах аз — да предположим, че ще ми разкажете за какво е цялата тая работа.

— Вие задигнахте конете ни — рече Големия звяр.

Джед добави:

— Тях търсехме.

Поклатих глава.

— Можехте да вървите по следите им с вързани очи. Нямаше да се затрудните. Конете бяха много.

— Е добре — рече Големия звяр, — открихме мястото, където сте се крили, намерихме също и бележката. Ей, тоя тук, Джед, той можа да я разгадае. А освен това знаехме за тази пещера.

— Това е място за лагеруване — рече Джед. — От време на време самите ние отсядаме тук.

Все още не ми ставаше напълно ясно, но не ги насилвах. Големия звяр обаче продължи да обяснява.

— Предположихме, че не сте сами, че с вас има някой. Някой, който познава местността. Хора като вас не биха тръгнали сами. А за да се стигне до това място, трябва цял ден да се върви усилено.

Джед каза:

— Това, което не мога да си обясня, е вълкът. Не включвахме вълка в сметките си. Мислехме, че досега той вече ще е изминал половината път до в къщи.

— Знаехте ли за вълците?

— Видяхме следите. Три вълка. Намерихме и каквото е останало от другите два.

— Не може да бъде — казах аз. — Вие идвате направо от мястото, където пренощувахме. Иначе няма как. Не бихте имали време да...

— Не ние — каза Джед. — Ние не сме видели нищо. Някои от другите. Те ни съобщиха.

— Те ви съобщиха ли?

— Ами да — рече Големия звяр. — Ние поддържаме връзка едни с други.

— Телепатия — каза Синтия тихо. — Това трябва да е телепатия.

— Но телепатията...

— Фактор за оцеляване — каза тя. — Хората, които са останали на Земята след войната, вероятно са се нуждаели от такива фактори за оцеляване. А и за мутациите трябва да е имало много фактори. Чудесни придобивки, стига най-напред да не те убият. Не е лошо да владееш телепатията, при това тя не може да те убие.

— Кажете ми — рекох аз на Големия звяр — какво стана с Елмър — с другите двама, които бяха с нас.

— Ония, металните — рече Джед.

— Точно тъй. Металните.

Големия звяр поклати глава.

— Нима искате да кажете, че не знаете? — казах аз.

— Можем да разберем.

— Е хайде тогава, разберете.

— Вижте какво, мистър — рече Джед, — на нас ни е необходим някакъв коз. Това е нашият коз.

— А пък нашият е вълкът. При това е тука.

— А може би не трябва да седим и да се пазарим — каза Големия звяр. — Може би е по-добре да станем съюзници.

— Затова ли се промъкнахте при нас, за да ни станете съюзници?

— Е, не — рече Джед. — Не съвсем за това. Естествено, доста бяхме озлобени. Вие разпердушинихте лагера ни, прогонихте ни, а после взехте конете ни. Няма нищо по-долно от това да отмъкнеш конете на някого. Да си кажем правичката, не се чувствахме настроени много приятелски.

— Но сега нещата се промениха. И нямате нищо против да станем приятели, така ли?

— Да речем — каза Големия звяр. — Някой пушна вълците по следите ви, а единствените хора, които биха могли да изпратят вълците, са хората от Гробището и според нашите сметки всеки, когото Гробището не харесва, трябва да бъде наш приятел.

— Какво имате против Гробището? — попита Синтия.

Тя бе доближила огъня и стоеше до Големия звяр с тенджерата в ръка.

— Вие крадете от Гробището. Разкопавате гробовете. Струва ми се, че ако не беше Гробището щяхте да стоите без работа.

— Те не играят честно — разхленчи се Джед. — Слагат ни капани. Всякакви проклети капани. Създават ни всевъзможни неприятности.

Големия звяр изглеждаше все още смаян.

— Ами как сте се помирили с тоя вълк? — попита той. — Предполага се, че тия същества не се сприятеляват с никого. Те всичките са човеко убийци, без изключение.

Синтия все още стоеше до Големия звяр, но беше вперила поглед през потока към хълма. Зачудих се, така между другото, какво ли гледаше, но това бе само мимолетна мисъл.

— Ако искате да се съюзите с нас — рекох аз, — какво ще кажете да започнем, като ни съобщите къде да намерим металните същества.

Всъщност не им се доверявах. Знаех, че не можем да се осланяме на тях. Обаче си мислех, че си заслужава да се помирим за известно

време, щом можеха да ни дадат някаква представа за местонахождението на Елмър и Мустанг.

— Не знам — рече Големия звяр. — Наистина не знам дали трябва да ви кажем това или не.

С крайчеца на окото си забелязах, че Синтия направи някакво движение. Ръката ѝ се вдигна и разбрах какво бе нейното намерение, макар че за нищо на света не проумявах защо правеше това. Не можех да я спра, но дори да можех, нямаше да го сторя, защото знаех, че тя сигурно има някаква сериозна причина. Оставаше ми да направя само едно нещо и аз го направих. Хвърлих се към пушката на Джед, която лежеше на каменния под до него, и докато бях в движение, Синтия стовари тенджерата с все сила върху главата на Големия звяр. Джед посегна към пушката си и двамата я сграбихме. Изправихме се на крака, вкопчени в пушката, и започнахме да се борим за нея, като всеки се стараеше да я изтръгне от ръцете на другия.

Събитията се развиваха прекалено бързо, за да мога да ги възприема подробно. Видях Синтия с пушката на Големия звяр в ръце, готова за стрелба. Големия звяр пълзеше по пода на четири крака и тресеше глава, сякаш по този начин се опитваше да намести и събере в едно мозъка си, а малко зад него лежеше катурнатата настрани и смачкана от удара тенджера. Уулф се бе превърнал в сребърна ивица, която препускаше през пещерата към входа, а навън, на отсрещния склон, тичаха някакви тъмни фигури. И някъде там, също навън, се чуваше слаба пукотевица, а в пещерата долитаха бръмчащи пчели и се сплескваха с тъп звук върху стените.

Лицето на Джед бе разкривено цялото от страх или от гняв (не можех да реша от кое по-точно, но странното бе, че всред всичко, което ставаше, намерих време да се чудя). Устата му бе отворена, сякаш викаше, но от нея не излизаше нито звук. Зъбите му бяха като пожълтелите зъби на животно, а дъхът му бе отвратителен. На ръст той не бе едър колкото мен, нито толкова тежък, но бе жилав, бърз, як и пълен с енергия за борба, и още докато се борех за пушката, разбрах, че в крайна сметка щеше да ми я измъкне.

Големия звяр се бе изправил на нозе и заднишком се отдалечаваше бавно от огъня, втренчил като хипнотизиран ужасените си очи в Синтия, която бе насочила към него собствената му пушка.

Струваше ми се, че всичко това продължи много дълго, макар, предполагам, да не бяха изминали повече от няколко секунди, а ми изглеждаше, че ще продължава вечно. Сетне, съвсем неочаквано, тялото на Джед се изкриви по средата. Той разхлаби хватката си върху пушката, плъзна се настрани, като тупна на пода, и тогава видях как кръвта бавно се просмуква и обагря гърба му.

Синтия ми изкрещя:

— Флеч, да се махаме оттук! Стрелят по нас.

Но аз видях, че повече не стреляха. Бягаха да спасяват кожата си — малки тъмни фигурки на подскачащи мъже, които се мъчеха да се изплъзнат и да се изкачат по хълма. Видях двама-трима от тях да се катерят пъргаво по дърветата. Нагоре по склона, след тях, проблясваше стоманена машина и докато гледах, тя сграбчи едного в остриите си стоманени челюсти и за момент разтърси тялото, преди да го запокити настрана.

От Големия звяр нямаше и следа. Той се бе измъкнал.

— Флеч, не можем да останем тук — каза Синтия и аз напълно се съгласих с нея. Мястото не бе подходящо за оставане — заради крадците на трупове, които бяха по петите ни. Сега, докато Уулф ги гонеше, бе време да се измъкваме.

Тя вече бе стигнала до изхода на пещерата и започна да се спуска по склона, когато я последвах. Загубих опора под краката си поради наклона и каменните отломки и се хързулнах възник почти до рекичката, преди да успея да се изправа отново. Когато падах, изпуснах пушката и тъкмо се обръщах да я взема, когато нещо бръмна край ухото ми и изтръгна от земята на не повече от метър пред мен върху наклонения бряг малко облаче пръст, примесена със скални отломки. Претърколих се бързо и погледнах към хребета. Облаче синкав дим се издигаше и плуваше във въздуха над едно дърво, където се бе свила подобна на плашило фигура.

Забравих за пушката.

Синтия тичаше надолу по дерето, през което минаваше рекичката, и аз се завтекох след нея. Зад мен изгърмяха две пушки, ала куршумите сигурно минаха на голямо разстояние от нас, защото не чух свистенето им, нито пък видях къде удариха. Още няколко секунди, рекох си аз, и ще бъдем извън обсега им. Собственоръчно направени пушки, стрелящи с оловни куршуми, възпламенявани от

собственоръчно направен барут, не можеха да бъдат много далекобойни.

Вървахме из тесния пролом, който лъкатушеше между хълмовете. Те се спускаха стръмно от двете му страни, а клисурата бе задръстена от масивни камъни, които с течение на годините се бяха изтърколили от склоновете. Тук-таме в теснината между хълмовете растяха гигантски дървета. Нямаше никаква пътека, която бихме могли да следваме; никой човек с всичкия си не би тръгнал да върви из тоя пролом, освен при крайна необходимост. Стараехме се да намираме по възможност най-проходимите места, да заобикаляме скалите и дърветата и да прескачаме потока, когато се изпречваше на пътя ни.

Настигнах Синтия, която бе забавила ход пред огромен куп камъни, и след това продължихме заедно. Забелязах, че не носеше пушката на Големия звяр.

— Хвърлих я — каза тя. — Беше тежка. Пречеше ми да вървя.

— Няма значение — казах аз. И наистина нямаше значение. Всяка пушка даваше само по един изстрел, а ние няхаме нито куршуми, нито барут, за да я зареждаме отново (дори и да знаехме как да сторим това), след като изстреляме заряда ѝ. Трудно се борави с такива пушки и подозирах, че човек трябва доста да постреля с тях, преди да започне да улучва понякога онова, в което се цели.

Стигнахме до едно място, където проломът се разклоняваше.

— Да тръгнем нагоре по тази клисура — предложи Синтия. — Те знаят, че слязохме по другата.

Кимнах с глава. Ако ни преследваха, вероятно щяха да предположат, че сме избрали по-лека пътека — надолу по дерето, тръгващо от пещерата.

— Флеч — каза тя, — не взехме абсолютно нищо. Побягнахме без раниците.

Поколебах се.

— Бих могъл да се върна. Ти продължавай нагоре по клисурата. Ще те настигна.

— Не бива пак да се разделяме. Трябва да се държим заедно. Щяхме да избегнем всичко това, ако бяхме заедно с Елмър.

— Уулф ги принуди да се покачат по дърветата. Или са по дърветата, или са избягали.

— Не — каза тя. — Някои от онези по дърветата имат пушки. Освен това са прекалено много, за да се справи Уулф. Сигурно са се пръснали. Няма да може да преследва всички.

— Значи ги забеляза и затова цапардоса оня дангалак с тенджерата.

— Видях ги, когато се плъзгаха надолу по склона. Но и без това щях да го цапардосам. Не можехме да им се доверим, Флеч. Така че никакво връщане назад. Ще трябва и аз да дойда с теб, но се страхувам да тръгна.

Отстъпих. Не можех да реша честно дали ѝ отстъпих, или самият аз не желяех да се върна.

— По-късно — казах аз. — По-късно, когато всичко свърши, ще можем да се върнем и да си приберем нещата.

Обаче знаех, че вероятно никога няма да го сторим. Пък дори и да се върнехме, можеше да не са там.

Тръгнахме нагоре по клисурата. По нея се вървеше така трудно, както и по оная, по която бяхме слезли; дори по-трудно, защото сега се изкачвахме.

Оставих Синтия да върви напред и започнах да се безпокоя. Когато напуснахме пещерата, сигурно и двамата сме били напълно обхванати от паника. Било е съвсем просто, отнемащо не повече от минута, да грабнем раниците си. Обаче не го сторихме и сега бяхме без храна, без завивки, без нищо. Освен огън, помислих си аз, запалката беше в джоба ми. Когато осъзнах, че имахме огън, се почувствувах малко по-добре.

Пътят бе убийствен и понякога трябваше да спираме, за да си почиваме. Ослушвах се за някакъв звук откъм пещерата, но не чувах нищо и започнах да се чудя, доста озадачен, дали това, което си спомнях; наистина се бе случило там. Разбира се, знаех, че се бе случило.

Наближавахме върха на хребета и клисурата постепенно изчезна. Изкатерихме се до билото. Хребетът бе покрит с гъста гора и когато стигнахме върха, се озовахме в приказно красива местност. Дърветата бяха дебели, обагрени в червено и жълто, по някои имаше пълзящи растения, които със своето тъмно злато и ярък пурпур се открояваха като рани в кората. Денят бе ясен и топъл. Гледайки цветовете, си спомних оня първи ден — само преди няколко дни, които повече ми

приличаха на седмици, — когато тръгнахме от Гробището и се спуснахме по хълма до първата, разкрасена от есента гора, която изобщо виждах.

Стояхме и гледахме назад, откъдето бяхме дошли.

— Защо трябва да ни преследват? — попита Синтия. — Вярно, взехме им конете, но ако само това е причината, би трябвало да преследват конете си, а не нас.

— Може би за отмъщение. Някаква изопачена идея да си разчистят сметките с нас. Вероятно само една част от тях са по следите ни. Другите сигурно гонят конете.

— Може и така да е, но не мога да си наложа да го мисля. Тук се крие още нещо.

— Гробището — казах аз, без да съм съвсем наясно какво точно имах пред вид под тази дума, макар че Гробището наистина изглеждаше замесено по някакъв начин във всичко, което ставаше. Ала щом казах това, цялата картина се оформи в ума ми.

— Не виждаш ли — казах аз. — Гробището има пръст във всичко, което става. Те могат да оказват натиск. В селището някой получи каса уиски, за да се опита да взриви Мустанг. Да вземем крадците на трупове...

— Но крадците на трупове са друго нещо — каза Синтия. — Те крадат от Гробището. Гробището им поставя капани. Не биха сключвали сделки с Гробището.

— Виж какво, може би те просто се опитват да се подмажат малко на Гробището. Видели са, че вълците са по следите ни, а само Гробището би насъскало вълците по нас. Но вълците не успяха. За хора с техния начин на мислене това е изглеждало много просто, като благоприятна възможност. Щом вълците не са успели, занесат ли те главите ни, могат да изкарат нещо от това. От просто по просто.

— Възможно е — каза тя. — Небето е свидетел, че всичко се свежда до елементарни неща.

— А в такъв случай най-добре ще е да тръгваме.

Слязохме по склона, поехме по друго, осеяно с камъни дефиле и вървахме по него, докато се съедини с малко по-широка клисура, по която се вървеше по-лесно.

Намерихме едно дърво, почти скрито под огромна лоза, и аз се покатерих на него. Птици и разни дребни животни бяха изпояли

гроздето, но намерих няколко чепки, по които плодът се бе позапазил. Започнах да ги късам и да ги пускам през клоните на земята. Гроздето излезе малко кисело, но не обръщяхме голямо внимание на това. Бяхме гладни и с него позалъгахме глада си, обаче знаех, че трябва по някакъв начин да похапнем още нещо освен гроздето. Нямахме въдички, но имах сгъваем нож, с който можехме да насечем върбови клонки и да стъквим от тях рибарски сак, с който да уловим някоя и друга риба. Спомних си, че нямаме сол, но както бяхме гладни, щяхме да минем и без сол.

— Флеч — каза Синтия, — мислиш ли, че някога ще намерим Елмър?

— Може би Елмър ще ни намери — отвърнах аз. — Той сигурно ни търси.

— Нали оставихме бележка.

— Бележката я няма — напомних ѝ аз. — Нали крадците на трупове я намерили, не помниш ли? Сигурно не са му я оставили.

Клисурата бе малко по-широка, отколкото оная, по която бяхме вървели от пещерата, но повече не се разширяваше. По-скоро сякаш хълмовете ставаха по-големи и настъпваха към нас. От двете ни страни имаше огромни отвесни скали, които се извисяваха до сто стъпки и повече. Клисурата изглеждаше все по-малко приятна. Постепенно ставаше все по-зловеща и по-страховита. Беше не само гола, но и безмълвна. Потокът, който течеше през нея, бе голям и дълбок, но в него нямаше плитчини и бързеи. Водата течеше безшумно, на тласъци и създаваше впечатление за огромна мощ.

На запад слънцето висеше ниско над хоризонта и осъзнах с известна изненада, че пътувахме от сутринта. Чувствах се уморен, но явно не чак толкова, щом бях вървял цял ден. Забелязах, че урвата пред нас бе прорязана от някаква пукнатина. Билото бе увенчано с дебели дървета и тук-там се виждаха рошави кедри, вкопчени несигурно в повърхността ѝ.

— Хайде да поразгледаме — казах аз. — Трябва да намерим място за нощуване.

— Ще измръзнем. Не носим завивките.

— Имаме огън.

Тя потрепери.

— Можем ли да накладем огън? Не е ли опасно?

— Не можем да минем без огън — казах ѝ аз.

Пукнатината бе тъмна. Обграждаха я каменни стени и погледите ни не достигаха до дъното ѝ, защото колкото по-навътре в скалата отиваше цепнатината, толкова по-гъста ставаше тъмнината. Подът бе посипан с камъчета, но встрани, малко по-навътре от входа, една скална плоча се издигаше малко над пода.

— Отивам за дърва — казах аз.

— Флеч!

— Не можем да минем без огън. Ще трябва да рискуваме. Ако не запалим огън, ще измръзнем до смърт.

— Страх ме е — каза тя.

Погледнах я. В мрака лицето ѝ беше неясно бяло петно.

— Най-после се изплаших — каза тя. — Мислех, че няма да се уплаша. Казвах си, че няма да се уплаша. Казвах си, че ще издържа. И всичко беше добре, докато се движехме и бяхме под ярката слънчева светлина. Но сега идва нощта, а ние нямаме никаква храна и не знаем къде се намираме...

Приблжих се съвсем близо до нея, прегърнах я и тя се сгуши в ръцете ми, без да се противи. Обгърна ме с ръце и ме притисна здраво. И за първи път, откакто бе започнало всичко това — от мига, в който я видях да седи в колата, когато слизах по стълбището на управлението — помислих за нея като за жена и с известна изненада се зачудих защо го правех едва сега. Разбира се, отначало тя само ми досаждаше — изникна ѝ така, от никъде, стиснала здраво в ръка онова нелепо писмо от Торни, а сетне бяхме тъй съсипани от събитията, които ни връхлитаха едно след друго, че не беше останало време да мисля за нея като за жена. По-скоро тя бе добра спътница, която нито ни хокаше, нито изпадаше в истерични припадъци. Упрекнах се малко за начина, по който се бях държал. Нямах да ми навреди, ако ѝ бях оказал малко внимание по пътя, и като премислях, ми се струваше, че не бях ѝ оказал никакво внимание.

— Ние сме като младенците в гората — каза тя. — Нали си спомняш старата земна приказка.

— Разбира се. Птиците дошли с листа...

И млъкнах. Защото приказката, като се замислиш, не бе толкова хубава, колкото изглеждаше. Не си спомням точно, но ми се струва, че

птиците ги покриваха с листа, защото бяха вече мъртви. Като толкова много други приказки, помислих си аз, и тази бе разказ на ужасите.

Тя вдигна глава.

— Вече се свързах. Извинявай.

Сложих юмрук под брадичката ѝ и повдигнах лицето ѝ нагоре. Наведох се и я целунах по устните.

— Нека сега отидем да съберем дърва — каза тя.

Слънцето бе почти залязло, но все още беше светло. Намерихме клони, които лежаха разхвърляни в подножието на урвата. Много от тях бяха от кедрови дървета — изсъхнали клони, нападали от дърветата, вкопчени в голата повърхност на скалата.

— Мястото е добро за огън — казах аз. — Никой не може да го забележи. Трябва да застанат точно срещу отвора; за да го видят.

— Ами дима? — попита тя.

— Клоните са сухи. Сигурно няма да пушат много.

Излезе, че бях прав. Дърветата горяха с ярък и чист пламък. Почти нямаше дим. Нощният мраз още не бе настъпил, ала ние се сгушихме близо до огъня. Той ни бе приятел и утеха. Прогонваше тъмнината далече. Събираше ни. Топлеше ни и ни обграждаше в магически кръг.

Слънцето залезе и оттатък пукнатината здрачът бързо се сгъсти. Светът потъна в мрак и останахме сами.

Нещо се размърда оттатък кръга на огъня, в откритото тъмно пространство. Нещо изтрака върху скалата.

Скочих на крака и тогава видях неясните бели очертания. Уулф влезе тичешком при нас, а металното му тяло блестеше на светлината на огъня.

От стоманените му челюсти висеше отпуснатото тяло на един заек.

Биваше си го Уулф да лови зайци.

ГЛАВА 17

О'Гиликъди и свитата му пристигнаха, когато вече довършвахме заека. Без сол нямаше кой знае какъв вкус, но все пак беше храна, а за целия ден бяхме изяли само гроздето. Самият факт, че ядохме, правеше живота да изглежда по-сигурен, а нас — не дотам обречени.

Уулф лежеше между двама ни изтегнат близо до огъня, отпуснал масивната си глава върху металните лапи.

— Само да можеше да говори — рече Синтия, — щеше да бъде много хубаво. Може би щеше да ни разкаже какво се е случило.

— Вълците не говорят — казах аз, дъвчейки пищяла на заека.

— Но роботите говорят. Елмър говори. Дори Мустанг говори. А Уулф всъщност е робот. Никакъв вълк не е. Просто е направен да прилича на вълк.

Уулф раздвижи очи, за да погледне първо единия, после другия от нас. Не каза нито дума, но удари по скалата с металната си опашка и вдигна ужасен шум.

— Вълците не удрят с опашка — каза тя.

— Откъде знаеш?

— Четох някъде. Вълците нито удрят с опашките си, нито ги въртят. Кучетата правят това. Уулф повече прилича на куче, отколкото на вълк.

— Това ме тревожи. Ето на, отначало жадуваше за нашата кръв. И изведнъж промени начина си на мислене и ни стана приятел. Не е много логично.

— Започвам да вярвам — каза Синтия, — че на Земята всъщност нищо не е много логично.

Седяхме край огъня, обградени от магическия му кръг. Колебливата му светлина непрестанно блещукаше и навсякъде наоколо се усещаше някакво странно оживление.

— Имаме гости — рече спокойно Синтия.

— Това е О'Гиликъди — казах аз. — О'Гиликъди, тук ли сте?

— Тук сме — каза О'Гиликъди. — И сме много. Идваме да ви правим компания сред тоя пущинак.

— А може би и да ни донесете някакви вести?

— О, да. Носим и вести.

— Искаме да знаете — каза Синтия, — че с вести или не, ние се радваме, че сте тук.

Уулф мръдна ухото си, сякаш имаше някаква муха, но муха нямаше. А и да имаше, тя не би досаждала на Уулф.

Духове, помислих си аз. Мястото гъмжеше от духове, най-главният, от които се наричаше О'Гиликъди. Тук имаше духове, а ние ги приемахме, сякаш бяха хора или са били хора, и това бе лудост. При обичайни обстоятелства един дух е приемлив, ала тук, при тези условия, духовете бяха не само приемливи, но и нещо съвсем обичайно.

И мислейки за това, се ужасих от неестествеността на нашето положение — колко наопаки бе всичко в сравнение със спокойната красота на Олдън, колко изопачено бе всичко в сравнение дори и с привидното величие на Гробището. Защото всъщност неестествени изглеждаха вече именно тези две места. Бяхме тъй дълбоко затънали в реалността на това безумно приключение, че обикновените места, които познавахме, сега ни изглеждаха странни и далечни.

— Страхувам се — говореше О'Гиликъди, — че не сте на безопасно разстояние от лапите на крадците на трупове. Те все още ви преследват с голяма кръвожадност.

— Искате да кажете — рекох аз, — че те искат скалповете ни за Гробището.

— Това е голата истина и вие я измъкнахте на бял свят — рече О'Гиликъди.

— Но защо? — попита Синтия. — Не може те да са приятели на Гробището.

— Не — каза О'Гиликъди, — вярно е, че не са. На тази планета Гробището няма приятели. И въпреки това, всеки с най-голямо желание би им направил услуга, надявайки се на някаква услуга в замяна. Така покварява огромната власт.

— Но те няма какво да искат от Гробището — подчерта Синтия.

— Вероятно само засега. Но една отложена услуга си остава услуга и може да си я поискат по-късно. Така човек трупа точки.

— Казахте, че никой не би се отказал от една услуга — казах аз.
— А вие?

— Нашият случай е по-различен — отговори О'Гиликъди. — Гробището не може да направи нищо за нас, но което е дори по-важно, то не може да ни направи нищо. Не се надяваме на услуги и затова не се страхуваме.

— Освен това казвате, че не сме в безопасност?

— Те ви преследват — продължи О'Гиликъди. — И ще продължават да ви преследват. Тази сутрин претърпяха поражение от вас и от това им горчи в устата. Един бе убит от стоманения вълк, а друг умря...

— Но те самите го застреляха — каза Синтия. — С куршум, предназначен за нас. Това не е наша вина.

— Въпреки това я приписват на вас. Има двама мъртви и някой ще трябва да плаща за това. Те не приемат вината върху себе си. Струпват я цялата върху вас.

— Малко трудно ще им бъде да ни открият.

— Вероятно ще им бъде трудно — съгласи се О'Гиликъди, — но непременно ще ви открият. Те са горски хора, и то от най-добрите. Преследват като ловджийски кучета. Четат тази пустош като книга. Преобърнат камък, разместено листо, смачкано стръкче трева — всичко това им говори много.

— Единствената ни надежда — рече Синтия — е да намерим Елмър и Мустанг. Ако бяхме заедно...

— Ние можем да ви кажем къде са те — каза О'Гиликъди, — но пътят до там е дълъг и труден, а освен това ще попаднете право в ръцете на дебнещите крадци на трупове. Ние се постаряхме най-отчаяно да се разкрием на вашите спътници, за да можем да ги доведем при вас, но каквото и да правехме, те не ни забелязваха. За да бъдем открити, е необходима по-изтънчена чувствителност, отколкото тази на роботите.

— Положението ми се вижда доста безнадеждно — каза Синтия и гласът ѝ прозвуча твърде обезсърчено. — Значи не можете да доведете Елмър и Мустанг при нас, а от друга страна, казвате, че крадците на трупове непременно ще ни намерят.

— И това не е всичко — каза О'Гиликъди с таласъмска радост при мисълта за онова, което имаше да ни съобщи. — Хищниците са

плъзнали да дебнат плячка.

— Хищниците ли? — попитах аз. — Та няма са повече от един?

— Два са.

— Искате да кажете две бойни машини?

— Така ли ги наричате вие?

— Елмър смята, че са такива.

— Но за него това не може да има някакво значение — възрази Синтия. — Положително бойните машини не са свързани с Гробището.

— Не, свързани са — каза О'Гиликъди.

— Защо? — попитах аз. — Нима Гробището има нещо, което може да им трябва?

— Смазочно масло — каза О'Гиликъди.

Страхувам се, че при тези думи изохках. Това беше толкова просто и при това така логично. Всеки би се сетил. Машините сигурно имаха вграден източник на енергия, най-вероятно ядрен, макар че всъщност само предполагах това, и сигурно се ремонтираха сами, обаче единственото, от което се нуждаеха — от което се нуждаеха и което не притежаваха, бяха смазките.

Гробището не бе пропуснало да забележи това. Гробището залагаше на всичко. Хората от Гробището не отминаваха нищо, което би направило който и да е фактор на Земята задължен към тях по някакъв начин.

— Ами преброителят? — казах аз. — Предполагам, че и той е свързан с тях по някакъв начин. Впрочем, къде е преброителят?

— Изчезна — каза О'Гиликъди. — Хвърчи — насам-натам. Всъщност той не е от нас. И не винаги е с нас. Не знаем къде е.

— Нито какво е той?

— Какво ли? Ами той е преброителят.

— Не питам за това. Човешко същество ли е той? Може да е мутирало човешко същество. Много хора са претърпели мутации. Някои положителни, но повечето — отрицателни. Макар че, струва ми се, с течение на времето голяма част от отрицателните мутации са измрели. Крадците на трупове си служат с телепатия и бог знае с какво още, а хората от селището вероятно също притежават нещо, въпреки че не знаем какво точно. Дори и вие, защото духовете не са...

— Сенките — каза О'Гиликъди.

— Добре, сенките. Да си сянка не е обичайно човешко състояние. Може би никъде другаде няма сенки освен тук, на Земята. Никой не знае какво се е случило през годините, след като хората избягали в космоса. Земята сега е съвсем различно място оттогава.

— Отклоняваш се — рече Синтия. — Питаше дали преброителят е от хората на Гробището.

— Сигурен съм, че не е — каза О'Гиликъди. — А какво представлява той, не знам. Винаги съм си мислил, че е някакво човешко същество. Той в много отношения е като хората. Разбира се, формата му не е съвсем същата, освен това няма други като него и...

— Вижте какво — казах аз, — сигурно не сте дошли тук само за да ни правите компания. Дошли сте с някаква цел. Не може да сте дошли само да ни донесете лоши новини. Кажете каква е работата.

— Тук присъстват много от нас — каза сянката. — Понасъбрахме доста. Призовахме рода да се събере, защото изпитваме към вас огромно състрадание и някакво необикновено другарско чувство. В цялата земна история няма други преди вас, които да са дърпали така здраво опашката на Гробището.

— А това харесва ли ви?

— Много ни харесва.

— Значи сте дошли, за да ни насърчите да продължаваме.

— Не за да ви насърчим — каза О'Гиликъди, — макар че и това ще сторим с най-голямо желание. А защото чувстваме, че е в нашите възможности да ви помогнем, макар незначително.

— Имаме нужда от всякаква помощ, каквато ни се предложи — намеси се Синтия.

— Да се обясни това е доста сложно — каза О'Гиликъди — и там, където информацията е недостатъчна, ще трябва да приемете на вяра. Поради естеството си ние нямаме истинска връзка с материалната вселена. Но изглежда, че все пак притежаваме гранични способности да взаимодействаме с времето и пространството, които нито са в материалната вселена, нито са изцяло извън нея.

— Спрете, почакайте за секунда — казах аз. — Това, за което говорите...

— Повярвайте — рече О'Гиликъди, — много напругахме умствените си сили, но не можахме да измислим нищо друго. Не можем да ви предложим много, но...

— Това, което ни предлагате, е да ни преместите във времето — каза Синтия.

— Но само с една незначителна частица от времето — каза О’Гиликъди. — Една малка част от секундата. Съвсем малко извън настоящето, но това ще бъде достатъчно.

— Такова нещо не е правено — възрази Синтия. — В течение на стотици години са изследвали и проучвали това, но никога не е излизало нещо.

— Правили ли сте го някога? — запитах аз настоятелно.

— Не, всъщност не сме — каза О’Гиликъди. — Но сме разсъждавали върху него и сме го обмисляли, така че сме доста сигурни...

— Но не сте напълно сигурни?

— Точно така — каза О’Гиликъди. — Не сме напълно сигурни.

— А след като го направите — попитах аз, — как ще ни върнете обратно? Не бих искал да прекарам живота си с една частица от секундата след цялата вселена.

— И това сме предвидили — каза сянката живо. — На входа на тази пукнатина ще поставим капан на времето и когато човек стъпи в него...

— Но в това също не сте сигурни.

— Е, доста сме сигурни — отвърна О’Гиликъди.

Не звучеше твърде обещаващо, а на всичко отгоре се запитах откъде можехме да сме сигурни, че и останалото, което ни разправи, бе истина? А може би О’Гиликъди и неговата банда от сенки просто се опитваха да ни наложат положение, в което ние доброволно щяхме да послужим за материал в някой скалъпен от тях експеримент. И като си помислиш, откъде можехме да сме сигурни, че въобще съществуваха сенки? Бяхме ги видели или поне така ни се бе сторило, когато танцуваха около огъня в селището. Но всъщност единственото, за което можехме да се заловим, бяха думите на преброителя и тоя глас, който твърдеше, че е О’Гиликъди.

Пък и гласът на О’Гиликъди... Не беше ли и той игра на въображението, както сигурно беше тогава, когато ги видяхме в селището; може би също си въобразявахме, че сме видели странни форми там, в пещерата, когато дойдоха за първи път при нас? Бедата бе в това, че не бях единственият, който чуваше този глас. Синтия го

чуваше не по-зле от мене или пък се преструваше, или наистина го чуваше, или пък си въобразявах, че го чува. Дяволска работа, казах си аз — да поставяш под съмнение не само реалността на заобикалящата те среда, но също и реалността на самия себе си.

— Синтия — попитах я аз, — наистина ли чуваш всички тези...

Огънят избухна пред нас. Пепел, жар и горящи главни се разлетяха из пещерата и ни посипаха. Отвън долетя глух бумтеж, а след него втори и нещо се бухна зад нас в скалата с огромна скорост.

Скочихме на нозе — и тримата — и докато сторим това, нещо започна да кипи вътре в пространството между скалите. Нещо — не зная какво беше то, — но беше като огромна вълна, която ни заля, макар че в никакъв случай не бе вода, и след като се вмъкна вътре, започна да се върти като вихрушка и да се носи напред-назад с огромна сила.

После то изчезна, а ние не бяхме се и помръднали. Въпреки цялото кипене и въртене това нещо — каквото и да бе то — не ни беше засегнало, защото и двамата стояхме точно там, където бяхме стояли, когато скочихме на нозе.

Ала огънят бе угаснал. Нямаше и следа от него. И вместо нощ ярка слънчева светлина се сипеше върху долината отвъд пукнатината.

ГЛАВА 18

Клисурата беше различна. Отначало нямаше нищо, което човек веднага да забележи, и още в същия миг да каже: „това не е същото“ или „онова е различно“. Но тя изглеждаше друга и ние, застанали на отвора на пукнатината, започнахме да откриваме онези неща, които бяха различни.

Първо, имаше по-малко дървета и всички те бяха по-дребни. Освен това не беше есен, защото всички дървета бяха зелени. Тревата също изглеждаше различна — не бе тъй тучна и зелена, а с жълтеникав оттенък.

— Направиха го — каза Синтия шепнешком. — Направиха го, без дори да ни попитат.

Стоях там и се чудех дали всичко това не бе някаква халюцинация — продължение на халюцинацията с О’Гиликъди, и се надявах, че е — защото знаех, че ако едното е халюцинация, то и другото непременно би трябвало да бъде.

— Но той каза частица от секундата — рече Синтия — и това щяло да бъде достатъчно. Някакъв отрязък време, който да ни защити от настоящето. Колкото да мигне човек — и изчезва от него.

— Допуснали са груба грешка — казах аз. — Допуснали са много груба грешка.

Защото знаех, че това не беше халюцинация. Бяхме придвижени във времето, и то през много по-голям отрязък от време, отколкото малката частица от секундата, за която бе говорил О’Гиликъди.

— Те никога досега не са го опитвали — казах аз. — Дори не бяха сигурни, че ще могат наистина да го направят. Ние бяхме първият им експеримент и проклетите глупаци допуснаха грешка.

Тръгнахме из клисурата под ярките слънчеви лъчи и аз погледнах нагоре към отвесните урви, но там не растяха кедри.

Заля ме вълна от гняв. Кой знае колко назад във времето ни бяха запратили. Най-малко толкова назад, че кедрите не бяха още поникнали, а кедровото дърво, ако не се лъжа, изисква безкрайно

дълъг период от време, за да порасне. Някои от кедрите, които растяха по скалистите стени, трябва да бяха вековни.

Хубаво се наредихме, помислих си аз. Преди, когато бяхме в своето настояще, се бяхме изгубили в пространството, ала сега бяхме изгубени във времето. И нямаше никакъв сигурен начин за връщане. Капан на времето, бе казал О'Гиликъди, но ако той знаеше толкова за тези капани, колкото знаеше за преместването на хора във времето, нямаше никаква гаранция, че ще може да направи онова, което каза, че ще направи.

— Много назад във времето сме, нали? — попита Синтия.

— Ужасно права си, точно така е — казах аз. — Един бог знае колко назад. И при това не мисля, че нашите умници призраците знаят за това.

— Но, Флеч, там крадците на трупове бяха по следите ни.

— Е да, бяха и Уулф щеше да загуби цели три секунди, за да ги прогони. Всъщност не беше необходимо да ни пращат в миналото. О'Гиликъди изпадна в паника.

— Уулф не е с нас — каза Синтия. — Бедният Уулф. Него не могат да го изпратят. Кой ще ни лови зайци сега?

— Сами ще си ги ловим.

— Чувствувам се самотна без Уулф. Толкова бързо свикнах с него.

— Не можеха нищо да направят. Той просто беше един робот...

— Робот-мутант — каза тя.

— Няма роботи-мутанти.

— Мисля, че има. Или би могло да има. Уулф се промени. Какво го накара да се промени?

— Елмър го е сплашил, когато е разбил другарите му. Уулф бързо е бил обърнат в правата вяра и затова премина към печелившата страна.

— Не, не може това да е било причината. Разбира се, сигурно се е изплашил, но това не би го променило по начина, по който се промени. Знаеш ли какво си мисля, Флеч?

— Нямам представа.

— Той е еволюирал. Един робот може да еволюира.

— Възможно е — казах аз, без изобщо да съм убеден, но трябваше да кажа нещо, за да я накарам да спре да бърби. — Хайде да

поразгледаме малко наоколо, за да видим къде сме.

— И кога сме, нали?

— И това също. Ако успеем.

Тръгнахме надолу по клисурата, като се движехме мудно и някак неуверено. Сега, разбира се, не бе необходимо да се бърза; никой не ни гонеше по петите. Но не беше само това. Струва ми се, че в нашата мудност и неувереност имаше някакво нежелание да вървим по тоя свят, някакъв страх от онова, което може би се криеше в него, тъй като не знаехме какво можехме да очакваме, а също и съзнанието, че се намирахме в миналото, в едно непознато и враждебно време и че нямахме право да бъдем там. Самата структура на този свят бе някак различна — не само защото липсваше свежата зеленина на тревата и дърветата бяха по-малки, а поради чувството за някаква необяснима разлика, която вероятно не беше на материална, а изцяло на психологическа основа. Продължавахме да вървим надолу из клисурата, без да отиваме някъде, движейки се безцелно. Хълмовете отстъпиха малко назад, а клисурата се разшири и пред нас се изпечиха други хълмове, които се синееха в небето.

Забелязахме, че долината, по която вървахме, навлезе в друга долина и след около миля стигнахме реката, в която вливаше водите си потокът, който следвахме. Реката бе широка и течеше много бързо, водите ѝ бяха тъмни и сякаш мазни от скоростта и течейки, тя мърмореше приглушено. Беше малко страшно да се гледа тази река.

— Има нещо ей там — каза Синтия.

Погледнах натам, накъдето сочеше.

— Прилича на къща — каза тя.

— Не виждам никаква къща.

— Току-що зърнах покрива. Или нещо, което приличаше на покрив. Скрита е сред дърветата.

— Да вървим — казах аз.

Стигнахме до нивата, преди наистина да видим къщата. Слаб и излинял посев царевица, до колене или по-нисък, растеше на неравни редове, задушен от бурени. Ограда нямаше. Нивата се намираще на неголяма тераса над реката и бе обградена с дървета. Тук-таме по редовете се виждаха стърчащи пънове. От едната страна на нивата бяха безразборно натрупани на купове окастрени трупи. Не много

отдавна някой бе разчистил това място, за да направи нива, и след като бе отсякъл дърветата, ги бе завлякъл настрана.

Къщата се намиреше на другия край на нивата, върху възвишение малко по-горе от парчето земя, засято с царевица. Дори от разстояние изглеждаше порутена; когато я наближихме, видяхме, че е съвсем разнебитена. От едната ѝ страна имаше буренясала градина, а зад нея се виждаше друга постройка, която взех за обор. Не се виждаше никакъв добитък. Всъщност не се виждаше никакво живо същество. Мястото излъчваше пустота, сякаш допреди малко някой е бил там, но вече си е отишъл. Пред къщата до отворената врата имаше изкорубена пейка, а до нея — стол с отрязани крака: задните бяха покъси от предните, така че, който седнеше на него щеше да се накланя назад. На двора, обърнато на една страна, лежеше очукано ведро и се поклащаше леко от вятъра. Част от ствол на голямо дърво, отрязано с трион, бе поставено върху основата си — явно беше дръвник, защото на горната му страна — там, където бе удряла секирата — имаше белези. Бичкия за рязане на дървета беше окачена на две куки или гвоздеи на стената на колибата. На стената бе подпряна и мотика.

Миризмата ни изненада, когато се приближихме до дръвника — някаква сладникава, ужасна миризма, която ни удари, щом вятърът леко промени посоката си, или пък просто някакъв въздушен поток се завъртя и я донесе до нас. Дръпнахме се настрани и миризмата отслабна, а сетне изчезна също така внезапно, както се беше появила, макар да ми се струваше, че още бе залепнала за нас, че бяхме заразени от нея.

— В къщата — каза Синтия. — В къщата има нещо.

Кимнах. Изпитвах ужасното чувство, че знам точно какво бе това нещо.

— Ти стой тук — казах аз.

За първи път тя не започна да спори с мен. Беше напълно доволна да си остане на мястото.

Този път не полъхваше никакъв вятър и почти стигнах до вратата, преди да я усетя отново. Придвижвайки се напред, усетих миризмата да се носи към мен на вълни, съкрушителна със своето зловоние. Покрих устата и носа си с ръка и влязох през вратата.

Вътрешността бе тъмна и спрях за миг, като се задушавих и се борех с желанието да повърна. Краката ми се подкосяваха, сякаш тази

воня бе изцедила всичките ми сили. Ала останах там — трябваше да узная. Мислех си, че знам, но трябваше да се уверя, и си казах, че бедното създание, което лежеше някъде в тази тъмна стая, беше в правото си да очаква, че друго човешко същество няма да се извърне от него дори и при подобни обстоятелства.

Очите ми започнаха да привикват към тъмнината. Имаше огнище, грубо направено с камъни от околността; от едната му страна се намираще набързо изработена неустойчива маса, върху която стояха две съдини и тенджерка на крачета с дълга дръжка. В средата на стаята имаше обърнат стол, в единия от ъглите бе натрупана купчина боклук, а на стената се виждаше тъмният силует на закачена дреха. Имаше също и легло.

На леглото имаше нещо.

Наложих си да вървя напред, докато видях какво лежеше на леглото. Беше нещо черно и подуто и от тази чернота ме гледаха заплашително две очни ябълки. Ала във всичко това имаше нещо неестествено, нещо ужасяващо, по-ужасно от страшната воня, по-страховито и от черната подута плът. На възглавницата лежах не една, а две глави. С усилие на волята продължих напред. Наведох се над нещото върху леглото, уверявайки се, че наистина бях видял онова, което мислех, че съм видял, установявайки извън всякакво съмнение, че и двете глави принадлежаха на едно единствено тяло и бяха израснали на един и същи врат.

След това се олюлях настрани, почти ослепен. Свих се на две и повърнах.

Без да спирам да повръщам, се затътрих към вратата, но с крайчеца на окоето си забелязах неустойчивата маса с двете съдини и тенджерката с дългата дръжка върху нея и залитнах към тях. Сграбчих и трите, като се блъснах в масата и я прекатурих. След това, залитайки, излязох през вратата, сграбчил двете съдини в едната ръка, а тенджерката с дългата дръжка — в другата.

Отправих се да пресека двора, но внезапно краката ми се подкосиха и седнах тежко на земята. Вдигнах ръка и избърсах лицето си с чувството, че си остана мръсно. Целият се чувствах омърсен.

— Откъде взе тези тенджери? — попита Синтия.

Що за дивотия, да се пита такова нещо. Откъде според нея можеше да съм ги взел?

— Има ли къде да ги измием? — попитах аз. — Помпа или нещо такова.

— Долу край градината тече поточе. Може би там има извор.

Продължавах да седя. Изтрих брадичката си с ръка и когато я отдръпнах, по нея имаше следи от повръщането. Изтрих я в тревата.

— Флеч?

— Да.

— Мъртвец ли има вътре?

— Отдавна мъртъв. Умрял е преди много време — казах аз.

— Какво ще правим?

— Какво искаш да кажеш с това „както ще правим“?

— Няма ли да го погребем или нещо такова.

Поклатих глава.

— Не тук. И не сега. Какво значение има? Той не би очаквал да го сторим.

— Какво му се е случило? Разбра ли какво му се е случило?

— Нямаше как да се разбере.

Тя стоеше загледана в мене, докато неуверено се изправях на нозе.

— Да отидем да измием тенджерите — казах аз. — Иска ми се да измия и лицето си. След това ще откъснем малко зеленчуци от тая градина...

— Има нещо нередно. По-нередно, отколкото просто някакъв мъртвец.

— Преди малко каза, че трябва да открием „кога сме“. Мисля, че току-що открих това.

— Имаш пред вид човека?

— Това е чудовище. Мутант. Човек с две глави — двуглав човек.

— Но не разбирам...

— Това означава, че сме хиляди години назад във времето. Трябваше да се досетим. По-малко дървета. Жълтият цвят на тревата. Земята едва сега се съвзема от войната. Мутант, като този двуглав човек, не би могъл да се приспособи и да оцелее. В годините след войната вероятно е имало много такива хора. Телесни мутанти. Още някакви си хиляда години и всички те ще изчезнат. И все пак там, в оная къща, лежи един от тях.

— Сигурно грешиш, Флеч.

— Има малка надежда. Но съм почти сигурен, че не греша. Не зная дали случайно погледнах нагоре по извисяващия се склон на хълма, или някакво слабо движение привлече вниманието ми, но когато погледнах, високо горе мярнах нещо, което тичаше — не точно тичаше, защото краката му не се виждаха, а сякаш се носеше стремително — нещо с формата на конус, което се движеше много бързо. Зърнах го само за миг и сетне то се изгуби от погледа ми. Обаче не бе възможно да греша. Знаех, че просто не е възможно.

— Синтия, видя ли това?

— Не, не видях. Там нямаше нищо.

— Това беше преброителят.

— Не може да бъде — каза тя. — Не може да бъде, ако наистина сме толкова назад в миналото, колкото ти казваш. Освен ако...

— Точно така: „освен, ако“...

— Нима мислиш същото, което и аз си мисля?

— Не бих се изненадал. Преброителят може да е твоят безсмъртен човек.

— Но в ръкописа се споменаваше Охайо.

— Знам. Но нека да погледнем на въпроса така: твоят прародител е бил много, много стар, когато е писал писмото. Разчитал е на паметта си, а паметта е измамно нещо. Някъде е чул за Охайо. Може би старецът, който му разказал историята, да я споменал, но не като реката, където е станало събитието, а като река, намираща се в същата област. С течение на годините не е било трудно да започне да мисли, че събитието е станало край Охайо.

Тя пое дъх, развълнувана.

— Съвпада — каза тя. — Всичко съвпада. Имаше дървета и преплетени храсти, и река, и хълмове. Възможно е това да е мястото.

— Ако не е била Охайо — казах аз, — ако е сгрешил, че е било край Охайо, това може да е станало на всяко място. Река и някакви хълмове. Сведенията не са твърде подробни, нали?

— Но той каза, че мъжът е бил човек.

— Казал е, че прилича на човек, но е знаел, че не е. Имало е нещо странно в него, нещо нечовешко. Така е било, когато го е видял за първи път. Съществува, което отначало е вземал за човек, по-късно може да е започнало много да му прилича на човек.

— Мислиш ли, че това е възможно?

— Да, струва ми се — казах аз.

— Ако това бе преброителят, защо трябваше да избяга от нас? Той би ни познал — не, не е така. Разбира се, че не би ни познал. Той още не ни е срещнал. Трябва да минат още векове. Мислиш ли, че можем да го намерим?

— Можем да опитаме.

Започнахме да се катерим бързо нагоре по склона. Забравихме тенджерите. Забравихме градината и зеленчуците. Забравих остатъците от повърнатото върху брадичката си. Пътят бе стръмен и неравен. Срещаха се огромни скални издатини, които не можехме да изкачим, и ги заобикаляхме. На места си помагахме с ръце, като се хващахме здраво за дървета или храсти, за да се придвижим напред. От време на време се налагаше да лазим на четири крака.

Когато се катерех, дълбоко в себе си си зададох въпроса, защо в цялото това положение имаше толкова припряност, защо се бяхме втурнали лудо нагоре по хълма. Ако къщата на безсмъртния човек се намирал някъде на върха, можеше да не бързаме — тя все още щеше да си стои там, когато стигнем на билото. Ако пък не беше там, бързането ни бе съвсем безсмислено. Ако търсехме само преброителя, то той можеше дори и сега да се е скрил добре или пък да е много далеч.

Ала ние продължавахме да се изкачваме по извивките на склона, докато дърветата и храстите оредяха и видяхме пред нас голия връх на хълма и къщата на него — една къща, съсипана от времето, върху която тежаха годините, но напълно различна от къщата, където бях намерил мъртвеца. Заобиколена бе с гиздава ограда от колове, боядисана неотдавна в бяло, която минаваше пред фасадата ѝ, а до вратата, в цялото си розово великолепие, имаше цъфнало дърво и покрай оградата растяха рози.

Тръшнахме се на земята и останахме да лежим задъхани. Състезанието бе спечелено и къщата бе там.

След известно време седнахме и се погледнахме един друг.

— Да се видиш на какво приличаш — каза Синтия. — Дай да те изтрия.

Тя извади една кърпичка от джоба на якето си и изтри лицето ми.

— Благодаря — рекох аз, когато тя свърши.

Изправихме се на нозе, като тръгнахме редом — спокойно, сякаш ни бяха поканили на гости, и приближихме до къщата.

Влизайки през градинската порта, видяхме, че на вратата ни чака един човек.

— Страхувах се — каза той, — че може да промените решението си, че няма да дойдете.

— Наистина много съжаляваме — каза Синтия. — Бяхме малко възпрепятствани.

— Всичко е наред — рече мъжът. — Току-що сервирах обяда.

Беше висок и строен човек, облечен в тъмни памучни панталони и в по-светло сако, с бяла риза, отворена на врата. Лицето му бе силно загоряло от слънцето, косата му беше бяла и леко къдрава и имаше посивели мустаци, равно и късо подрязани.

Влязохме в къщата и тримата. Тя бе малка, но обзаведена с неочакван вкус. До едната стена бе опрян бюфет, а върху него бе сложена кана. В средата на стаята имаше маса, застлана с бяла покривка, а върху нея бяха наредени прибори от сребро и искрящ кристал. Местата бяха три. На стените имаше картини, а на пода — дебел мъхнат килим.

— Мис Ленсинг — каза нашият домакин, — моля заповядайте, седнете тук. А мистър Карсън ще седне срещу вас. Вече можем да започнем. Сигурен съм, че супата още не е изстинала.

Нямаше други хора. Бяхме само тримата. А положително, мислех си аз, не нашият домакин, а някой друг бе приготвил обяда, макар че нямаше и следа от този човек, нито пък от кухня. Ала тази мимолетна мисъл изчезна почти веднага, след като се появи, защото такава мисъл съвсем не съответстваше на стаята и на сложената маса.

Супата бе превъзходна, салатата хрупкава и свежа, пържолите бяха опечени точно колкото трябва. Виното бе чиста наслада.

— Може би ще ви е интересно да узнаете — каза нашият любезен домакин, — че доста размишлявах за това какви възможности дава предложението, което направихте — надявам се, не напълно несериозно, — когато се срещнахме последния път. Възможността да се консервират преживяванията — не само собствените, а и тези на други хора, ми се струва нещо много любопитно и привлекателно. Помислете какво богатство бихме натрупали така, за да посрещнем покъсните ни самотни години, когато всичките ни стари приятели са

починали и изгледите за нови преживявания са намалели. Единственото, което ще трябва да сторим тогава, е да протегнем ръка към лавицата и да снемем един пакет, който сме бутилирали, консервирали — каквато и да е думата, — да речем, отпреди сто години и отпушвайки го, да се насладим отново на същото преживяване, толкова живо и свежо, колкото и първия път, когато се е случило.

Чух всичко това и, разбира се, бях изненадан, но не толкова, колкото трябваше да бъда, а изненадан някак като човек, който сънува фантастичен сън и дори в съня си знае, че това е измислица, но не е в състояние да стори нищо.

— Опитвах се да си представя — рече нашият домакин — различните елементи, от които човек би пожелал да състави такъв пакет. Освен самото преживяване и неговия така да се каже контекст, той би поискал да улови и запази всички допълнителни фактори, които могат да служат за негов фон: звука, усещането за вятър и слънце, плувналия по небето облак, цвета и аромата. За да даде такава комбинация желаният резултат, тя трябва да бъде колкото е възможно по-съвършена. Трябва да съдържа всички онези елементи, които имат стойност и могат да предизвикат пълно обновяване на някое събитие, случило се преди много години. Не мислите ли така, мистър Карсън?

— Да — казах аз, — струва ми се, че имате право.

— Чудих се също — продължи той, — какъв трябва да е критерият, по който човек да подбира преживяванията за консервиране. Дали би било разумно да подбира само радостните, или би трябвало да смесва с тях някои, които не са чак толкова радостни? Вероятно би било добре да запази няколко изпълнени със силни разочарования — ако не за друго, то поне за да му напомнят да бъде смирен.

— Аз мисля — каза Синтия, — че човек трябва да подбере богата гама, като, разбира се, внимава да натрупа голям запас от по-щастливите. Ако по-късно не почувствува подтик да използва някои от по-малко щастливите, те могат спокойно да си останат недокоснати на лавицата.

— Знаете ли — каза нашият домакин, — точно това си мислех и аз.

Целият този разговор бе толкова изискан, приятен и дружелюбен, така културен. Дори и да не бе истина, на човек му се искаше да вярва, че е; улових се, че сдържам дъха си, сякаш с дишането си можех да разбия някаква илюзия.

— Има още нещо, което човек трябва да вземе пред вид — каза той. — Като му бъде предоставена такава способност, ще остане ли той доволен просто да жъне и събира преживяванията от естествения ход на своя живот, или ще се опита да създава преживявания, които с основание смята, че могат да му послужат в бъдеще?

— Вярвам — казах му аз, — че най-добре би било човек да ги събира с течение на времето, без да прави някакви особени усилия. Струва ми се, че по този начин е по-честно.

— Като добавка към всичко това — каза той — открих, че размишлявам върху един свят, в който никой никога не пораства. Разбира се, признавам, че да се скача от една идея на друга е доста акробатичен трик на мисълта и не напълно последователен. В един свят, където човек има способността да консервира преживяванията си, той просто ще може в определен бъдещ момент да изпита отново преживяванията си от миналото. Обаче в един свят на вечната младост той не би имал нужда от такова консервиране. Всеки нов ден ще му носи същата свежест и неспирното чудо, присъщи на детския свят. Няма да го измъчва съзнанието за смъртта, нито пък страхът, породен от познаването на бъдещето. Животът ще бъде вечен и мисълта за промяна няма да съществува. Човекът ще живее в някакъв вечен модел и макар всеки ден да се различава малко от следващия, той няма да съзнава това и да се отегчава. Но, струва ми се, че се спрях прекалено дълго на тази тема. Имам да ви покажа нещо. Една скорошна придобивка.

Той стана от масата, отиде до бюфета и взе каната. Донесе я и я подаде на Синтия.

— Това е hydria — каза той. — Кана за вода. Атинска, от шести век, великолепен образец на стила с черни фигури. Грънчарят взел червената глина, смекчил я малко с примес от жълта и напълнил издълбаните рисунки с блестяща черна глазура. Ако си направите труда да погледнете към основата ѝ, ще видите знака на майстора.

Синтия завъртя каната.

— Ето го — каза тя.

— Преведен — каза нашият домакин, — надписът гласи: „Никостен ме направи.“

Тя ми я подаде през масата. Беше по-тежка, отколкото предполагах. Изрязан в нея и запълнен с глазура, лежеше поразен воин — с щит, все още надянат на ръката му, сграбчил копието си; дебелият му край опрян в земята, острието — сочещо нагоре. При завъртане на каната се появяваше друга фигура — друг воин, подпрял се унило на щита си, със счупено копие на земята до него. Виждаше се, че е уморен и победен. Всяка линия изписваше изнуреност и поражение.

— Атинска, казвате?

Той кимна с глава.

— Това бе извънредно щастлива находка. Отличен образец на най-хубавата гръцка керамика от периода. Забележете, че фигурите са стилизирани. Грънчарите от онова време не са и помисляли за реалистична правдивост. Интересували са се от украсяването, а не от модела.

Той взе каната от мен и я постави обратно върху бюфета.

— Страхувам се — каза Синтия, — че ще трябва да си тръгваме. Става късно. Обядът беше прекрасен.

И дотогава всичко бе необичайно, макар и много приятно, но сега необичайното някак се задълбочи, действителността се замъгли и аз не си спомням много повече до мига, когато излязохме от вратата и минахме през портата на оградата от колове.

Сетне действителността отново се върна и аз се обърнах назад. Къщата бе там, ала бе още по-съсипана от времето, още по-порутена, отколкото изглеждаше преди. Вратата бе полуотворена и се полюляваше от силния вятър, който брулеше върха на хълма, а хоризонталната греда на покрива бе провиснала и затова изглеждаше изкорубена. Някои стъкла на прозорците бяха изпочупени. Нямаше ограда от колове, нито рози, нито цъфнало дърво до вратата.

— Измамиха ни — казах аз.

Синтия ахна.

— Толкова реално беше — рече тя.

Една мисъл не ме оставяше на мира: защо този който и да бе той, го бе сторил. Защо бе прибягнал до толкова изкусно вълшебство? Защо, след като това можеше да послужи на целта му по-добре, не ни бе оставил да попаднем на опустяла и порутена от времето къща, в

която явно да си личи, че никой не е живял от години? В такъв случай просто щяхме да я огледаме и да си заминем.

Запътих се към вратата със Синтия, която ме следваше, и влязох в къщата. Общо взето, тя бе същата както преди, но вече не бе подредена и приятна. На пода нямаше килим, нито картини по стените. Масата стоеше в средата на стаята и столовете бяха така, както бяхме седели на тях, отместени назад, както ги оставихме, когато станяхме да си вървим. Обаче на масата нямаше нищо. Бюфетът бе до стената и върху него все още стоеше каната.

Прекосих стаята и я взех. Занесох я до вратата, където бе по-светло. Доколкото можех да видя, тя бе същата, която нашият домакин ни бе показал.

— Знаеш ли нещо за гръцката керамика? — попита Синтия.

— Единственото нещо, което знам, е, че е имало керамика с черни фигури и керамика с червени фигури. Тази с черните е възникнала първа.

Потърках с палец знака на майстора.

— Значи тогава не знаеш дали тук пише същото, което каза той.

Тя поклати глава.

— Известно ми е, че майсторите са използвали такива знаци. Но не мога да ги разчитам. Обаче в нея има нещо друго. Изглежда, твърде нова, твърде скорошна, сякаш е била извадена от пещта съвсем неотдавна. По нея няма следи от изтъркване, нито от овехтяване. Такава керамика се намира обикновено при разкопки. Престоява дълги години в земята. А тази изглежда така, сякаш никога не е лежала заровена.

— Не мисля, че някога е била — била заровена, искам да кажа. Анахрониянинът сигурно я взел по времето, когато е била направена или малко след това — като отличен образец на най-доброто, което се е произвеждало. За нея старателно са полагани грижи през вековете, тъй като е била част от колекцията му.

— Смяташ, че това е той? — попита Синтия.

— А кой друг би могъл да бъде? Кой друг в тази епоха на разруха би могъл да притежава такъв предмет?

— Но той се явява в толкова много личности. Той е и преброителят, и изисканият мъж, който ни покани на обед, и другият, различният вид човек, когото моят древен прародител е видял.

— Имам чувството — казах аз, — че той може да се превъплъщава, в каквото си иска. Или поне може да те накара да мислиш, че е така. Силно подозирам, че в лицето на преброителя той ни показва истинския си образ.

— Значи, в такъв случай под краката ни, дълбоко долу под скалите има скрито съкровище. Остава ни само да намерим входа на тунела.

— Да, а след като го намерим, какво ще го правиш? Ще седнем до него и ще го гледаме? Ще вземаме предметите и ще ги галим?

— Но сега знаем къде се намира.

— Точно така. Ако успеем да се върнем в собственото си настояще, ако сенките си знаят работата, ако наистина има капан на времето, а дори и да има, ако той не ни изпрати десет хиляди години напред в бъдещето, смятано от момента на нашето естествено настояще...

— Вярваш ли във всичките неща, които казваш?

— Е, добре, да речем, че ги допускам като възможности.

— Флеч, ами ако няма капан на времето? Ако трябва да си останем тук?

— Ще направим всичко, каквото можем. Ще намерим изход.

Излязохме през вратата и тръгнахме надолу по стръмнината. Под нас се намираха реката и нивата, къщата, в която лежеше мъртвецът, и буренясалата градина до нея.

— Не мисля — каза Синтия, — че ще има капан на времето. Сенките не са учени; те са некадърници. Казаха частица от секундата, а ни запратиха толкова назад.

Аз изсумтях. Не му беше времето за такъв разговор. Но тя настояваше. Протегна ръка да ме спре и аз се обърнах към нея.

— Флеч, трябва да има някакво разрешение. Ако няма капан на времето.

— Може и да има.

— Но ако няма?

— В такъв случай ще се върнем при оная къща там, долу. Ще я постегнем. Става за живеене, а има и инструменти за работа. Ще вземем семена от градината и ще засадим още градини. Ще ловим риба, ще ходим на лов, ще живеем.

— И ще ме обичаш ли, Флеч?

— Да, ще те обичам. Струва ми се, че вече те обичам.

ГЛАВА 19

Слязохме надолу през нивата и докато вървахме, се чудех дали Синтия нямаше право — не защото О’Гиликъди и неговата банда бяха некадърници, а защото може би бяха на страната на Гробището. Когато го бях запитал, О’Гиликъди внимателно подчерта, че Гробището няма власт над тях, защото не може да им стори нищо и защото те не искат нищо от него. На пръв поглед това изглеждаше самата истина, но как можеше човек да бъде сигурен, че е вярно? И какъв по-добър инструмент от О’Гиликъди и неговата власт над времето би могло да използва Гробището, за да се отърве от нас? Естествено, щом ни прехвърлеха в друго време, без някаква възможност за връщане, Гробището можеше да бъде сигурно, че няма да му се месим повече.

Замислих се за моя розов олдънски свят — свят и на Синтия. Замислих се за Торни и го видях да крачи из кабинета си и да говори за отдавна изгубените анахронияни и да се гневи на безогледните търсачи на съкровища, които оплячкосват старините и лишават археолозите от възможността да изучават древните култури. Помислих с известна горчивина и за собствените си прекрасни планове да сътворя композиция за Земята. Но най-вече си мислех за Синтия и незавидната съдба, която я бе сполетяла. От всички нас тя най-малко бе имала какво да спечели от това лудо приключение. Бе започнала като куриер на добрия стар Торни и ето докъде я бе докарало това.

Ако нямаше капан на времето, какво друго можехме да сторим, освен онова, което й бях казал. Не можех да измисля нищо друго, но в най-добрия случай това щеше да бъде суров живот. Такъв живот не беше за Синтия — нито за мене. По всяка вероятност, зимата скоро щеше да дойде и ако не съществуваше капан на времето, нямаше да имаме достатъчно време да се подготвим за нея. Щеше да се наложи да издържим някак си и когато наближеше пролетта — едва тогава може би щяхме да сме измислили по-добър изход.

Опитах се да престана да мисля за това, защото още нищо не се бе случило и можеше да не се наложи да мисля за тези неща, ала

колкото и да се опитвах, умът ми беше все в тях. Самият ужас от изгледите за това ме омагьосваше.

Навлязохме в речната долина и тръгнахме покрай реката, докато стигнахме до клисурата, водеща до урвата, в чиято пукнатина се бяхме скрили, когато бягахме от крадците на труповете. И двамата мълчахме. Подозирам, че и двамата не се доверявахме на себе си, за да говорим.

Тръгнахме нагоре по клисурата и когато минахме зад завоя, който бе точно пред нас, вече виждахме отвесните скали и почти бяхме стигнали. Нямаше да се наложи да чакаме много. Доста скоро щяхме да узнаем.

Заобиколихме завоя и спряхме на място като заковани. Точно на отсамната страна на скалите стояха две бойни машини. Невъзможно бе човек да се излъже. Струва ми се, че щях да ги позная при всички случаи, но тъй като бях слушал толкова често Елмър да говори за тях, разпознах ги веднага.

Те бяха огромни. Нямаше как да не са огромни, защото трябваше да могат да носят цялото въоръжение, което се побираше в тях. Дълги най-малко сто стъпки и широки вероятно половината на това, те се извисяваха във въздуха на височина двадесет стъпки и повече. Стояха една до друга и изглеждаха много противни. В тях имаше сила и грозота. Приличаха на две чудовищни издутини. Само като ги гледаше, човек започваше да трепери.

Стояхме там и ги гледахме, а те гледаха нас. Чувствувах се, че ни гледат.

Една от машините ни заговори — или ни заговори някой от посоката, в която те се намираха. Не можеше да се каже коя от машините говори.

— Не бягайте — каза тя. — Не се плашете от нас. Искаме да говорим с вас.

— Няма да избягаме — казах аз.

Нямаше да има голяма полза да бягаме. Ако искаха да ни хванат, можеха да го сторят мигновено. Бях убеден в това.

— Никой не иска да ни изслуша — проплака машината някак жалостиво. — Всички бягат от нас. Ние искаме да бъдем приятели на хората, защото самите ние сме хора.

— Ние ще ви изслушаме — заяви Синтия. — Какво имате да ни кажете?

— Нека да ви се представим — каза машината. — Аз съм Джо, а другият е Иван.

— Аз съм Синтия, а другият е Флечър.

— Защо не бягате от нас?

— Защото не ни е страх — каза Синтия.

По начина, по който го каза, можех да разбера колко много се страхува.

— Защото — рекох аз — не би имало полза да бягаме.

— Ние сме двама стари ветерани — каза Джо, — и сме изпълнени с желание да направим, каквото можем, за да помогнем да се изгради отново един мирен свят. Скитахме из далечни места, но малкото хора, които срещнахме, не проявиха интерес към това, което можехме да сторим за тях. Изглежда, че всъщност те изпитват към нас огромно отвращение.

— Това е разбираемо — казах аз. — Вие или други като вас вероятно са стреляли по тях като бесни, преди да свърши войната.

— Не сме стреляли като бесни по никого — каза Джо. — Не сме дали нито един изстрел. Войната беше свършила, преди да се включим в нея.

— А колко отдавна беше това?

— Според най-добрите изчисления, с които разполагаме, преди малко повече от хиляда и петстотин години.

— Сигурни ли сте в това?

— Напълно сигурни — каза Джо. — Можем да направим още точно изчисление, ако е толкова важно за вас.

— Не е толкова важно. Хиляда и петстотин години — това е достатъчно точно.

И така, казах си аз, частицата от секундата на О'Гиликъди се бе оказала по-дълга от осемдесет века.

— Питам се — каза Синтия — дали някой от вас си спомня един робот на име Елмър...

— Елмър!

— Да, Елмър. Той каза, че бил нещо като началник при построяването на последните бойни машини.

— Откъде познавате Елмър? Можете ли да ми кажете къде е той?

— Срещнахме го в бъдещето — казах аз.

— Не е възможно — възрази Джо. — Човек не може да среща хора в бъдещето.

— Това е дълга история — казах аз. — Ще ви я разкажа някой път.

— Но вие трябва да ми я разкажете сега — каза Джо. — Елмър ми е стар приятел. Той е работил върху мен.

Беше съвсем очевидно, че няма никакъв начин да се измъкнем от тях. Джо бе настроен да говори. Най-сетне намерил някой готов да го слуша, той не се канеше да спре.

— Няма смисъл да стоите там, а ние да стоим тук — каза Джо. — Защо не се качите на борда?

От предната част на машината надолу се плъзна квадратен люк и се разгъна стълба. Когато квадратният люк се плъзна надолу, зад него се разкри малка осветена стаичка.

— Това е каюта за механик — каза Джо. — Място, където да стоят механиците и да бъдат в безопасност, в случай че трябва да работят върху мен. Макар че не мисля да са го правили някога с която и да е бойна машина. Никога не са го правили с мен, разбира се, но не мисля, че са го правили и с много от другите. Когато нещо ни се случеше, то обикновено беше доста лошо. Трябваше да бъдем много повредени, за да ни изтеглят на ремонт. Докато дойдеше ред да ни изтеглят, вече не ни оставаше почти нищо. Малко от нас, струва ми се, изобщо успяха да се върнат у дома. Такава беше традицията през онези дни. Естествено, можехме сами да се ремонтираме — поне донякъде. Можехме да се поддържаме в действие, но не бяхме в състояние да си помогнем много, когато повредите ставаха прекалено тежки... Е, хайде, качвайте се на борда.

— Мисля, че нищо няма да ни се случи — каза Синтия.

Не бях тъй уверен като нея.

— Разбира се, че нищо няма да ви се случи — прогърмя Джо. — Много е уютно. Тесничко, но уютно. Ако сте гладни, притежавам способността да приготвям храна. Не много вкусна, предполагам, но с известна хранителна стойност. Бърза закуска за нашия предполагаем механик, ако огладнее, докато работи.

— Не, много ви благодаря — рече Синтия. — Току-що обядвахме.

Качихме се по стълбата и се озовахме в каютата. Имаше маса в единия ъгъл, койки на два етажа и канапе покрай едната стена. Както бе казал Джо, мястото бе тесничко, но уютно.

— Добре дошли на борда — каза Джо. — Радвам се, че ми гостувате.

— Интересува ме нещо, което споменахте — каза Синтия. — Вие казахте, че сте били врагове?

— О, да, така е наистина, но нашето сприятеляване е най-важното нещо в живота ни. След като бях екипиран и подготвен да воювам, след като бях натоварен с муниции и цялото оборудване бе изпробвано, тръгнах. От време на време изпращах сведения как напредвам, но не много често, защото можех да бъда открит. Бяха ми дали, разбира се, няколко обекта за прицел и ги обиколих, но всеки път откривах, че вече са обезвредени. Скоро след като стигнах до първия обект, не можах да установя връзка с родината и всъщност след това никога вече не се свързах с базата у дома. Бях напълно откъснат. Отначало мислех, че това е само някаква временна повреда в съобщенията, но след време заключих, че е станало нещо много по-значително от авария във връзката. Чудех се дали моята страна не е вече окончателно сразена, или пък дали военните центрове не са се укрили още по-надълбоко под земята, но си казах, че каквато и да бе причината за аварията, ще продължавам да изпълнявам дълга си.

И така, ожесточено продължавах напред. Посетих отдалечените за мен обекти, но всичките бяха извадени от строя. Обаче не спрях дотам. Скитах се да търся онова, което в тези дни наричаха „случайни мишени“. Подслушвах ефира за сигнали, които можеха да издадат местоположението на скрити бази. Ала сигнали нямаше — нито наши, нито техни. Нямаше „случайни мишени“. От време на време се натъквах на малки селища, чиито обитатели бягаха или се криеха от мен. Не ги закачах. Като обекти те бяха твърде незначителни. Няма смисъл да се използва ядрен заряд, за да се унищожат стотина души. Особено, когато тяхната смърт не би дала никакво тактическо преимущество. Намирах само разрушени градове, в които може би още живееха неголеми, жалостиво сгущени купчинки хора. Намирах взривени поля, огромни кратери, широки по цели мили, издълбани чак до най-долния скален пласт, стелещи се отровни облаци, пространства от някога плодородна земя, сега напълно унищожена; тук-там срещях

групи мъртви или умиращи дървета и нито стръкче трева. Невъзможно е да ви разкажа какво беше, невъзможно е да си представите какво беше.

И така, потеглих назад към къщи, като се движех бавно, защото вече нямаше смисъл да се бърза, а трябваше да помисля върху много неща. Няма да ви обременявам с моите мисли със скръбта и чувството за вина.

— Едно нещо ме озадачава — казах аз. — Зная, че сте повече от един — искам да кажа повече от едно човешко същество. Може би сте няколко. А говорите за себе си като за един човек.

— Някога — каза Джо — бяхме петима, петима мъже, които бяха готови да пожертвуват телата си и своя статут на човешки същества, за да попълнят екипажа на тази бойна машина. Единият беше професор по математика, много известен учен; имаше и военен — генерал, главнокомандуващ на армии; един доста знаменит астроном; един бивш борсов агент; а последният, колкото и да е невероятно, беше поет.

— И може би вие сте поетът?

— Не — каза Джо. — Не зная какво съм. Мисля, че съм и петимата заедно. Вече не сме отделни умове. По някакъв странен начин, който не можем да си обясним, се превърнахме в един ум. Понякога се изненадвам, че аз, този единствен ум, все още съм в състояние да позная в себе си тоя или оня от петимата, но всеки път, когато изпитвам това чувство на разпознаване, всъщност разпознавам не един от другите, а по-скоро самия себе си. Сякаш последователно и по различно време мога да бъда всеки един от нас. Но обикновено не представлявам отделен ум, а всички взети заедно.

Бях си тръгнал за в къщи и стигнах до една прерия, която изглеждаше безкрайна. Предполагам, че това бяха степите. Те бяха пусти и самотни и сякаш никога нямаше да свършат. Точно там забелязах това мое подобие, дете сега е тук. То беше много надалеч и се виждаше като петънце, но когато използвах оптичната уредба, разбрах какво представляваше — мой враг. Макар че, да си кажа правичката, по това време вече доста трудно можеше да се мисли за вражда. По-скоро се развълнувах само като разбрах, че ей там, в равнината, имаше нещо като мен. Странно подобие може би, но подобие. По-късно той ми каза, че неговата реакция била горе-долу същата, обаче там беше работата, че никой от нас не знаеше какво си

мисли другият. Така че и двамата започнахме да маневрираме, и то по най-сложен начин. На няколко пъти отсрещната машина попадна на мерника ми и можех да изпразня зарядите си в нея, но нещо ме възпираше. Навярно и там е било същото. Тя е прекалено добра бойна машина, за да не се е случило това. Както и да е, и двамата се движехме напред-назад и след ден-два всичко това стана нелепо. Така че, казах си нещо такова: О'кей, да свършваме. Дяволски добре знаем, че нямаме желание да се бием. Навярно сме двете единствени оцелели бойни машини, а войната свърши и няма вече нужда да воюваме. Затова защо да не можем да станем приятели? Тръгнахме с грохот право един към друг, като се движехме бавно и спокойно, докато предниците ни се сблъскаха. Така си и останахме, предница до предница, и стояхме, не зная колко дълго — може би дни, месеци или години. Просто нямаше какво да правим. Това, за което ни бяха направили, вече не съществуваше. В целия свят нямаше вече никаква нужда от бойни машини. И така ние си стояхме в тази затънтена равнина, единствените живи същества на огромно разстояние наоколо, с допрени една до друга предници. Разговоряхме и се опознахме един друг тъй добре, че накрая нямаше нужда да говорим в продължение на дълги периоди от време.

Хубаво беше просто да си седим там, без да правим нищо, без да мислим за нищо, без да говорим нищо, предница до предница. Стигаше ни, че сме заедно, че не сме сами. Може да изглежда странно, когато се каже, че две тромави и грозни машини са се сприятелили, но не бива да забравяте, че макар и да сме машини, ние все пак бяхме разумни.

Но на края и двамата започнахме да осъзнаваме колко безполезно и безцелно беше просто да стоим там. Започнахме да се чудим дали не бяха останали хора по света, на които бихме могли да окажем някаква помощ. Ако човечеството имаше намерение да се съвземе от последиците на войната, то щеше да се нуждае от всякаква помощ, която можеше да намери. Ние притежавахме големи познания, каквито биха били полезни на хората, а освен това всеки от нас представляваше източник на сила и енергия, стига те да намереха начин да ги използват.

Хората бавно се съвземаха и бяха стигнали до състояние, в което можеха да използват предлаганата им от нас помощ. Но и досега на

никого не сме помогнали. Хората от малките селца не искат да ни изслушат. Когато се появим, те се втурват с писъци към гората и колкото и да се опитваме да им обясним, че сме дошли единствено, за да им помогнем, те не проявяват никаква отзивчивост. Вие двамата сте първите човешки същества, които се съгласяват да разговарят с нас.

— Там е бедата — казах му аз, — че да се говори с нас, едва ли ще е от полза. Ние не принадлежим на тази епоха. Ние сме пришълци от бъдещето.

— Сега си спомням — каза Джо. — Казахте, че познавате Елмър от бъдещето. Къде е сега Елмър?

— Ако питате за сегашния момент, той е някъде между звездите.

— Между звездите? Че как би могъл старият Елмър...

— Изслушайте ме — казах аз. — Нека се опитам да ви обясня. Щом като станало ясно какво щяло да се случи със Земята, много хора я напуснали. Тръгнали към звездите. Екипажът на един кораб заселвал една планета, а екипажът на друг кораб — друга. След изминалите около десет хиляди години сега има извънредно много хора, живеещи на безброй планети. Хората, набирани за тези звездни пътешествия, били образованите, квалифицираните, инженерите, въобще такива хора, които щели да бъдат необходими при създаването на колонии в космоса. А останали онези, които били необразовани, неквалифицирани, без специални познания. Ето защо дори в настоящия период от време селищата, на които сте се опитвали да помагате, се нуждаят така много от помощ. Вероятно това е и причината, поради която те се отказват от вашата помощ...

— Но старият Елмър, той не бе съвсем човек...

— Той е бил добър механик. Една нова колония се е нуждаела от хора като него. И така, той заминал.

— Това, дете Елмър бил в бъдещето и че хората избягали в космоса — каза Джо, — много ме озадачава. Но вие как така сте тук? Споменахте, че ще ни разкажете. Защо не се разположите удобно и не ни разкажете сега?

Сякаш си бяхме у дома. Всичко бе толкова приятно и дружелюбно. За първи път, откакто се бяхме приземили на планетата, се чувствахме наистина добре.

И така ние се разположихме и като се сменяхме — първо аз, после Синтия и сетне пак аз, им разказахме нашата история.

— Тази работа с Гробището засега трябва да е в бъдещето — каза Джо. — Все още няма признаци за Гробището.

— Ще му дойде времето — казах аз. — Как не мога да си спомня датата на неговото основаване. Може и никога да не съм я знаел.

Синтия поклати глава.

— Аз също не я зная.

— Едно се радвам, че научих — каза Джо. — За тези смазочни материали. Това е нещо, за което бяхме започнали да се безпокоим малко. Знаем, че след време ще ни потрябват, и се надявахме, че ще можем да се свържем с някои хора, които биха имали възможност да ни снабдяват. Успеят ли да се доберат до суровината и да ни я дадат, ние бихме могли да я рафинираме до такава степен, че да бъде използвана. Няма да ни трябва голямо количество. Обаче досега не сме имали голям късмет с хората.

— Ще ги получавате от Гробището рафинирани и готови, според вашите спецификации — казах аз. — Но не им плащайте цената, която те ще ви поискат.

— Нищо няма да плащаме — каза Джо. — От това, което ни разказахте, е ясно, че те са долнопробни негодници.

— Точно такива са — казах аз. — А сега трябва да си тръгваме.

— За да не изпуснете срещата си с бъдещето.

— Имате право — казах аз. — Ако се случи тъй, както се надяваме, че ще се случи, би било чудесно да ви намерим там в очакване на нашето пристигане. Мислите ли, че ще можете да го сторите?

— Кажете ни датата — каза Джо и аз му я дадох.

— Ще бъдем там — обеща той.

Когато тръгнахме надолу по стълбата, той ни каза:

— Слушайте, да речем, че не успеете. Да речем, че там няма капан на времето. Е добре, ако това ви сполети, не е необходимо да ходите в оная колиба. Нали разбирате, ужасно неприятна работа — почистване, труп на мъртвец и така нататък. Защо да не дойдете да живеете с нас? Не ви предлагаме голям разкош, но ще се радваме да бъдете с нас. Можем да отидем на юг, за да презимуваме и...

— Благодарим ви, ще дойдем — каза Синтия. — Ще бъде много хубаво.

Продължихме да слизаме по стълбата и след това тръгнахме нагоре по клисурата. Пукнатината в отвесната скала беше точно пред нас и преди да стигнем до нея, се обърнахме, за да погледнем нашите приятели. Те се бяха извъртели, така че сега бяха с лице към нас. Махнахме им с ръце и се отправихме към пукнатината.

Бяхме почти влезли в нея, когато ни удари бушуващата вълна, която не бе вода и когато тя започна да се оттегля, ние стояхме разтърсени и недоумяващи.

Защото се намирахме не в оная клисура, каквато я помнехме, а в Гробището.

ГЛАВА 20

Урвата все още си беше там и изкривените кедрови дървета растяха по склона ѝ, там бяха и хълмовете, а също и клисурата, която минаваше между тях. Но пустошта беше изчезнала. Потокът бе хванат между стени от дялан камък, иззидани с голям вкус, а моравата — подрязана и гладка като килим, започваше от подножието на отвесната скала и стигаше до каменния канал. В шахматен ред бяха наредени паметници и се виждаха групички от вечнозелени храсти и тисове.

Почувствувах, че Синтия се сгуши до мен, ала не я погледнах. Точно в тоя момент не ми се искаше да я поглеждам. Опитах се да говоря с твърд глас:

— Сенките пак я оплескаха — казах аз.

Опитах се да пресметна колко ли време би трябвало на Гробището, за да се разпростре от предишните си граници до това място и отговорът беше: вероятно много столетия — може би се намирахме толкова далече в бъдещето, колкото преди бяхме назад в миналото.

— Невъзможно е да не ги бива чак дотам — каза Синтия. — Просто е невъзможно. Веднъж, както и да е, но не и два пъти подред.

— Те ни предадоха.

— Но те можеха да ни предадат още, когато ни изпратиха толкова назад в миналото. Защо трябва да ни предават два пъти? Ако просто искаха да се отърват от нас, можеха да ни оставят там, където си бяхме. Тогава нямаше да има капан на времето. Флеч, това не е логично.

Разбира се, тя имаше право. Не бях помислял за това. Наистина бе чисто и просто нелогично.

— Причината сигурно се крие в тяхната безплътност — казах аз.

Огледах пространството, заето от Гробището.

— Може би щяхме да сме по-добре — казах аз, — ако бяхме останали с машините. Щяхме да имаме място за живеене и начин за

пътуване. Можехме да отиваме с тях навсякъде, където ходят. Те щяха да са приятна компания. А тук кой знае какво ни чака.

— Няма да се разплача — каза Синтия. — Дявол да ме вземе, ако го сторя. Обаче ми се плаче.

Искаше ми се да я прегърна, ала не го направих. Ако я бях докоснал, щеше да се разреве.

— Можем да видим дали къщата на преброителя е там, където беше — предложих аз. — Не мисля, че ще е там, но бихме могли да погледнем. Доколкото познавам Гробището, сигурно са го изгонили от нея.

Слязохме надолу по клисурата. Беше лесно да се върви. Сякаш ходехме по килим. Нямаше неравности по земята, нито големи камъни, които да трябва да заобикаляме. Навсякъде имаше само паметници и групи от вечнозелени храсти и тисове.

Погледнах някои от датите върху паметниците, като, разбира се, не можех да отгатна колко скорошни бяха те, но датите, които видях, свидетелстваха, че се намираме поне тридесет века по-далече от времето, в което се бяхме надявали да попаднем. Поради някаква причина Синтия не обърна внимание на датите и аз не отворих дума за тях. Макар че, като си помисля, тя може би ги бе забелязала, но също не отвори дума.

Стигнахме до реката, която изглеждаше почти същата, както преди, само дето дърветата, които бяха расли по бреговете ѝ, бяха изчезнали, за да отстъпят място на паметниците и парковете, отличаващи Гробището.

Гледах реката и си мислех как някои неща успяват да просъществуват въпреки всичко. Реката си течеше все така и влачеше водите си надолу из долината между хълмовете и никой не бе в състояние да спре нейния бяг, нито да обуздае силата ѝ.

Синтия хвана ръката ми. Тя бе развълнувана.

— Флеч, не е ли това мястото, където намерихме къщата на преброителя?

Тя сочеше към стръмнината и когато погледнах натам, накъдето сочеше, ахнах при вида на това, което видях. Не че в него имаше нещо такова, което да ме накара да ахна. Ако не се смяташе може би завършената му красота. Онова, което накара дъхът ми да секне, уверен съм, бе пълната промяна на гледката. Бяхме видели мястото

(според нашето собствено време) само преди часове. Тогава то бе пустош — гъстите гори се спускаха до реката, покривът на къщата, в която лежеше мъртвецът, се показваше едва през дърветата, а голите заоблени била подпирала небето. Сега всичко бе подредено, зелено и много цивилизовано, а на върха на хълма, където се намираше овехтялата от времето къщичка, в която се бяхме наслаждавали на обед в компанията на очарователния джентълмен, сега имаше здание, сякаш изникнало от сънищата. Бе направено от бял камък, но изглеждаше толкова крехко, че сякаш изключваше възможността да е бил употребен камък. Бе разположено ниско в горната част на стръмнината и на фасадата му имаше три веранди, подпрени с изящни колони, които от това разстояние изглеждаха тънки като моливи, а по цялата дължина на постройката имаше прозорци, блестящи с цветовете на дъгата. До реката се спускаше дълго стълбище.

— Мислиш ли... — попита тя, като спря по средата на изречението.

— Не е преброителят — казах аз. — Той никога не би построил такова нещо.

Защото преброителят бе потаен човек, който се крие и върши всичко крадешком. Той препускаше наоколо, като държеше на всяка цена да е сигурен, че никой не го е видял, и след това под носа на хората измъкваше онези малки археологически находки все още без археологическа стойност, но археологически находки за бъдещето, които щяха да разкажат историята на тези, от които той се криеше.

— Но тук беше неговата къща.

— Тук беше — казах аз, като не знаех какво друго да кажа.

Тръгнахме покрай реката, без да бързаме, като гледахме нагоре към върха на стръмнината и най-сетне стигнахме мястото, където стълбите слизаха до реката и свършваха на брега с площадка, покрита с големи каменни плочи, с тук-таме оставени места за засаждане на тисове и вечнозелени храсти.

Стояхме един до друг като две изплашени деца, изправени пред някакво нечувано вълшебство, и гледахме нагоре по стълбите към блестящото чудо, което увенчаваше върха на стръмнината.

— Знаеш ли за какво ми напомня това? — каза Синтия. — За стълбата към рая.

— Че как така? Нали никога не си виждала стълбата към рая.

— Ами така, изглежда точно такава, каквато са я описвали в древността. С изключение на това, че не свирят тръби.

— Мислиш ли, че би могла да я изкачиш и без да звучат тръби?

— Мисля, че вероятно ще мога.

Чудех се какво ли я караше да се чувства тъй безгрижна. Що се отнася до мен, бях твърде озадачен и разтревожен, за да бъда безгрижен. Цялата постройка бе красива, ако човек обичаше красивото, ала построяването на сградата на мястото, на което преди беше стояла къщата на преброителя, не ми харесваше особено. Че трябваше да има някаква връзка между двете постройки, изглеждаше логично заключение, но бях затруднен да стигна до него.

Стълбището бе дълго и доста стръмно и ние напредвахме бавно. Бяхме сами на стълбището — наоколо нямаше никого, въпреки че преди известно време бяхме видели трима или четирима души, застанали на една от верандите на постройката.

На върха на стръмнината стълбите завършваха с друга площадка, много по-голяма от оная до реката, и ние тръгнахме по нея към средната веранда. Отблизо постройката бе дори по-красива, отколкото изглеждаше от разстояние. Камъкът бе снежнобял, архитектурните линии бяха нежни и изящни и от нея сякаш се излъчваше някакво благоговение. Никъде не бе издълбан надпис, от който да се разбере какво представляваше тя, и аз се улових, че се чудя безмълвно и в някакво вцепенение, какво точно представляваше.

От верандата се влизаше в зала, застинала в онзи притихнал полумрак, който човек свързва с музеи и картинни галерии. По средата на стаята стоеше стъклен шкаф, а светлината играеше върху предмета, поставен в него. На вратата, която водеше вън от залата, стояха двама пазачи — или поне предположих, че са пазачи, защото носеха униформи. Някъде дълбоко от вътрешността на сградата се чуваха приглушени стъпки и гласове.

Приблжихме се до шкафа и видяхме, че в него се намира същата кана, която ни бяха показали по време на обета. Трябва да е същата, казах си аз. Не бе възможно друг воин да се обляга така унило на щита си, нито друго счупено копие да се търкаля толкова сразено на земята.

Синтия се бе навела, за да погледне отблизо в шкафа, и сега се изправи.

— Знакът на грънчаря е същият — каза тя. — Сигурна съм в това.

— Откъде си толкова сигурна? Не можеш да четеш на гръцки. Нали каза, че не можеш.

— Така е, но името може да се разчете. Никостен. Сигурно пише „Никостен ме направи.“

— Той може да е направил много такива кани — казах аз. Не зная защо спорех. Не зная защо се мъчех да опровергая почти сигурния факт, че това бе същият предмет, който бе стоял на бюфета в къщата на преброителя.

— Сигурна съм в това — каза тя, — Трябва да е бил прочут майстор. Това трябва да е било шедьовър, щом преброителят го е избрал. А нито един майстор, веднъж сътворил шедьовър, не би направил копие от него. Вероятно е бил създаден за някоя видна личност от това време...

— Може би за преброителя.

— Да — съгласи се тя. — Точно така е. Може би за преброителя.

Дотолкова бях погълнат от мисълта за каната, та не забелязах, че единият от пазачите се бе приближил към мен, докато не ми заговори.

— Вие, струва ми се, трябва да сте Флечър Карсън — попита той. — Прав ли съм?

Изправих се, за да го посрещна.

— Да, това съм аз, но откъде...

— А дамата с вас е мис Ленсинг?

— Да, тя е.

— Не бихте ли били така любезни двамата?

— Не разбирам — казах аз — защо трябва да дойдем с вас?

— Един ваш стар приятел иска да говори с вас.

— Това е абсурдно — рече Синтия. — Ние нямаме никакви приятели. Поне тук нямаме.

— Осмелявам се да настоявам — каза пазачът, говорейки много учтиво.

— Може да е преброителят — каза Синтия.

Попитах пазача:

— Не е ли един дребен човек с лице на парцалена кукла и превзета уста?

— Не — отговори пазачът. — Съвсем не е такъв.

Той ни изчака, докато заобиколихме изложбения шкаф, и тръгнахме с него.

Поведе ни по дълъг коридор, по чието продължение бяха наредени други изложбени шкафове и табла с много грижливо класифицирани и етикетирани експонати, но преминахме толкова бързо, че нямах никаква възможност да различа някой. Малко по-надолу по коридора пазачът спря пред една врата и почука. Един глас му каза да влезе.

Той отвори вратата, за да ни пропусне вътре, и после я затвори след нас, като самият той остана отвън. Стояхме току на прага и гледахме нещото — не човека, а нещото, — което седеше зад бюрото.

— И така, ето ви и вас — рече нещото. — Доста се забавихте, докато дойдете. Бях започнал да се страхувам, че няма да дойдете, че планът се е провалил.

Гласът идваше от онова, което, изглежда, беше механическият еквивалент на човешка глава, прикрепена към нещо, което би могло да бъде грубо описано като еквивалент на човешко тяло. Робот, който не приличаше на нито един от роботите, които бях виждал някога — нито на Елмър, нито на който и да било почтен робот. Напълно механично изобретение, и нямаше претенции да прилича на човек.

— Що за нелепости говорите — казах аз. — Ние сме тук. Доведе ни пазачът. Мога ли да си позволя да запитам...

— Разбира се — каза нещото зад бюрото. — Ние се познавахме на времето. Струва ми се, че може да ви бъде простено, задето не ме познахте, тъй като аз доста съм се променил. Някога ме знаехте под името Ремзи О'Гиликъди.

На пръв поглед това бе нечувано, разбира се, ала в този глас имаше нещо, което почти ме убеди.

— Мистър О'Гиликъди — каза Синтия, — едно нещо трябва да ми кажете. Колко бяха металните вълци?

— О, на това не е трудно да се отговори — каза О'Гиликъди. — Те бяха три. Елмър уби двата, така че остана само един.

Той направи знак към столовете, поставени пред бюрото.

— А сега, след като ме проверихте, заповядайте, седнете. Имаме да наваксваме някои работи.

Когато седнахме, той рече:

— Е, това е много радостно и приятно и въобще чудесно е, че вие сте тук. Всичко бяхме запланували и ни изглеждаше напълно безпогрешно, но когато човек си има работа с времето, никога не може да бъде изцяло сигурен. Изтръпвам при мисълта за това какво щеше да ви се случи, ако не бяхте пристигнали. И имам съвсем основателни причини да изтръпвам, защото ми е известно точно какво щеше да се случи. Всичко това щеше да изчезне. Макар че като си помислиш, не е точно така...

— Предполагам — казах аз, — че под фразата „всичко това“ разбирате този музей. Това е музей, нали — музей, в който се съхранява колекцията на преброителя.

— Значи, вие знаете за преброителя?

— Да речем, че сме се досетили.

— Разбира се — каза О'Гиликъди, — явно сте се досетили. И двамата сте много проникателни.

— А къде е сега преброителят? — попита Синтия. — Надявахме се, че ще го намерим тук.

— След като видя колекциите си събрани — каза О'Гиликъди, — както тази колекция, така и по-първата и по-голяма колекция, пренесена тук от нейното скривалище в древната Балканска област, той излетя за планетата Олдън, за да води една археологическа експедиция към неговата стара родна планета. Тъй като не бе получавал новини за нея, нито пък за своите другари в продължение на много столетия, той е убеден, че неговата раса е изчезнала поради някоя от многобройните причини, които могат да доведат до изчезването на една раса. Досега не сме получили никакви вести от експедицията. Ние ги очакваме с нетърпение.

— Ние?

— Аз и всички останали мои братя — сенките.

— Искате да кажете, че вече всички сте приели такъв вид?

— Да, разбира се — каза той. — Това е част от сделката, която сключихме. Но аз забравих, че вие не знаете нищо за споразумението. Ще трябва да ви кажа.

Чакахме да ни каже.

— Ето какво ще направим — рече той, залавяйки се за работа. — Оттук ние ще ви изпратим във вашето собствено настояще, в оня

момент от времето, в който сте очаквали да пристигнете, ако капанът на времето беше действал така, както аз ви бях казал...

— Но тогава вие сбъркахте — казах аз — и сега пак ще сбъркате и...

Той вдигна метална ръка, за да ме накара да млъкна.

— Никога не сме сбъркали — каза той. — Направихме точно това, което искахме. Доведохме ви тук, защото, ако не бяхме ви довели, планът нямаше да може да се изпълни. Ако не бяхте тук, за да научите за плана, нямаше да знаете какво да направите. Но сега, когато се върнете назад с този план в ума, вие ще можете да допринесете за създаването на всичко това.

— Спрете за минутка — запротестирах аз. — Всичко това е много заплетено. Няма никакъв смисъл...

— Има удивително много смисъл — каза той. — Ето как действува този план. Вие се намирахте в далечното минало и ние ви придвижихме напред до тоя бъдещ момент, за да ви съобщим плана; после ще бъдете изпратени обратно във вашето настояще, за да успеете да приложите плана, което ще направи възможно осъществяването на бъдещето, в което се намирате сега.

Скочих на крака и ударих по бюрото.

— През целия си живот не съм чувал толкова много глупости — изкрещях аз. — Вие обърквате изцяло времето. Как е възможно да бъдем доведени до едно бъдеще, което не би съществувало, ако ние не сме в нашето настояще и не извършим разните глупости, които трябва да извършим, за да настъпи това бъдеще?

О'Гиликъди бе някак самодоволен.

— Признавам — каза той, — че може би това изглежда някак странно. Но като се позамислите, ще схванете логиката в него. Сега ще ви върнем обратно във времето...

— Пропускайки целта с няколко хиляди години — казах аз.

— Съвсем не — рече О'Гиликъди. — Ще я цапнем право по носа. Вече не зависим само от психическите си способности. Сега имаме машина — селектор на времето, който може да ви изпрати навсякъде, където пожелаете, с точност до една малка частица от секундата. Неговото разработване бе част от сключената сделка.

— Говорите за планове и сделки — каза Синтия. — Може да ни помогнете малко, ако ни кажете какви са те.

— И половин възможност да ми се предостави — рече О’Гиликъди, — ще го сторя на драго сърце. Ще ви изпратим обратно във вашето настояще и вие ще се върнете при Гробището, за да се обадите на Максвел Питър Бел...

— И Максвел Питър Бел ще ме изхвърли като парцал — казах аз, — а може би...

— Няма, ако точно пред вратата има две бойни машини, заредени за едър дивеч и готови за стрелба. Това ще промени нещата — каза О’Гиликъди.

— Но откъде сте сигурен, че бойните машини...

— Та нали вие ги помолихте да бъдат на определено място в определено време?

— Да, помолихме ги — съгласих се аз.

— Тогава всичко е наред. Ще посетите Максвел Питър Бел и ще го уведомите, че сте в състояние да докажете как той използва Гробището за таен склад за контрабандни археологически находки и ще му кажете...

— Но контрабандата на археологически находки не се наказва от закона.

— Не, разбира се. Но можете ли да си представите какво ще остане от старателно лустросваната репутация на „Майка Земя“, ако стане известно какво върши? Ще замирише не само на безчестие, но и на кражба на трупове и ще трябват години, за да заличат следите, ако изобщо съумеят да го сторят.

— Може би ще имате успех — казах аз, признавайки това малко насила.

— След като се уверите, че той правилно разбира вашите помисли или намерения — каза О’Гиликъди, — ще му обясните най-внимателно, че просто можете да сметнете за ненужно да разправяте за това, ако той се съгласи на известни условия.

О’Гиликъди започна да изброява условията на пръсти, едно по едно.

— Гробището трябва да се съгласи да дари на Университета на Олдън всички археологически находки, които притежава, като много ревностно издири и предаде всичко, което е укрито, и занаят да се откаже от търговията с тях. Гробището трябва да осигури необходимите космически кораби за транспортирането на

археологическите находки до Олдън и незабавно да се залови с установяването на редовна пътническа служба до Земята с тарифа, отговаряща на другите пътни такси из Галактиката, като настанява на разумни цени туристите и поклонниците, които желаят да посетят Земята. Гробището трябва да основе и поддържа музеи за съхраняването на колекцията от археологически находки, събирани още от възникването на човечеството от един предан изследовател, известен под името Ронекс от планетата Абернакс. Гробището трябва...

— Това преброителят ли е? — попита Синтия.

— Преброителят е — каза О'Гиликъди. — А сега, ако може да продължа...

— Има едно нещо, което все още не ми дава мира — каза Синтия. — Какво бихте казали за Уулф? Защо най-напред той ни преследваше, а после...

— Уулф не беше точно метален вълк. Той беше един от роботите на преброителя, които проникнали във вълчата глутница на Гробището. Трябва да проумеете, че преброителят съвсем не беше глупак и контролираше почти всичко, което ставаше по Земята. А сега, ако може да продължа...

— Моля, продължавайте — каза Синтия.

О'Гиликъди пак започна да брои условията на пръсти:

— Гробището трябва да съдейства с фондове и всякакви необходими средства за изследователска програма, целяща установяването на надеждна система за пътешествия във времето. Също така Гробището трябва да съдейства с всички необходими фондове и средства за друга изследователска програма, целяща откриването и разработването на метод, чрез който човешките личности да могат да бъдат прехвърляни в цялостен вид в изкуствен мозък на робот, и щом бъде разработен такъв метод, първите обекти на това прехвърляне да бъдат група създания, известни като „сенки“, които сега съществуват на планетата Земя и...

— Значи, ето как вие... — каза Синтия.

— Да, по този начин станах такъв, какъвто ме виждате сега. Но да продължа. Гробището трябва да даде своето съгласие за назначаването на галактична контролна комисия, която не само ще следи за спазването на условията на споразумението, но и ще

проверява за вечни времена книгата и действията на Гробището и ще прави препоръки във връзка с ръководството на неговата дейност.

Той млъкна.

— И това ли е? — попитах аз.

— Това е. Надявам се, че сме помислили за всичко.

— Вярвам, че не сте изпуснали нищо — казах му аз. — Сега остава само Гробището да се съгласи.

— Мисля, че вече са се съгласили — рече О'Гиликъди. — Вие сте тук, нали? И аз съм тук, и музеят е тук, и селекторът на времето ви очаква.

— За всичко сте помислили — каза Синтия с известно презрение и гняв. — Само едно нещо сте забравили. Какво стана с композицията на Флечър? Как можяхте да я забравите? Ако не беше неговата мечта да създаде композиция, нито едно от тези неща нямаше да се случи. Не знаете как е работил за нея, как е мечтал за нея и...

— Мислех, че можете да ме попитате за това — каза О'Гиликъди. — Ако обичате, да пресечем коридора и да влезем в концертната зала...

— Искате да кажете, че тя е тук!

— Разбира се, че е тук. Мистър Карсън и Мустанг се справиха отлично с нея. Тя е шедьовър. Живяла е през всички тези години. И ще живее вечно.

Поклатих глава объркан.

— Какво има, мистър Карсън? — попита О'Гиликъди. — Би трябвало да сте много доволен.

— Не разбирате ли какво сте направили? — каза Синтия ядосано, със светнали от сълзи очи. — Изпитването ѝ ще развали всичко. Как е възможно да му предлагате да види, да чуе и да почувствува едно произведение, което още не е създал? Не трябваше да му казвате. Сега винаги дълбоко в себе си той ще си мисли, че трябва да създаде шедьовър. Просто бе запланувал да създаде талантливо произведение, а вие сега...

Протегнах ръка, за да я прекъсна.

— Всичко е наред — казах аз. — Разбира се, аз ще знам. Но Мустанг ще бъде там с мен. Той ще ме поддържа на нужната висота.

— Е, в такъв случай — каза О'Гиликъди, като се изправи — остава ви да свършите само едно нещо, преди да се върнете във вашето

време. Навън ви чакат някои приятели, за да ви поздравят.

Той заобиколи масата като паяк, движейки се със своите нечовешки крака, прикрепени към нечовешкото му тяло, и ние го последвахме — тръгнахме през вратата нататък по коридора и прекосихме залата.

Те бяха наредени вън пред верандата — и петимата — и ни чакаха: бойните машини, Елмър, Мустанг и Уулф.

Положението бе малко неловко. Стояхме на верандата и ги гледахме, а те също ни гледаха.

— Ще ви чакаме, когато се върнете — каза Елмър. — Ние всички ще ви чакаме.

— Разбирам как е възможно бойните машини да ни чакат там — каза Синтия. — Ние ги помолихме да се срещнат с нас, но вие...

— Уулф дойде и ни доведе — каза Мустанг.

— Как така е успял да го стори? — попитах аз. — Нали искахте да го хванете? Нали вече бяхте хванали двамата му другари и...

— Той го изигра много хитро — рече Мустанг. — Престори се, че се закача с нас. Разлудува се около нас, като стоеше на почетно разстояние. Легна по гръб и започна да рит с крака във въздуха. Ухили ни се със зъбатата си уста. Решихме, че иска да го последваме. Даде ни да разберем, че е много важно.

Уулф ни се ухили със зъбатата си уста.

— Време е за тръгване — каза О'Гиликъди. — Просто искахме да се уверите, че те ще ви чакат.

Обърнахме се и го последвахме обратно в сградата. Казах на Синтия:

— За теб скоро всичко ще свърши. Ще можеш да се върнеш на Олдън и да разкажеш на Торни всичко, което се случи...

— Няма да се върна — каза тя.

— Но не разбирам...

— Ти ще продължиш да правиш композицията си. Нима няма да имаш място да обучаващ един помощник?

— Мисля, че ще имам.

— Флеч, спомняш ли си какво ми каза, когато мислехме, че сме хванати в капан — там, далече в миналото? Казах, че ще ме обичаш. Имам намерение да те заставя да устоиш на думата си.

Протегнах ръка и хванах нейната.

Исках да бъда заставен да устоя на думата си.

Издание:

Клифърд Саймък. Гробищен свят.

Научнофантастичен роман.

Книгоиздателство „Георги Бакалов“, Варна, 1979

Библиотека „Галактика“, №8

Преведе от английски: Михаил Грънчаров

Рецензенти: Светозар Златаров, Тинко Трифонов, Огнян Сапарев

Редактор: Огняна Иванова

Редактор на издателството: Милан Асадуров

Оформление: Богдан Мавродинов, Жеко Алексиев

Илюстрация на корицата: Текла Алексиева

Художествен редактор: Иван Кенаров

Технически редактор: Пламен Антонов

Коректор: Паунка Камбурова

Американска, I издание

Дадена за печат на 25.V.1979 г. Подписана за печат на
23.VIII.1979 г.

Излязла от печат на 26.X.1979 г. Печ. коли 13 изд. коли 8,42. Цена
1,50 лв.

Код 08 95366–23133/5714–67–79. Страници: 208

Книгоиздателство „Г. Бакалов“ — Варна

Държавна печатница „Балкан“ — София

© Clifford D. Simak. Cemetery World.

Condé Nast Publications Ins., 1972, 1973

Ч 820 (73) — 3

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.